

Zakho Centre
for Kurdish Studies
مركز دراسات كوردستان

مه‌تینی هه‌یدەر دیوانا

فه‌وژارتن و به‌رهه‌فکرن
د. ره‌شید فندی

دیوانا

حهیدەر مهتینی

شهوزارتن و بهرهه‌فکرن
د. رهشید فندی

سەنتەری زاخۆ بۆ ڤه‌کۆلینین کوردی

دیوانا
حەیدەر مەتینی

پەرتووک

د. رەشید ڤندی

ڤه‌وژارتن و بەره‌ه‌ڤکرن

ئیکت/ ۲۰۲۲

چاپ

دیار عبدالله
جەگەرڤوین جەمیل
واره‌یل عبدالباقی

دیزاین
بەرگ

ISBN

978-9922-661-13-1 ژمارا سپاردن

D- / ۲۶۸۰ / ۲۱

Zakho Centre
for Kurdish Studies

© مافن چایی ین پاراستیه بۆ
سەنتەری زاخۆ بۆ ڤه‌کۆلینین کوردی

سەنتەری زاخۆ بۆ ڤه‌کۆلینین کوردی

✉ zcks@uoz.edu.krd ☎ +964 750 471 0863

📍 Iraq- Kurdistan region, Zakho- University of zakho

دیوانا

حەیدەر مەتینی

پیشہ کی

دہمی زانکویا زاخو پروژی خو بو چاپکرنا دیوانیت ہوزانقانیٹ کورد ل
دہقہرا بہدینان چاپ بکہن، لہراہیی من دەستخوشی ل پروژی وان کر و من بریار
دا دیوانیت دوو ہوزانقانا نامەدە بکہم و پیشکیشی وان، حەیدەر مەتینی و مەحەمەدی
مەلا شەہاب دھوکی.

ل دۆر ہوزانیت حەیدەر مەتینی، من کورتیا ژيانا وی و ہوزانیت وی ژ چار
ژیدمرا و مرگرتن:

۱ - ئەو دیدار و ہەقدیتیت من ل سالیٹ نۆتا د گەل کرین و ل چار ہژماریت
حەفتیناما (پہیمان) بە لاق کرین کو وی بدەستی خو ل دەفتەرەکی بو من
نقیسین.

۲ - کۆمەکا ہەلبەستیت وی، ہەقالی نقیسەر (عبدالرمن تەیب بامەرنی) ل
بەرتووکا (شاعرین بامەرنی) ئیناینە خواری، ئەو بەرتووکا لسا لا ۲۰۱۱ ی ل
دھوکی چاپ بووی.

۳ - کۆمەلا ہوزانیت (شۆرمشا بارزانی) ئەوا ژ لایئ ہەقالی نقیسەر (د. فازل
عومەر) قە چاپ بووی.

۴ - ژیدەری ژ ہەمیا گرنگ تر ئەو بوو، دہمی کچا ہوزانقان (حەیدەر مەتینی)،
(ریناس) خان د گەل ہەقژینی خو (د. ئازاد) سەرەدانا من کری ل جہی
کاری، چەندین ویئیت ہوزانقانی د گەل چەندین دەفتەریت دەستخەتیت وی،
ییت ہوزانیت وی و ژيانا وی، ئیخستینە بەر دەستی من.

لهوما سەر ژنوی من پێدا چوون ل سەر هەمی هۆزانی ت وی کر و هەر وەسا
ل سەر نخیسینا وی و هەر جەهەکی پێدقی راستشە کرنی بوو، من راستشە کر، چنکی
ئەو نخیسین هەمی ب دەستی وی هاتینە نخیسین.

چوونا ناف بابەتی:

ئەو چەند سالە ک بوو، من هەندە ک جارا نافی (حەیدەر مەتینی) ل سەر
بەرپەریتی رۆژنامی ت کوردی د دیت، دەمی جار جارا هۆزانی ت خو بە لاق د کرن، لی
دەمی من کار ل رۆژناما (پەیمان) د کر و سەرگوهیا بەرپەری ئەدەبی و رموشە نبیری
د کر، من جارەکی دووا هۆزانی ت رحمەتی سەیدا سالی یۆسی بە لاق د کرن، هەر
وەسا وە ک هەقالەکی نیزیک من جار جارا هەندە ک نخیسین ل گو قارا (مەتین) زی
بە لاق د کرن، ئیک ژ وان هۆزانا، هەلبەستا (جەژنا بی دەنگ) بوو، کو هەتا وی
دەمی ل سەر نافی سەیدا (سالی) ل دیوانا وی بە لاق ببوو، ئەو هۆزان ئەو ی ل
دەسیکی د بیژی ت:

بیست و ئیک ژ هەیشا ئاداری شەرگەها وەختی بەاری

ژ هیلینا تەیر هاتنە خاری بلب و کەود کەن کەباری

پشتی چەند رۆژە کا ژ بە لاق بوونا فی هۆزانی، کو دیارە رحمەتی (حەیدەر
مەتینی) ی ل رۆژنامی خاندی، سەیدا (مەتینی) ئەف رۆنگرنە بۆمە فریکر د گەل
دەقی هۆزانی، مە ژ ی ل هژمار ۲۹ ی رۆژا ۸ ی ۵ ی ۱۹۹۵ ی ل (پەیمان) بە لاق کر،
سەیدا مەتینی گۆت: (ئەف هۆزانه من یا چیکری ل ۲۱ ی ۳ ی ۱۹۴۳ ی، دەمی شەری
جیهانی یی دووی، هەندە ک برادەری ت دەقەرا بە هیدینا گۆتە من، داخازا مە گەنجی ت
بە هیدینا یە، کو تو هۆزانه کی چیکە ی بۆ جەژنا نەورۆزی، چنکو وان هۆزان نینن
بزاری کرمانجی (بە هیدینی)، ئو پشتی من زانی کو ئەو ئاهەنگ دی هی تە کرن ل

مالا دوو برادرهیت کوردیت دزمیی جهوههروکانهبی ل شارئ نهعهزمیی لبهغدا، دی
یا نهپهنی بیت (بدریکی فه)، لبهرفئ جهندی من ناغئ وی دانا (جهژنا بی دهنگ).

هنده برادرهیت کوردیت سؤرا نهرازیبوونا خو دیار کر کو بوچی بی دهنگ
بیت، من ژئ گوتئ دی بغئ ناغئ خوینم مادهم جهژنا مه لناغ چار دیوارایه دی یا بی
دهنگ بیت، لسهرفئ جهندی من خواند، نهوههردوو برادره ژئ ههقالیت من بوون
خودی ژئ رازی بیت، عومهر مستهفا (دهبابه) و (تاھر توفیق) یئ ستران بیژ و دهنگ
خوش).

رهحمهتی چهیدمر مهتینی، دهغئ هؤزانی ژئ یئ دکهل فریکری، نهز دی د
ناغ دیوانئ دا ئینمه خواری ههروهکی وی نغیسی.

من چهیدمر مهتینی چهوا نیاسی ؟

پشتی گههشتنا دوو ناما ژ دهف وی بؤمن، کو نهوه وی دهمی ل قهدهشی بوو،
من نامهیهک بو نغیسی ومن گوتئ لهز دکهم سهرهदानا مه بکهی ل ههفتیناما
(پهیمان) ل د هؤکی، پشتی چهند روژهکا هاته سهرهदानا مه ل بارهگههی روژنامئ
ومن نهغ دیداره بو بهریههری رهوشهنبیری دکهل کرو ل هژمار ۶۳ یاروژا ۱۲ ی ۶
۱۹۹۶ ی بهلاغ بوو.

پ - تو بو سهروبههری نهدهبی کوردی ل سالیئت چلا چ دبیزئ ؟

ب - نهغه پینجهه سال بورین لسهرو وی دهمی هوین دبیزن، نزا کا دی چ ئیته هزارا
من، هنگی هنده حزب و کومهلیت کوردی ب ئاشکهرایی یان بهرزهی فه،
وهکی هیوا و ئازادی و شوهرهش هنده نغیسین بهلاغ دکرن. گهلهک جارا ژئ
نهم هنده ههغال و ههفگور ل سالیئت چلا دچووینه سهیرانا ل دهرقهی بهغدا

وهكى (سهلمان پاك و سده الهنديه) مه گهلهك جارا گوتار و هوزانيت كوردى د خواندن لسهر مهسه لا كوردى، و رۇژيت ئهينى ئەم د چووينه (يانا سهركهوتن و نادى الارتقائ الكوردى) ل ساليٽ ١٩٤٠ - ١٩٤٥ ى سهروكى وى (مهعرووف جياووك) بوو، ئەو برادريٽ بههدينى يٲت مه ئىكو دوو ل ويٲرى د ديت ئەفه بوون (صديق ئەتروشى، صادق بههائه ددين، محهمه د سهعيد دۆسكى، ئيبراهيم دۆسكى، محهمه ئەمين ئۆسمان، ئيسماعيل سهعيد ئاغا دۆسكى، حافز قازى، حهسهن پيداوى، قاسم پيداوى) ههر وهسا هنده كيت دى ژى وهكى (عهلاهه ددين سهجادى، مهحموود بابان، عبدالقادر قهزان)، ئەفه يٲت مهدهنى، يٲت عهسكه رى ژى ئەويٲ د هاتنه نادى ئەفه بوون (عزته عبدالعزيز، محهمه شهريف حاج بهدرى، بهكر عبدالكريم خۆشناو، ئەمين رمواندزى، نورى ئەحمه د تهها، خه يروولا عبدالكريم، محهمه د مهحموود قودسى). ههر وهسا گۆت:

ل ساليٽ جلا ژ چه رخي بوورى ئەم چه ند هه قال و هه فگور بووين ل بهغدا، ئەم قيٲك د كهفتين ويٲكه د چووينه سهيرانا ل دمرقهى بهغدا، ل بهعقوبه، كه مالىٲ، سهلمان پاك، سده الهنديه، مه گوتار و هوزانيت كوردينيٲ و نيشتي مان پهرومىٲ د خاندن ولسهر ئيشو نهخوشى و گرفتاريا كورد و كوردستانى ديار د كرن وههر رۇژيت ئهينى ئەم گهلهك د چووينه (نادى الارتقا الكوردى) كو سهروكى وى (مهعرووف جياووك) بوو ل ساليٽ ١٩٤٠ - ١٩٤٥ ئەو نادى ل (عيوازيٲ) بوو ل بهغدا نيٲيكى باب الموعه ززم و ژوان برادرا ئەويٲ ئەم ل ويٲرى قيٲك د كهفتين، ئەفه بوون (صديق ئەتروشى، صادق بههائه ددين، محهمه د سهعيد دۆسكى، ئيبراهيم دۆسكى، محهمه د ئەمين ئۆسمان، عصمه ت حه جى تهها، كه مال حه جى تهها، ئيسماعيل سهعيد ئاغا، حهسهن پيداوى، قاسم پيداوى، ساسان و بوٲان

کوریت مه عرووف جیاووکی، عه لائه ددین سه ججادی، مه محمود بابان، عه بدولقادر قهزاز، عه علی حه مدی، روشدی، حافز قازی، ههروهسا ژ هه قالیت عه سکهری ژی عززهت عه بدلعه زیز، محهمه د شهریف حه جی به دری، عینایهت سه عید، به کر عبدالکریم، مسته فا خوشناو، ئەمین رهواندزی، نوری ئەحمه د تهها، خه یرو لالا عه بالکه ریم، محهمه د مه محمود قودسی، ئەفه ئەه بوون ییت بههرا پتر کوردینی براستی لنگ هه ی و د هاریکار بوون بو به لافکرنا خاندن و نفیسینا ئەدهبی کوردی و په رتووک و روژنامه و نه شریت کوردی ییت ئاشکهرا یان نهینی بان ده می بدهست مه دکهن مه ددانه ف ئیکو دوو، وهکی گوڤارا که لایوژ یا عه لائه ددین سه ججادی و دهنگی گیتی تازه یا حوسین حوزنی موکریانی. هه ژی یه د قی ده لیفیدا بیژین، هه ر بو بیرئینان، ناقت و ان نفیسه ران بینین ییت هنگی لسه ر ئەدهبی کوردی د نفیسین ب هه ر دوو زاراقا:

عه لائه ددین سه ججادی، عبدالقادر قهزاز، مه عرووف جیاووک، مه محمود بابان، هه ژار موکریانی، فاتیق بیکهس، نامق هه ویزی، مه سهوود مه حه مه د، حوسین حوزنی موکریانی، موکه رره م تاله بان و هنده کی د دی وهکی ره فیک حلمی دانه ری کومه لا هیوا، هه ر وهسا ژ وان برادهر ییت تشته کی کیم بزاری به هدینی د نفیسی ئەفه بوون: شیخ غیاس الدین نه قشه به ندی، شیخ عبدالحمید ئەترۆشی، صددیق ئەترۆشی، مه حه مه د شاهین صوفی، صالح یوسفی، حافز قازی، ئەکره م ئاکره بی، ئەنومه مایی، ئیسماعیل سه عید ئاغا، تهها مایی، و هنده برادهر ییت ئیزدی، بیرا من ل ناقت و ان ناهیت و هنده برایت فهیلی، د. جهه ضر مه حه مه د که ریم، ئیبراهیم و عبدالحسین فهیلی.

ژ لایهکی دیشه، گوڤار و روژنامه ب تییبت لاتینی د گههشتنه مه ل
سالیټ ۱۹۴۰ - ۱۹۴۵ ی، بۆمه ژ سووری د هاتن: گوڤارا هاوار، روڤناهی، پهرتووکا
(ئهلفبایا من) یا میر جهلادته بهگی نهمرودیساروژناما (ستیر) و (روژا نوو) کو
بهاریکاریا ههردوو برا ییت نهمر جهلادته بهگ و د. کامیران بهدرخانی شه
دهردکهفتن.

براستی مه چاف ب تییبت لاتینی روهن د بوون کو زمانی کوردی بدرستی
وی خهلهتی پی د هاته نشیسن و خاندن، ومه هندهک برادهر ئهویټ ل گوملهلا
(هیوا) مه دهست هاقیته نشیسنی بشان تیپا ل دهقهره بههدینا و مه بهلاق
کرن، برادهریټ دی رهغهته لی نهبوو ومن شه پارچه هوزانه پی نشیسی ل بن ناخی
گوتههک بۆ کوردا:

لاوی کورد باش بزانه بباومری
دوژمنی، زۆرداری و تهعدا ل مه کری
دوژمنی خو بناسه وی کافری
دی دهمهک هیټ وی بسۆزینی ب ئاگری
لاوی کورد کانی قرار و وهعهده دان
خه لک ههمی بوونه خودان ملک و خودان
بهس بی بههرین ئهم بتنی ماین بی ششان
ژ مه بخویه کوریک خودی ژ نک مه بری

پشتی شهرئ جیهانی پی دووی ئهوی لساالا ۱۹۴۵ ی خلاس بووی، لساالا
۱۹۴۶ ی روخسهټ هاته و مرگرتن ژ حکوومهټا عیراقی بۆ کرنا شاهیا نهوورۆزی ب
ناشکهراییی، مه ل وی سالی و سالا پاشتر شههیا نهکا مهزن بۆ نهوورۆزی ل هولا
(مه لک فهیسهټ) ل بهغدا کر، ومن و هنده هه قالا سروودهک خواند ب ئامادبوونا

جه‌ماومره‌كى زۆر ژ كوردا و عه‌رمبا و گه‌له‌ك سه‌فير و قونسليٽ بيانى ژى هاتبوونه
گازيكرن، هه‌روهسا گوتار و هۆزان هاتنه خواندن د گه‌ل دهوات و ره‌قاسا ليه‌ر دهۆل
و زرنا و رۆژا پاشتر چه‌ند گوڤار و رۆژناما لسه‌ر نشيسى و مه‌دح لى كرن.

ل دۆر هه‌لويسىٽى چه‌يدمر مه‌تيني يى كوردايه‌تیی ئه‌و دبئزيت:

ده‌مى بچويكاتيى سه‌رى ژ ريڤه، من ل گوندى بامه‌رنى هه‌قاليني د گه‌ل
هه‌ميا هه‌بوو، به‌لى به‌هرا پتر من هه‌قاليني د گه‌ل سه‌يدايى خو خودى ژى رازى
شيخ غياسه‌ددين نه‌قشه‌به‌ندى هه‌بوو، وى گه‌له‌ك چه‌ش مه‌لا و فه‌قه‌ها و شاگردا و
خوه‌نده قانا و هۆزانقا هه‌بوو، ب خه‌باتا وى خواندنگه‌ه ل گه‌له‌ك ده‌قه‌ريٽ
به‌هدينه وه‌كى ئاميدى و زاخو و بامه‌رنى هاتنه دانان و وى ژى هۆزان چيدكرن و
هۆزانه‌كا وى ب مه‌دحا بنه‌مالا به‌درخان پاشاى بوو و گوتار و رۆژناميٽ لاتيى
بو مه‌ ژ لايى ويڤه ژ سوڤيى د هاتن، هه‌ر وه‌سا هه‌قاله‌كى دى كو ئه‌ز و ئه‌و ل
هينه‌كى بووين، خودى ژى رازى صالح يوڤسى بوو، مه‌ پيڤكه هۆزان و سروود و
خواندن پيڤكه دگر و خوشتشيا تيا كوردينيى ل ساليٽ جلا ل نك مه‌ ديار ببوو
ويشتى صالحى خواندن ل بامه‌رنى ته‌فاقا كرى چوو (دار العلوم) ل به‌غدا و پاشى
بوو (كاتبى مه‌حكه‌مى) ل مويسل و پاشى بوو مامۆستا ل هنده گونديٽ دوير ژ
به‌غدا و ئه‌م ژيىك دوير كه‌فتين، هه‌تا مه‌ ئيىكو دوو ل مه‌وقفى (پؤليسيٽ سه‌راى) ل
به‌غدا ديتى، ئه‌و ژى ل سالا ١٩٥٣ ى بوو.

نياسينا من د گه‌ل برادمر هه‌ژارى موكرىانى ئه‌و بوو، ده‌مى ئه‌م ل مالا
هنده‌ك براده‌ريٽ فه‌يلى قئيك د كه‌فتين وه‌كى د. جه‌عه‌فر مه‌مه‌د كه‌ريم و
ئيبه‌راهيمى موڤه‌ووور. براسى هه‌ژار هۆزانقانه‌كى هونه‌رمه‌ند و به‌ر كه‌فتى بوو،
هه‌ر وه‌سا يى تيىكوڤشه‌ر بوو بو كوردينيى و نازاديا كوردستاني و گه‌له‌ك يى زيهره‌ك و

چەلەنگ بوو د ناڤهرا کوردیت عیراقی و ئیرانی و تورکیدا ، دگەل نهقیب میر
حاج ئاکرەمی چنکی قان هەردوو زمانی ترکی و فارسی باش د زانی..

هەقالینیا من د گەل برادەریت کورد ل سویری دی دیار کەم کو من
دەمەکی خوش لسا ۱۹۴۸ ی د گەل وان بۆراندبوو، یی ژریشە من نیاسین د گەل
کری هۆزانقانی بناقودەنگ (قەدری جان) بوو کو ناڤی وی (عبدالقادەر عەزیز) بوو
ومن هەقالەک ژ ئویجاخا بەدرخان بەگی هەبوو ناڤی وی (وحدی محمد جمیل
پاشا) بوو، ئەوی ئەز د گەل (قەدری جان) دامە نیاسین و ئەم گەلەک جارا قییک
دکەفتین و جارەکی بۆمن هۆزانا (بارزانی بارزانی .. کی قی ناڤی نزان) خواند،
هەر وەسا هەقالی من (وحدی بک) ئەز د گەل (جەگەر خوین) دامە نیاسین، هەر
وەسا د گەل (نورالدین زازا)، سلیمان کوری حەسەن حاجوی نائیبی جزیری و بۆزان
بەگ و عەلی بۆزو کو ببوو وەزیر ل سەر دەمەکی، هەر وەسا مەمدوح سەلیم
ریشەبەری مەعارف و گەلەک برادەریت دی و گەلەک جارا من هۆزان بۆ جەگەر
خوین و مەمدوح سەلیم بەگی د خواندن و جەگەر خوینی پتر بۆ مە د خواندن و
کەیفای وان گەلەک ب هۆزانا من د هات ئەوا من ب شۆرەشیت بارزان گۆتی کو ژ
(۲۳۶) مالکا بییک هاتیە و ل دەفمن یا تۆمار کریە.

پشتی نیاسینا من د گەل قان برادەرا من گەلەک گۆتە (وحدی بەگ) ی
من د قییت ئەز سەیدایی مەزن و بەرکەفتی (جەلادەت بەگی) بنیاسم، پشتی
هەیفەکی جەلادەت بەگ ژ سۆربۆنی زقریەفە، رۆژا پاشتر ئەز و وحدی بەگ و قەدری
جان چووینە دەف جەلادەت بەگی، وان نیاسینا من د گەل وی کر و گۆتی ئەفە
حەیدەر مەتینی یە هۆزانقانه و ژ کوردیت عیراقی یە، پاشی ئەم چووینە مالا وی ل
(حی المهاجرین) یان (حی الاکراد) و مە تیشت ل وییری خوار و دگەل کابانیا وی

یا هیژا (رموشەن بەدرخان) ی و دو زارۆکیٔ دوو سالی هەبوون جەمشید و سینەم، پشتی هنگی جارەکا دی ژێ من جەلادەت بەک دیت و دەلیقەیهکیڤا من گۆتی: سەیدال سالیٔ ١٩٤٠ – ١٩٤٥ چاقیٔ مە براست ب پەرتووک و گۆقاریٔ هەوەرۆن د بوون وەکی ئەلیفبایا من، گۆقارا هاوار، و رۆناهی و رۆژنامیٔ ستیر و رۆژا نو و مە گەلەک ب کەیفخۆشی چاق ل رییا گەهشتنا وان بوو و بدەمەکی کیم مە خاندن و نقیسینا لاتینی زانی و مە بەلاق کر، ئینا خودی ژێ رازی جەلادەت بەگی گۆتە من (کورێ من تو راست د بیژی، بەلی خەبات و کاری مە هەری هە ی و زیدەترە د خەمەتا کوردینی دا) و وی وەختی بوو زانین دوو چاپخانە ب تیپیٔ لاتینی ژ فەرەنسا ئینان د گەل دەستەکەکا ئەندازیارا و شوڵکەرا و دەورە بو گەنجیٔ کوردا فەکرن و ب دەمەکی کیم وان گەنجا شوینا بیٔ فەرەنسی گرت و ل دویف گۆتتا سەیدا جەلادەت وان چاپخانەیک دانا بەیروتی و ئیک ل شامی و گۆقار و رۆژنامە و پەرتووک پی دەرفیخستن، پشتی فەرەنسی چووین حوکمەتا پشتی وان نەهیلا تشتەکی کوردی بیٔ بەلاق کرن و هەردوو چاپخانە هاتنە گرتن، یا بەیروتی هەیفەکی دووا ما، پاشی ئەو ژێ هاتە گرتن.

براستی کوردیٔ سوری ژن و میر و مەزن و بچویک گەلەک فیدا کاربوون بو کوردینیٔ من دەمەکی خوش د گەل وان بۆراند هندی ئەز پەسنا وان بکەم هەر کیمە و من شەش هەیفیٔ بکەیف و شاهی د گەل وان بۆراندن.

هەر وەسا لسا ١٩٤٧ ی دەمی حەرەکا فەلەستینیٔ من چارەیف ل ویری بۆراندن و من نیاسین د گەل سەیدایی هیژا (عەلی سەیدو گەورانی) کر، کو مەندوبیٔ حکومەتا (مەلک عبداللە) ی بوو، من ئەو برادەر دوو جارا دیت کو

كوردەكى جان فیدا بوو بۆ كوردایه تیۆ و وی كتیبه كا خو بۆمن كره دیاری
بناقی (من عمان الی العمادیه).

ژ لایه كی دی فه من هه فالینی د گهل میرحاج و هه ژار موكریانی هه بوو
چنکی خهباتا وان نا ئیته ژ بیركرن و ئهو وهکی شلخا میشی بوون د ناڤ مه دا و
كوردییت تركی و سۆریی و ئیرانی ئه حوالییت خهباتا براییت كورد ل وارا بۆمه د
ئینان و په رتوووك و نه شریت حزبا دیموكراتا كوردستانی د گهل شكلیت مه لا
مسته فا بارزانی ب كاری جه نه رالا بۆمه د ئینان ومه به لاق د كرن ل هه می ده قهرییت
كوردستانا عیراقی، ئه ز كارو خهباتا قان هه ردوووكا ژ بیر ناكه م.

ژیدمیری قان زانیاریا بنیره:

- ۱ - رهشید فندی ، جه ژنا بی دهنگ، هه فتیناما په یمان، ژماره ۸، ۲۹ ی ۵ ی ۱۹۹۵
- ۲ - رهشید فندی، شاعری سالییت چلا هه یدمر مه تینی، هه فتیناما په یمان ژماره ۶۳ ،
۱۲ ی ۶ ی ۱۹۹۶.
- ۳ - رهشید فندی، هه یدمر مه تینی، ئهو شاعری ۶۰ سالا ب بی دهنگی شعر د نشیسی،
هه فتیناما په یمان ژماره ۵۵ ، ۱۴ ی ۶ ی ۲۰۰۰.
- ۴ - رهشید فندی، هه یدمر مه تینی، هه فتیناما په یمان ژماره ۲۸، ۵۶ ی ۶ ی ۲۰۰۰.

ژيانا حەيدەر مەتيني

هۆزانشان حەيدەر مەتيني (ل رۆژا ۵ - ۴ - ۱۹۲۲ ئى ل گوندى بامەرنى يى
هاتيه سەر دنيايى - و ل رۆژا ۱۸ - ۵ - ۲۰۰۰) ئى ل كۆمەلگەها قەدشى يى چوويه
بەر دلۇقانيا خودى. وي بدمەستى خۆ ژيانا خۇ يا نئيسى و د بيژيت:

(ئەز حەيدەر يۇسەف تاھر نەقشەبەندى مە، ناقى من يى هۆزاني حەيدەر
مەتيني يە، ئەز يى هاتيمە دنيايى ل گوندى بامەرنى، من خاندنگەها ژريشە ل
گوندى بامەرنى ب دوماهى ئينا، لساللا ۱۹۳۶ ئى پاش دوو ساللا من دار المعلمين
الريفيه بدوماهى ئينا، پاشى ئەز چوومه (مدرسه الصنائع الجويه) بۇ ماوى دەه
ساللا لسەر تەياريت هيليكۆپتەرا ل كشتوكالى ئەز هاتمه دامەزراندن، پشتى ۳۱
ساللا ئەز خانەنشين بووم، ساللا ۱۹۸۱ ئى تا ۱۹۸۷ ئى ئەز لبعدا بووم و ئەز هاتمه
گوندى قەدشى ل نك مروقيت خۇ.

ساللا ۱۹۵۲ ئى من ژنەك بناقى (خەديجە وهەبى) ئينا كو خەلکا (كفرى)
بوو، خودى كورەك دامە ومە ناقى وي كرە (رۆستم)، ساللا ۱۹۷۷ ئى من ژنەكا دى
بناقى (غوربەت حەسەن مەحموود) ئينا، خەلکا ئاميدىي بوو وخودى بتنى كچەك
ژى دامە، ناقى وي مە كرە (ريناس).

دەستپيكرنا من بۇ هۆزاني دزقريتە ساللا ۱۹۳۹ يوتيكەمين هۆزانا من
(چيايى مەتينا) بوو، ئەف هۆزانيت د قى دەفتەريدا گەلەك كيمن ، ئەون ييت
هاتينه هزرا من ومن نئيسىنەفە، چنكو گەلەك هاتنه سووتن و بەرزەبوون.

هەقبەنديين من د گەل گەلەك نئيسەر و رموشەنبيران هەبوون، مينا
(شيجخ غياس الدين نەقشەبەندى، صالح يۇسەفى، د. مەسعوود كتانى، صادق

بهائە دین، حافظ قازی، ئەنومەر مایی. عەلانیەددین سەججادی، فائیق بیکەس، عومەر دەبابە، ئیسماعیل سەعید ئاغا، عەلی حەمدی، گۆزان. وییەت عەرەب ژێ، محەممەد مەهدی جەواهری. سالا ۱۹۴۸ ل باژیری شامی تیکەلیا من د گەل جەلادەت بەدرخان، جەگەر خوین، قەدری جان وگەلەکیەت دی.

حەیدەر مەتینی ژ بەر هەستی وی یی کوردایەتی و بزاقا وی یا سیاسی د گەل پارتی، ژ هیزا ئەسمانی هاتە قەگواستن بو بالەفرخانا چاندنی. (ژ زار دەقی مستەفا نوری بامەرنی).

(بەرتووکا شاعرین بامەرنی _ عبدالرحمن بامەرنی، دەووک ۲۰۱۱، چاپخانا زانکۆیا دەووک، بپ ۶۱ و ۶۲).

هەژێ گۆتنی یە هۆزانخان حەیدەر مەتینی، بەدەستی خو کورتیا ژیا نا خو نئیسیه و بو نئیسەری هەنارتیه.

دیوانا حەیدەر مەتینی:

دەمی ئەزل ھۆزانیّت حەیدەر مەتینی د گەریام، من دیت بەری من ھەردوو ھەقائیت من بیّت خۆشتشی، د. فازل عومەر و عبدالرحمن بامەرنی بەری من ھۆزانیّت وی بیّت بە لاق کرین، د فازل د نامیلکە یەکی دا ھۆزانیّت شۆرەشیت بارزان بیّت بە لاق کرین و کاک عبدالرمن بامەرنی ژێ ھۆزانیّت وی بیّت د ناڤ کتیباً (شاعرین بامەرنی) دا بە لاق کرین، لەوما من زیدە گافی ل سەر پەرتووکیّت وان ھەردوو برادەرا نەکر، نەمازە ھەردوو نھیسەرن و چەلەنگن د واری نھیسینی دا ومن پشت بە ستن ل سەر وان ھەردوو پەرتووکا کر ل واری ھۆزانیّت (حەیدەر مەتینی) وبتنی من پیدایا چوون کر.

میژویا ئەدەبی کوردی پرە ژ ناڤین بریقەدار، ھەر چەندە گەلەک ژفان ناڤان دناڤ پەرتووک و ئەرشیفان دا کەھی نەبوینە، کتەک ژێ ژڤیرە و دراهە شنوی دیار دبن، ھندەک ژ بەرھەمین وان دکەڤنە سەر بەرپەرین رۆژنامە و گوڤاران و دەینە ئەرشیف کرن. ھۆزانیٹان (حەیدەر مەتینی) بەرھەمەکی باش و قەشەنگ ل باش خوە ھیلا یە، ھەر ژ سالیّن چلان ھۆزان نھیسینی نە و پتیریا ھۆزانیٹ وی سیاسی نە، سالوختن، گل و گازندە و ژیارا کوردەواری و مافی ژنی، مەتینی دناڤ ھۆزانیٹ خوە دا ب کەسەکی کورد خوە ناسکری یە و قیایە ھۆزانیٹ وی ژێ، ھەر ژڤی چەندی دەریرینی بکەن.

حەیدەر مەتینی، ئیکە ژ وان ناڤین بریقەدار و بەرزە، دەستپیکا وی یا نھیسینا ھۆزانیٹ دزڤریتە سالیّن چلان، ئیکە ژ وان ناڤین نە نیاس و خودان بەرھەم و ھزرا بە لاق کرنا یان ئەرشیف کرنا قی بەرھەمی نە کری، ب تنی ل قی دوماھیی چەند ھۆزانەکی خوە بە لاق کرین.

گەر هۆزانیڤن حەیدەر مەتینی د ئاستی پیدقی ژێ دا نەبن، ژبەر کو د دەمەکی میژوویی دا هاتینە نشیسن و ئەم پیدقی هەر بەرھەمەکی وی دەمی نە، ب تایبەت ل دەقەرا بادینان، ئەم ژلایی میژوویا رەوشەنبیری قە د لاوازین.

ئەق بەرھەمی ل بەر دەست، ب ریکا برایی وی (حەبیب) قە گەشتیە دەستی مە، ژبو بە لاڤکرنا وان و ب تایبەت پستی دیوانا حوسنی بامەرنی ژلایی من قە هاتیە بەرھەڤکر و چاپکر و ب بەرچاڤین وی کەتی، ژ دل سوپاسیا وی و هەڤژینا حەیدەری و کچا حەیدەری (ریناسی) دکەم، کو ب هاریکاریا من رابوین ژبو کومکرنا پیزانینان.

هەر دگەل کاری من یی دویڤچونۆ و بەرھەڤکرنا سەرچەم دیوانا هۆزانانی، ئەزب کەسەکی دژی هاتمە ئاگەھدارکر، کو کومەکا هۆزانین حەیدەر مەتینی دەست دانە و یی پێقە مژویلە، ژبو کومکرنا وان دناڤ پەرتووکەکی دا ئەو ژی دکتور (فازل عومەر) بو، کو کومەکا هۆزانین مەتینی ژلایی (د. سەرور کوری ماموستا سادق بەھائەددین ئامیدی) گەشتبونە دەستی وی و ل دویڤ گۆتتا وی، کو ئەو هۆزان دناڤ ئەرشیفی بابی وی دا بون یان کو نشیسەر سادق بەھائەددین ئامیدی. لڤیرە ژی دیار دبیت کو پستی مرنا سادق بەھائەددین ئامیدی ژی حەیدەر مەتینی ژیاہ و چەندین نمونین دی یین جان نقیسی نە و ل دویڤ هەڤبەرکرنا من بو وان هۆزانان، مەتینی چەندین گھورینین دی د هۆزانین خوە دا کرینە. یان کو ئەو هۆزانین د دەستی دکتوری دا ژ دەستپیکا نشیسینا هۆزانین حەیدەر مەتینی بون و دسەر وی چەندی ژی را، مەتینی دەستکاری دەھۆزانین خوە دا کریون. ل داویی ژی د. فازل عومەر رابو ب بەرھەڤکرنا پشکەك ژ هۆزانین وی بناڤی (حەیدەر مەتینی و شورەشین بارزان) و ژلایی ئیکەتیا نقیسەرین کورد تایی دەوکی قە، بو هاتە چاپکر.

ژيانا ھۆزانئان

ژيانا ھۆزانئان ھەيدەر مەتيني ئەوا ژلايى ويشە ھاتىە نھيسين، بەرى مرنا خوە ب دەستين خوە نھيسى يە و ريزگرتن بۆ ھۆزانئانى، ژيانا وى وەك وى نھيسى دى بە لاقكەين، دگەل راستقەكرنا چەوتيين زمانى.

(ئەز ھەيدەر يوسف تاھر نەقشەبەندى مە. ناڤى من يى ھۆزانىي (ھەيدەر مەتيني)، ئەز يى ھاتيمە دونيايى ل گوندى بامەرنى. من خاندنگەھا ژ ريشە ل گوندى بامەرنى ب دوماھى ئينا. ل سالا ۱۹۳۶ پاش دوو سالا . (دار المعلمين الريفية) من ب دوماھى ئينا، پاشى ئەز چوومە، (مدرسة الصنائع الجويه)، بۆ ماوى دەھ سالا ل سەر تەياريت ھيلوكوپتەرا ل كشتوكالى ئەز ھاتمە دامەزراندن. پشتى ۳۱ سالا ئەز خانەنشين بوم. سالا ۱۹۸۱ تا ۱۹۸۷ ئەز ل بەغدا بوم و ئەز ھاتمە گوندى قەدشى، ل نك مرۇڤين خو.

سالا ۱۹۵۲ى من ژنەك بناڤى (خەديجە وەھبى) خەلكا (كفرىي) بۆ، من ئينا و خودى كورەك ژى دامە و مە ناڤى وى كرە (روستەم) سالا ۱۹۷۷ من ژنەكا دى بناڤى (غوربە ھەسەن مەحمود) ئينا، خەلكا ئاميدىي بۆ و خودى ب تنى كچەك ژى دا مە، ناڤى وى مە كرە (ريناس). من عيراق ھەمى يا ديتى، دەستپيكرنا من بۆ ھۆزانى دزقرىتە سالا ۱۹۳۹ و ئيكەمىن ھۆزانا من چيايى مەتينا بۆ. ئەف ھۆزانيت دڤى دەفتەرى دا گەلەك كيمن، ئەون يين ھاتينە ھزرا من و من نھيسى نە قە، چنكو گەلەك ھاتنە سوتن و بەرزەبون.

ھەقبەنديين من دگەل گەلەك نھيسەر و رموشەنبيران ھەبويه، مينا (شيخ غياس ئەلدين نەقشەبەندى، سەيدا سالح يوسفى، د. مەسعود كتانى، سادق بەائەلدين ئاميدى، حافز قازى، ئەنومەر مايى، علائەدين سجادى، فائق بيكەس، عمر

مستهفا دهبايه، ئيسماعيل سهعيد ئاغا، على همدى گوران و بين عهههه وهكى، محمد مههدى الجواهرى، ول سالا ١٩٤٨ ل باژيرى شامى تيكهليا من دگهل جهلادته بهگ عالى پاشا بهدرخان پاشا، جهگهر خوين، قهدرى جان و گهلهكين (دى).

ئهفا سهرى ژيانا هوزاننانى ياب دهستين خوهنخيسى، مايه ئهم ل سهه زندهكهين كو ههدمر مهتيني ل رۇژا ٤/٥/١٩٢٢ ل گوندى بامهرنى ژدايك بويه ول رۇژا ١٨/٥/٢٠٠٠ ل كومهلگهها قهدهشى، چويه بهه دلوقانيا خودى.

- دوى دهستنخيسيدا يا بهدهستى وى هاتيه نخيسين و كچا وى دايهه من دبىزيت (ئهزل ١٣ ي ٤ ي ١٩٢٢) ي يى هاتيمه سهه دنيايى). د. رهشيد
- ههدمر مهتيني ژبهه ههستى وى يى كورد پههرومانه و بزاقا وى سياسى دگهل پارتى، ژهيزا ناسمانى هاته قهگوهاستن بو بالهفرخانا چاندنى، ژزاردهقى (مستهفا نورى بامهرنى).

ههدمر مهتيني د ژهدمران دا

يا ديار، ههدمر مهتيني هوزانين خوه كيم بهلاقيرينه و ئهو ژهدمريين ب بهرچاقى مه كهفتين، ب تنى ئهقين ل خوارى بوينه، داخوازا ليبورينى دكهين گهر ژهدمركى دژى ههبيت و ب بهر چاقى مه نهكهفتبيت.

١. نخيسينهكا وى د رۇژنامهكى دا هاتيه بهلاقيرن، ب ناقى ئاههنگا جهژنا نههوروزى، ل ١٩٤٦/٣/١ د رۇژنامهكا نه نياس دا و تيدا ب دريژى ل سهه گيرانا جهژنا ئاههنگا نههوروزى د ئاخصيت، ئهوا ل بهغدا هاتيه كرن، ژماره و رۇژا

دمرکەتەنا وئە نه هاتیه نئیسین و دبیت میژوویا وئە نئیسینی ژێ، هەر ئەو سال بیت.

۲. رۆژناما پەیمان - هژمارا (۴۴) ل ۱۲/۶ / ۱۹۹۵ هۆزانەکا وی لێن ناڤی (سلاڤهك بۆ پێشمهگا) هاتیه به لافكرن.

۳. رۆژناما پەیمان، ژماره (۲۹) ل ۱۹۹۵/۵/۸ - هۆزانەك لێن ناڤی (جەژنا بی دەنگ) تێدا هاتیه به لافكرن و قی پێشهکیی بۆ دنئیسیت. (ئەڤ هۆزانە من یا چیکری ل ۱۹۴۳/۳/۳۱، دەمی شەری جیهانی یی دوی، هەندەك برادەریت دەڤهرا به هیدینان گۆته من، داخازا گەنجین به هیدینا یه کو تو هۆزانەکی چیکه ی بۆ جەژنا نهورۆژی. چنکو وان هۆزان نینن ب زاری کرمانجی به هیدینی... ئو پشتی من زانی کو ئەو ئاهەنگ دی هیتەکن ل مالا دوو برادەریت کوردیت (دزمیی)، جەوههروکا نهبی ل شاری (ئەعزەمییه) ل به غدا و دی یا نه پەنی بیت. ل بهر قی چەندی من ناڤی وئە دانا (جەژنا بی دەنگ)، هەندەك برادەریت کوردیت سوریا، نه رازیبونا خو دیارکر، کو بوجی بی دەنگ بیت. من ژێ گۆتی دی بشی ناڤی خوینم ئان ئەز نا خوینم. ما دەم مه ل ناڤ چار دیوارا یه، دی یا بی دەنگ بیت. ل سەر قی چەندی من ئەو هۆزان بو وانان خواند. ئەو هەردوو برادەر ژێ هەڤالیت من بون. خودی ژێ رازی بیت (عمر مستهفا) دەبابه، (تاھر تەوفیق) یی ستران بیژو دەنگ خوڤ.

دگەل به لاقبونا قی هۆزانی د رۆژناما پەیمان دا، وهك ئاگه هداریهك ل سەر داخازا هۆزانقانی دگەل هاتیه به لافكرن (هەندەك ژ قی شعری د دیوانا سهیدا) (سالح یوسفی) دا هاتیه و ل سەر ناڤی وی به لاقبوویه. ئەوا هیژا (عبدالسلام میرزای) ل سال ۱۹۹۱ی دەرئێخستی. ل بهر پەرین ۹۶ - ۹۷.

- ديسان چەند ريزەك ژوی هۆزانی ل گوڤارا مەتین، هژمار (۹) بە لاقبووینە و هەر ل سەر ناڤی سەیدایی نەمر (صالح یوسفی).
۴. گوڤارا مەتین - ژمارە - ۳۳ - خولای سیی - حزمیرانا ۱۹۹۴ - هۆزانهك ل بن ناڤی (بیرەومریا خەندقاندا چار پەهلەوانی پێشمەرگەیی کوردستانی).
۵. گوڤارا مەتین، ژمارە ۳۱ - ۳۲ - خولای سیی - نیسان و گولان - ۱۹۹۴ - بپ - ۶۰ - هۆزانهك ل بن ناڤی (فیروۆن و زانین) هاتیە بە لاقکرن.
۶. روژناما پەیمان - هژمارە ۶۳ - ۶/۱۲ - ۱۹۹۶، هەڤه‌په‌یینه‌ك ژ لای نڤیسەر (ره‌شید فندی) ڤه دگه‌ل هۆزانڤانی هاتیە کرن و چەندی پرسیار و دان ستانن دگه‌ل هۆزانڤانی هاتیە کرن.
۷. گوڤارا کاروان - ژمارە ۱۸۸ - ۱۸۹ - سالای ۲۰۰۴ - ل بن ناڤی هۆزانڤانی سالیڤ چلان - حەیدەر مەتینی، بابەتەك ژ لای (عبدالرحمن بامەرنی) ڤه هاتیە بە لاقکرن.
۸. گوڤارا پەیف - ژمارە ۳۳ - بهار ۲۰۰۵ ژ چرایڤن ره‌وشەنبیریا کوردی.
۹. حەیدەر مەتینی و شورەشیڤن بارزان . ژ به‌ره‌ه‌ڤکرنا د. فازل عومەر و ژ لای نڤیکه‌تیا نڤیسەرین کورد ڤه هاتی یه چاپکرن.

دیوان

"چیاپی مهتینا"

۱۹۳۹

ئەه ی چیاپی ب خیر مهتینا
توی جهی زیرو خزینا
کەسی داخا زبۆتە نه ئینا
لهو دگری رۆندک و خوینا
رۆندک و خوینا تو دبارینی
هەر بهارا کەسک و شینی
سەریه سستی دی تو بیننی
دا تو تازیانا من هه لینی
ئەه چیا وهختی بهاری
نیسانی و هه یقا ئاداری
ژهیلینا تهیرهاتته خاری
د گهل کهوا یی دکن کباری
قان چه لا دی تو بیننه
چه ند نهال، دۆل و گه لینه
کەسک و سۆر ئال و شینه
پر پلنگ و پهز کویشینه
ماتو بۆچی شه رمزاری
توب هه قال و دۆست و یاری
بوته بونه هاریکاری
دهریخن ته ژین وی باری

ئەف چىايە بۆمە مەلگە
 بۆمە كوردە ھەميا جەگە
 رابە چاقىت خۆتوزگە
 ئودلى خۆقەد نە كۆلگە
 تودلى خۆقەد نەھيائە
 ئەف فەلەك ياب شىل و بىلە
 چەند خۆرت و لاؤ و جھيائە
 ل بنگەھا تە بونە بىلە
 ئەو مەتينا ل دۆرا كوندى
 كانىيت ئاقى ل گويزا جندى (*)
 ئەو كەلا ئىفرستا ھندى
 ۋەكى ۋى توبەزىن باندى
 ئەف چيا كۆبۆمە خاكە
 ئەو شەمەلداڭ و چىراكە
 ل نىقەدنى خۆئاڭشكرا كە
 لاۋى زەند پىيلا توراكە
 چەند لاو و تۆلازومىرا
 ئوخودان شالۆك و بىرا
 ل نىقەھەمى تەكيا ئودىرا
 وان خودانگە شىپتى شىرا
 وان ھەمە ۋەك خۆزم و خالا
 چەند خودانىيت شەپك و شالا

(*) كانىيەكە و سەيرانگەھەكا خۆشە ل ھىداق بامەرنى، دكوشا جىايى مەتىنى دا.

د گهه له هه می جو تیار و پالا

بون هه هه فکور وهك هه هه قالا

ئهه ی چیا لاییت ته هه اتن

شبهتی روژی ئهه وهه هه لاتن

د گهه له مه تینی ب خه باتن

بو ته هه گه وری و خه لاتن

ب قی ته رزی ئهه می دبینین

بی خه بات ئهه قهه ناروینین

دارا ئهه ازادیی دی چه یینین

خورت و سه ربه سه ست دا ب مینین

وهلات

وهلاتى مە تـو رەنگىنى
تـو وژى وەك ھەندى و چىنى
مە دا بوو تە مزگىنى
مە مەرك گۆرى دا تو بىمىنى
بـرا وەرە ل دەف مـن روینە
ئەقى ھـۆزانی تو بخوینە
بزانیە كـانى ئەم كىنە
كو ئەم كورد نەشى ئارىنە
نى ئەم كوردین خودان نەفین
خودان بـازۆت و پىنگـافین
بـۆرى دیتنى ھـزار چـافین
بـۆ كوردستانى ئەم تـافین
بـۆقى ئاخى خودانین ئەم
ژجىرى تـا كە لا دمـدم
بـۆوى دى خەمەتى ئەز كەم
چـو جار قى رىكى نا بەردەم
ئەى بـرا تو بچىە كىئە
چەند نەمال دۆل و دەلىئە
ئاخا كـوردا زىـر و زىئە
رابە تـو ب كىاە و بىئە

خەندەكا بکۆلەه و جۆکا
دگەل برا ژدۆست و سەهروکا
ئوخودان تەهقر و شالوکا

بۆشۆلی بگرە بەهروکا

ئەزوتووی ل پشیت میزی
دانویکەین ل خو دوجار هیزی
کەسی دوبرییت ژ ئەقی ریزی

دی هەلکەین ل بن پیا تیزی

برا خو بنیاسە تو کوردی
ومرە دەرمانکەه قەسی دەردی
بۆ گوریکنی یی مەردی

خوینا خو بریژە سەر عەردی

مەتینی بەس گۆتەنا بو من بیژە
ئەزی دگەل تە برا ژ میژە
خوهی و خوینی تو بریژە

نانی خو ب دەستی خو ب پیژە

کوردستان تو بو من ماکی
بو من باب و برا و کاکاکی
کەسی دوزمەن بو قەسی خاکی

دی لی کەین شپتی ئەژدەهاکی

جهژنا بهاری "نهووز"

خاس وهختی زفسـتانی
بوو دم ل ئادار و نیسانی
گویت سۆر کهتنه کاملانی
کچ و کور چۆنه سهیرانی
لاو و جانچ کار کربوو
بو جهژنی ئاگر هه لکربوو
کاری په ریا ئهوان کربوو
هاتن کهتنه جیدیانی
جیدان کر ل سه رئاقا
میرو ژن وهک بویک و زاقا
لاوی ب رمخت کچ کالی دچاقا
کهلابدین گول ل دههمانی
ل ئاکره و مه ندهلی و زاخو
ژن و میـرا زوخهک دا خو
ب جلیت نوی کر کاری خو
داوهت گرت چونه دیلانی
شان لاوا شان شهپک و شالا
بهرچه م و نیشان و خالا
وان پیروز بیت بهژن بالا
رموشا قی چهندی جیهانی

مزگینی بو ههمی ئازا
ههمی خورتا و خیر خازا
ستران بیژا و خودان سازا

ب هونه ربن ئهفی دانى

ئهفرۆ جهژنا ناڤ چيانه
سرت و زیرهك ئهف گيانه
قهقهه ب و دهنگی كهوانه

بهیانی وهختی بانگ دانى

ژ كهیف و خوشیا نهبون ماندى
گول و نه سرین ئهوان چاندی
خودی ئهف بهررك نه خشاندى

جزیری و ئورمی و وانى

ب گول زارا چول چ نه خشاندن
بلبلال ناڤ باغا خاندن
بهری و مازی خودی چاندن

کاژ و بیهك داریت كهزانى

ئهفان خورتا كربو كارهك
ههمی ئیك دهنگ و ئیك زارهك
وان پیروز بیست ئه و تدارهك

پانگن ل نیڤا مهیدانى

بده پیش مهركا مزگینی
ومرن شیریت کیله شینی
دا پیکشه ئهم فه كهین خوینی

شه كهین تولا خزیرانى

ب نـاقی یـهـزدانی نـاقـدا

دارا رزگـاریی وان نـاقـدا

ب خوینا میـرا پاشی گـاقـدا

بـو خـاکی چـونه سـهـمیانی

بهریـهـریت کـهـقن درانـدن

دوژمـن و نوکـهـر برانـدن

زهنگیـت نـاشـتیی هژانـدن

خـهـبات پیکـشه لـشی ژیانـی

گازیـا دوست و برانـه

قـهـدری نـاشـتیی تـو بزانه

ل مـهـتینا کـر بـو شـهـهیانه

ومرن بچـینی هـهـقال کـانی

ومرن پیکـشه بچـینه رانیـا

دا نـوی دانـین نـهـقان خانیا

بکـهـین سـهـیرانا سـهـر کانیـا

ل دـهـوک و سـهـر زیـی و ریژانـی

بـرا نـهـهـوروزا رهنگینـه

سـتران و پـهـستا بـو بخوینـه

ومره ل کوردسـتانی روینـه

ل نـهـوروزی و هـهـیقا گـولانی

چـهـند کـور و کـچ بکـهـن کاری

هـاـقینـی و مرنـه قـی واری

بـدلیـت خـوش نـه ب زورداری

کـهـسی راسـت وان خـهـلات دانـی

به فر حه لیا عهرد ژێ رهش بو
دهقی مه ژکه نیا خو ههش بهش بو
کوردستان سور گوله گهش بو

شه مالکی ت ناشتی خو ههش بهردانی

شان چولا و مره ببینه
که سک و سور و ئال و شینه
هه ره ناقد مرسا بخوینه

ل وی فهراشینی و زوزانی

کچه ک جان ناقلی نه و روز بو
به ژن بالا و سه ر قاوز بو
دلی لاوا بو و ئالوز بو

که ره م کر هاته نه هیوانی

هه ما هات و چو گو فقه ندی
بازن زیرن ته ژێ زه ندی
ب دهنگی خو ههش دبیت به ندی

سه تران بیژ بو ل شه هیانی

که ره م کر چوو سه ری چه مکا
ده ژینیت جوتی مه مکا
دلی لاوا دا به ره قه مکا

مه ژیلانک ته یرن بهردانی

دانی ت وی مه راری بوون
دوو مه مکی ت وی هه ناری بوون
دوو چا قی ت لاوا تهاری بوون

ژ بهر دیمه و شه فهق دانی

كچا كوردا كه لهك جانه
بو جانى شىبتي پهرىانه
بو لاويت كوردا سه ميانه

سورگولا ههيشا گولانى

چهوا هات لىهر مهدا بورى
ل گه ردهنى مهرجان و مورى
چه ندى دوزمن بونه گورى

خودانى تىتو و گردانى

ژيه روى جاني هه مى ده لالن
فه قير و پور و عه بدالن
هه مى گاف و ده ما دنالن

بريندار كه تنه كولانى

ژهناقىت لاوا خوين بهردا
وهكى بويكال پشت پهردا
خه زالا عاشق و مهردا

نيجيرقان نه فرۆ هوين كانى

من گوتى وهى تو چه ند جاني
كه لاقى ژال عه سماني
پهري يان كچا كوردانى

گوتى خه لكا كوردستانى

گولا سورم ل سه رى شارا
خه لاتم نه زه زار جارا
بو پيش مه رگه ي گورى ل وارا

ب تشهنگى يان ب شه شخانى

مه دا نه وروزی مزگینی
دی پیکشه چین ئەقی حینی
دگهل برایی ههیدەر مهتینی

ئهم گوری بو کوردستانی

سالاڤ بۆ پيشمهركا

ميرچاكي و خورتى و سالاڤ و قهدير
بۆ پيشمهركى ئازا ئويى تيرعهمر
بۆ كهسى چ چاروى چهك شوپ نهكر
ل شهپرى دوژمنى وى دل بوو كهفر
سالاڤا بكهن نهى دوست و برا
بۆ لاويت ميرچاك ل سهرچيا و گرا
ئهوويت خو كرينه شهمالك و چرا
بۆ قى مللهتى ئهوان ريك قهكر
چ بيزم برا نهگههر بيرسى
هندهك چار تيرگهلهك چار دبرسى
دوشهك و نشين تهراش و كورسى
ژ بهر قى مللهتى دل تىزى قههر
وهختى سهرمائى ل بهر چهه و ئاقا
نهساخى زور بو و ئيشيت هناقا
شير نهبو دايكى بۆ كورى ساقا
خارن و جل و نان كهسى بۆ نهبر
دايك و داپيركا بچويكى ل مى
باليفك لىن سهرى بوو تهخا چلى
بهلى وان هيشى زيدهبوو ل دلى
جهرك ئازا و خورتى بوو زندهتر

چەند ژن و بچوویک وان شەهقیت تارێ
 ئول شەهقیت چەریا باران ئی باری
 پێشمەرگە ییت هاتن بووبنە هاری
 ئی ببنە خودان وان شەهقیت عەور
 بووشەری شەفا توو شیری سالی
 ئول ئەنیا شەری هەری چاقزلی
 دوژمن هاتبوو وەك خەزلی كولی
 بە ئی ژترسانە باب مانە كور
 ب نافی وەلاتی ئەو سویندا دخون
 شیتی پلنگا بووشەری ئەو چون
 ئو سەری بلیند وەك پیرەمەگرۆن
 ناترسن ژمرنی ئی بوونە بكر
 وان ژسالییت بەری دەرس بوخو گرتن
 خودان شەشخانە و برنوییت كورتن
 وەك پەزی كویشی چەلەك ئو سرتن
 بوو كوردستانێ رۇناهی هەلكر
 حەلەبچە و زاخو، مەندەلی و بارزان
 چەند پیر و تۆلەز بوونە پەهاوان
 بوو ئەفی خاکی بوونە زیڕەفان
 وان ب خەباتا خو ملامەت هشیاركر
 ل سەریت فان چیا و نەمال و ناف دۆل
 تەنگ ل سەرملی پێخاس و سەركۆل
 ب رۆژی شەركەرن ب شەفی كاروشۆل
 خودان مایەب و شالۆك و تەفر

مهتینی دبیژیت ئەڤه چەند ساله
 بوڤی مللهتی ئەو بوونه پاله
 بو شهرو جهنگا رۆسته می زاله
 ژینا دوژمنی ئی کر بوو ژهه
 بو زیرهڤانی ئەو بهوش و هزر
 بلا گهه بهین تی بوو کرن
 پیشمه رگیت دنی دهرسا ژته بگرن
 یی ناشتی خاستی ته شهردگهه نه کر
 عوبهیدی نه هری دهرسهک بو مه دا
 مللهتی ئازا سلاق بوو ته دا
 ل چیا یی مهتینا ته دهنگ ئی ڤه دا
 بژی ئەه برا حنیر بوو ته کر

بهارا ب شل و مل

ئەه ی بهارا تو هاتی یا ب شل و ملی
مه بهری خودا چیا ب چاقیت زلی
هاتن پیش مه رگه بازو کال سه ملی
ژ فیشهك و رمختا هه می ییت خه ملی
خورت و شهنگ هاتن هه می دوست و هه قال
چه ند کچیت جان هاتن و لاویت ده لال
مام و پسمام یی ب چه کن چه ند خزم و خال
وان شه قیت چریا قه تان دی ل بن چولی
خویشکا کورد هات یا زیرهك بو ئه و زمه ری
چه ندا خورت و یا چه له نگ ئه و جان په ری
پارزینی نانی ئه و دبه تن بو چه په ری
ل ناق باخا تو سولینا سور گو لی
ئه ق سهاله هه یفا ئاداری ل مه هه لات
مزگینی بو ته هزار جارا وه لات
لاویت کورد هاتن دا مه رگی بکه ن خه لات
ماشه ئلا هاتن وه کی خه رزی کولی
دی و مرن پیرو و جه حیل چه ند میرو ژن
ئه ق شه قه تاری ل مه بو روژا روهن
دا کو ئه م ژی شنوی بخوین سهوکا ب دوهن
سهیرانا بکهین خابیری و سهر گو ملی

سه‌ریازی کورد زی‌ره‌ک و خورت و چه‌له‌ک
 ل ناق شه‌را ش‌ب‌تی پ‌نگی ره‌ش به‌له‌ک
 ل دوژمنی وی چه‌ند که‌له‌خ کر‌نه که‌له‌ک
 چه‌ند توپ و ده‌بابه که‌تنه سه‌رتلی
 خویشکا کورد تول ناق شه‌را یا نا‌ش‌که‌را
 پیش‌مه‌رگه بو‌ته بوونه باب و برا
 تو بو‌قی ئاخ‌ی شه‌مالدان و چرا
 روی سو‌رو چاق ره‌ش و یا زه‌ندک حلی
 ئه‌ی برا کورد تو بینه‌ده‌روی ده‌فته‌ری
 که‌قنه شوینا ب‌بره ژ ناق بینه‌ده‌ری
 دا خه‌له‌تیا به‌س ب‌که‌ین ش‌ب‌تی به‌ری
 دا داخ‌از مه‌ه‌ره‌ه‌بن ب‌ساخ‌یا دلی
 خویشکا کورد تو بو‌خه‌باتی یا به‌زی
 ل ناق شه‌را تو د‌گه‌ل برایی خورتی د‌به‌زی
 گه‌رده‌نا سپی یا خودان بسک و که‌زی
 عه‌ینی دانه ئو ب‌که‌ چاق‌یت خو‌کالی
 ئه‌ی برا و خویشک پ‌یکشه‌بن بینه‌دله‌ک
 ده‌دی مه‌ه‌ره‌برینه و ئیک کوله‌ک
 هه‌وه‌ه‌لگرت د‌گه‌ل (مه‌تینی) دارمله‌ک
 کوردستان بو‌مه‌بو‌یکه‌یا خه‌ملی

تښهنگا من

تښهنگا من تښهنگا من
توبوؤ من لويلى تهنگا من
ههڤال و دؤست و شهنگا من
توهيشيا من دودهنگا من
تښهنگا من دودهنگ لينه
فیشهك ههرگاف تڙى تينه
ئورهخيئت پاكيتا سينه
بزانه كانى بو كينه
بزانه بو نهيارينه
نهيار ههر شپتى مارينه
شبتى زر كيتكا بئارينه
ئوش يلكا لى بشارينه
بوؤ من ئهوه ههرده ما هويشى
دى بيكهه م راقا پهزك ويشى
بوؤ من پارا تو چهند پويشى
وى نادهم ب چهند زيرو زويشى
چو جارا بى وى ناروينم
دوژمنى دى پى مـرينم
سـينگى لى كونكهه م درپـنم
بنيـاتى دى لى بـرينم

ژدهنگی وی دوژمنی گریه
 ئاگر باران چ ئی کریه
 کهسی لبهه سستییکا وی زریه
 سههاسهه ئهه وهه ههه ری مریه
 تشهنگا من بکه فه ری زی
 ل نهه یارا بسه تینه هی زی
 دبی زارن نهه وهه کی کی زی
 ل بن پیا تو وهه لکه تی زی
 تشهنگا من بو من بنکه
 ل سهه پانا جهه رگی کونکونکه
 نی نهه کرمه کولی سنکه
 نهه یله نهه وهه وی هنجهنجکه
 تشهنگا من تو بو من به
 بو من باب و برا و ژن به
 بو زوردارا تو دوژمن به
 ل چاقیت وان تیرو شوین به
 تووی دهرمان بو قی ژاری
 شهه مالدانی بو زرگاری
 خلاسهکه ی قی که لی ژتاری
 بو ئیکو دوو بکه هه هاریکاری
 دا رابم زوی بکه هم ککاری
 ل کهه ل پاله ی نهه و جوتیاری
 ل چیا و بهرچه هم و رویاری
 نیچه یرا گورگ وهه هفتیاری

ل گەل ھەقال و دۆست و یارا
گورمە گورما جان بیزارا
بو ئارمانجی ل سەرئ شارا

خەڵەت نابیت ھزار جارا

ل داوھتا قان خۆرت و جانا
ل دمزگرا ئو ژئینانا
تقەنگا من بو نیشانا

دی کونکەت ھەردەمی داننا

تقەنگا من ئاسن شینی
ژئامیدی بو ئوسییینی
وانی و سەبلاغی و میردینی

ھەقالا وان بھە بو ژینی

مەتینی تول ئەقی مەرگی
دی نەخشینم ب خوینا جەرگی
ناقئ خوہ ئسەر ئەوی سورگی

دیاریا من بو پیش مەرگی

ناشتی

بژین ئەهێ بـرا ژینا بـرایـی
بو دهستگرتنی نه ژیک جودایی
سه‌ریه‌ست و ئازا پیکشه ب ته‌نایی
چ جار به‌رنه‌ده‌ن هـوین وی ده‌لیقی
دلخۆش بن پیکشه ل بازار و سویکا
سه‌یرانا بکه‌ن ل باخ و حه‌ویکا
بکه‌ن خله‌تا زار و بچـویکا
به‌سه‌گه‌ف و گورقوتان ب چویشی
ناشتی یا خۆشه‌به‌لی ب‌راستی
ئوب هاریکاری نه ژیک گوهاسستی
پاقژیا دلامه ژخودی خاستی
نه بچه‌پ و چیرا و حیلا وه‌ك رویشی
خودگه‌ل ئیک و دوو نه‌تنگ‌ژینن
خوینی ل ئیک و دوو نه‌ه‌ژینن
زه‌نگلیت ناشتیی بگرن به‌ه‌ژینن
فه‌له و موسلمان و دگه‌ل کریشی
ئیزدی و فه‌له دگه‌ل موسلمانا
ئاڤاکه‌ن خانیا دگه‌ل خه‌سته‌خانا
ده‌رمانا چیکه‌ن بو ئیش و ژانا
ریکا ئارمانجی نه‌هیلنه‌ بنیشی

پێكۆهه رابن هه‌وین هه‌می گافا
ئوشوینا كه‌فا بكه‌ن سالاڤا
ل ئیك و دو هه‌رده‌م وه‌ك بویك وزاڤا

سه‌ریه‌ست و بنه‌د نه‌ سه‌رنشیشی

تو بو دهردی خو چیه‌كه دهرمانی
بو قی ملله‌تی هه‌رتو خودانی
خه‌باتی بكه‌ن بو نیشه‌تیمانی

پاله‌ه و جوتیار بن بگرن.....

برایا ب سه‌هنگه ئه‌ف كوردستانه
ئه‌ول سه‌ر ملیت مه‌ وه‌ك دار ملانه
ئه‌و ده‌ستكی گولا بو مه‌ هه‌میانه

ناهیه‌ته كهرین ب چه‌ند زیرو زیشی

خورت و چه‌له‌نگ بن هه‌وین هه‌می وه‌ختا
دلا پاڤژك هه‌ن ژدره و سه‌هختا
ل ناشتی گریه‌ن خه‌نجهر وره‌ختا

هه‌رل به‌راهیی بن نه‌گرن دیشی

پێكۆهه هه‌قال بن میرو ژن
چه‌ند دایك و داپیریك لاوژا بیژن
بو وان تفالییت مه‌مكا دمییژن

دل گه‌ش بن وه‌ك گوئییت کیشی

خوین ریتن به‌سه بو مبه‌ به‌قاندن
خه‌باتی بكه‌نه كیلان و چاندن
خمه‌تا ناشتی و لاندك هژاندن

دا بیده‌را خو بی ترس ب پیشی

مهتینی دبیریت فهکهن بهر پهری

پین با ئیکجاری کوشتنی و شهری

که پروکا پیکهن ل جهی چه پهری

به و ها قینگ هه ب خوشی و هیثی

جهژنا بیدهنگ

۱۹۴۳-۳-۲۱

بیسیت و ئیک ههیشا ئاداری
شهههگهها وهختی بهاری
ژهیلینا تههیر هاتنه خاری
بلبل و کهو دکهن کههباری
ئههفرۆ جههژنا ناه چیايه
ل من کوقمان وقههر و تايه
نی وولات یی ژیک جودايه
من لهوا خوشی نهمايه
جههژنی توبوچی بیدهنگی
نی دلی من ژقهههرا پهنگی
ئههی خودی ما ههتا کهنگی
ئههم بمینین ل سههرقی رهنگی
جههژنا مه دهنگ وی چ نینه
وهختی وی باران بارینه
نی ههمی روندک و گرینه
ژ بهر کوقانیات دوژمنی نه
ئههم ئیدی روندکا نارینین
دی سههرو دیت ئاشتی بیژین
بو ئازادی ددهست درین
نانی خوب دهستین خود بیژین

ل نفاق خه رببیا ل گوند و شارا
ئهم وه کی فه قیر و زارا
ئهم ب دزیک کی چوینه وارا

جهژنا مه ل نفاق چار دیوارا

جهژنا مه یا نه په نی بو
شبتی دهنگی نفاق دهنی بو
بهس چیا هه ری ی بکه نی بو

پر لویشی و کانی و بهنی بو

گافه که بکرنا نیلاهی
عهوری رهش بچیت بیته ساهی
جهنگ و شهر ببنه تهناهی

ل کوردستان بیته شاهی

قان لاوا چهنه بیک و زاقا
ژی دهیتن بیهنه نا گولاقا
نیچیرقانی دهست دا داقا

دا بچیته نیچیر وراقا

زوم و گوڤه نند و فهراشین
کهسک و سور وزه ئال و شین
بلبل و پور سیک و شاهین

چی کرن وان کولک و هیلین

قان ژن و می راچ راقدا
چهند خورت و لاوا ل خو ناقدا
مل ب مل وان پیکشه گاقدا

ب خوینا خو ئه فئاخه ئاقدا

چهند چیا بدهبهه و نههنگن
ل هنداڤی قاز و قوونگن
كورد ههمی شیرو پانگن

بو وولاتی ستوین و سنگن

ئهو چهکیت خوقهد نادانن
خورت و زیهرهك پههاهوانن
سههگشان و قسهههرمانن

بو كورد ستانی خودانن

ئههی كوردین رابن نه روینن
چاڤا زلکهه ننه نقینن
قان چیا بکولن بچینن

ل نافرما دهرسا بخوینن

ئههم چ جارژیک جودا نابین
ههردی وهك خویشک و برا بین
دگهل مهتینی د ئاشکرا بین

ل سهه چیا شبتی چرا بین

ئههی برا كورد تو بزانه
كوردستان دهستی گولانه
ل سهه سهه ری میرو ژنانه

ئههو داخازا مهه ههمانه

تیبینی:

1. ئەف ھۆزانە من یا چیکری ل ۱۹۴۳/۳/۳۱، دەمی شەری جیهانی یی دوی، ھندەک برادەریت دەفەرا بەھدینان گۆتە من، داخازا گەنجین بەھدینا یە، کو تو ھۆزانەکی چیکە ی بۆ جەژنا نەورۆزی. چنکو وان ھۆزان نین ب زاری کرمانجی بەھدینی... ئو پستی من زانی کو ئەو ئاھەنگ دی ھیتە کرن ل مالا دوو برادەریت کوردیت - دزەیی - جەوھەرکا نەبی ل شاری (ئەزەمییە) ل بەغدا و دی یا نەپەنی بیت. ل بەرقی چەندی من ناقتی وی دانا (جەژنا بی دەنگ) ھندەک برادەریت کوردیت سوریا، نە رازیبونا خۆ دیارکر، کو بوچی بی دەنگ بیت. من زی گۆتی دی بقی ناقتی خوینم ئان ئەز نا خوینم. ما دەم مە ل ناقتی چار دیوارایە. دی یا بی دەنگ بیت. ل سەرقی چەندی من خواند. ئەو ھەردوو برادەر زی ھەقالبیت من بون، خودی زی رازی بیت (عمر مستەفا) دەبابە (تاھرتەوفیق) یی ستران بیژ و دەنگ خۆش
2. دگەل بەلاقبونا قی ھۆزانی د رۆژناما پەیمان دا، وەك ئاگەھدارییەك ل سەر داخازا ھۆزانقانی دگەل ھاتیە بەلاقکرن ((ھندەك ژقی شعری د دیوانا سەیدا (سالح یوسفی) دا ھاتیە و ل سەر ناقتی وی بەلاقبوویە. ئەوا ھیژا - عبدالسلام میرزای - ل سال ۱۹۹۱ی دەریخستی. ل بەر پەرین ۹۶ - ۹۷.
- دیسان چەند ریزەك ژوی ھۆزانی ل گوشارا مەتین ھژمار ۹ - بەلاقبوویە و ھەر ل سەر ناقتی سەیدایی نەمر - صالح یوسفی.

کول و بلبل

بلبل: های گولئ گولئ گولئ
بلبلئ شلل و مالمئ
جزیرئ ههتا بلمئ

مه سلاقه ل عهردئ تمولئ

گول: بلبلا های بلبلا
زیرهفان ل باغئ گولوا
ئاواز خوشئ فنان دلا

ژمه ببه ئیش و دلا

بلبل: تو گولی تو گوله ژوری
وهك رویئ پهریا تو سووری
بیهن خوش ل چاییبئ ژوری

ههژم یئ بوته گوری

گول: بلبلا تویئ دهلالئ
تویئ کهسک و شین و ئالی
ل سهرتاکئ من تو دنالی

نئ تو بو من خوش ههفالی

بلبل: تو گولی تو گول شهلیلی
بو کچا بهرچههه و خیالی
بولاولا نارمانج و کیالی

بهس دلی وان تو نوههیلی

گول: بلبلی جان ما تو کانئ
دهنگ خوشی هه یفا گولانی
دا پیکشه بچینه سهیرانی

هه فگورین ل نفاق کوردستانئ

بلبل: تو گولی ل چیا یی مهتینا
توی داخازا دل ئه هه فینا
ل بهر کوفیکا خوین شرینا

بیهن چوو تهیریت هیلینا

گول: تاکی من بوتته هیلینه
بو مهتینی تو بخوینه
ب ئاوازا سهیری بینه

دهنگی تهیی خهم رهقینه

بلبل: تو گولی یا بیهن خوش
یا شنوی یان یا ئه رهگوش
وهک بویکا تو پهردهپوش

دهسه تکه کی ب چهندی دفروش

گول: نهز گولم وهک بویما جانم
گوری من بن هزار خانم
نهز فرۆتنی قهد نزانم

بو سهیری لاییت کوردانم

هاڤينا چيا

رۆژەك هـاڤينى چـۆمه زوزانا
ريكا مه بـۆرى ل نيشا بيستانا
ل بن داريت بهرى و مازى و كهزانا
ل سهر كانيت تهزى ل بن وان هـالانا

ومرن ببيـنن هاڤينا چيا

هاڤينا چيا و مرن ببيـنن
ل سهر فان كانيا بيهنه كى روينن
ئهو دۆست و برا خۆ تيبگه هينن
نى بۆقى خاكي خودان هـهـر هوينن

بيكشه ل ناڤ بكهين كهيف و شاهيا

بكهين سهيرانا ل سهر فان رويبارا
ل بن داريت تيا و خه ملا چنارا
ميچچاڤ و خورتى ئهوه يال وارا
ژ بيرا وان ناچيت ملهت چ جارا

دى بۆگۆرى كهن پيكشه وان ژيا

ميـرگ و چيمهن و بيستان و رمزن
چهند جه و جوخين و رويباريت مهزن
چهند كهريت بهرخا و كاڤر و پهزن
ل بهـر وان رويبارا ئو دبـهـزن

وان مهخهـل دا بوول بن داريت تيا

ئەف پەز و گاران بەردانە قییری
ششان و بییری هاتنە بەر بییری
جۆتیار پالە چۆنە سەر کییری
نی خیرا خودی ئەو یال وییری

بۆ دل پاقتیا و تیگەشتیا

ومرن دابچینە نفاق وان حەویکا
ل بنی هژیرا و سیفا و هرمیکا
ل نفاق رەزیت تری و خوڤ و حلیکا
وان سەقییت تری برن بۆ سویکا

سەقییت رەشمیوی و خوڤ و هرمیا

کوردستان خۆشە ل نیفا قی دنی
بۆ هافینگەهی هەمی دا بچینی
پیکشە هوین هەمی میړک دگەل ژنی
برا تۆل وییری نامینیە ب تنی

کورد هەر هەقائیت خودان ناشتیا

ژنا كورد

ژنا كورد ژنه يا ب توره ژميژ
كابانيهك هيژا نان و كاده پيژ
يا ب كهزي و بسكه و پرچهك دريژ
زورا پاقيژه ژه ئوب رۆژي و نشيژ
هندهك ژقان ژنا نه خويندهوارن
بهئي بو شوئي يي ب كارويارن
بو دهست و تبلا خودان كريارن
مه حفيرا چيدكه خودان دروارن
دگه ميري و براي زوي دكهتن كاري
ئوبو رينجهري يا دگهل جوتياري
ب جوتي دنه خشينت سينگي بهياري
داب ناشتي و خوشي تير بخون پاري
دگهل رمزقاني دچيته ناق رمزي
سه رشويشت و وي شه كر بسك و كهزي
ئودگهل شقانا بي ريه ل ناق پهزي
هندي كابانيه يا نيچيرقاني
دگهل ده مي سپيدي هيژ ستير ل نهسماني
دگهل نشيژي دهيته خارژباني
دابو ميري خوب پيژت ناني

سپیدی زوی ئەو دکیت مەشک وئاشویرکا
ب شۆلن وەک میڤیا ئو کونزفیرکا
دگەرن ل ناڤ چەمال ناڤ میڤرک و زیرکا

ژی دکەن سیبسیکی سۆریازی و سیرکا

ئەو هاریکارن بو ئیک و دوو ل ویڤری
د گەل باب و برا دچیتە سەر گیڤری
ل جوھنی قوتانی یا دستار هیڤری

یا تەشی ریسە ئو دچیتە بیڤری

هەندەک ژقان ژنا دچنە مەکتەبا
یا ب دەڤ و ئەزمان شپتی لەولەبا
یا ب کاری درێژ ئو خودان عەبا

گافاتە دیتە دڤا دگەل تەبا

خانەدن یا باشە بەلی ب تۆری
نە ب لیلاق رووسی ب دەڤ و لیڤ سۆری
هوین ب هونەر بگرن ئەو سەری ژۆری

بو نیشتمانی خو بکەن گۆری

ئەهێ خویشکا دەلال تو ژنەک باشی
تو کەزی و بسکا قەد نە تراشی
ئو خو نەهێلە ل هیڤیا مەعاشی

شۆلکە دگەل پالا هەرە سەر ناشی

رموشا کابانیا تە ئەو ل قی دنێ
وەختی هەلکەتنی شەری دکەت ب تنی
ل دوژمنی دگریت دەرۆکا و کونێ

ل شهرو لیکدانا ئەوژی یاب شو له
چهپهرا ددانیت یا خەندەك كۆله
بو خوینقە کرنی هەریاب تۆله

بیرا و میرو کور بوونە سەر قۆله

زیرەك و فهەما ئەهوه ل خانەدنی
ئو دكەتن تەقن و نهخشی شویننی
یا شهههزمایه ل چهك داگرتنی

وهك كچا قییتام تۆپ هه لگرتنی

ژنا كورد ژنه زیرەك و شههنگه
یا گهردەن زراف و كار سەد رەنگه
بو شولئ نهخشی یاب ناف و دەنگه

توب زیری بکیشی پتریاب سەنگه

بو ناف و دەنگی ژنییت کوردانن
ئوبو جانیی ژی چهند بیژی دجانن
دبهژن بلندن چاف رهشه روحانن

مەرای ل دەقی نه كو ددانن

ب زەند بازنن ئو كهزی رهشن
هەر گاف دەق و لیف بو كەنیی دبهشن
هەردو روی دسۆرن وهك كولیلكییت گهشن

دیمی وان سپههی ئو شرین لهشن

مهتینی گۆتی تو گهردەن کیلی
ل ناف چالیت گولا تو گول شایلی
خودان هونەر و فنەك و فیالی

بو عەقلى و جانیی هه قالا دهیالی

وهختی کهرم کەت دەیتە ئەیوانی
دا دگەل هەقالا بچیتە سەیرانی
وەک بویکا دگریت چەمکی دیلانی

سەمیانا لاوا ئنـاق کوردستان

فیريون و زانين

يا فه ره بزنانين چ دبیت ل قی دنئی
بوونه هاریکار میړك دگهل ژنی
هه می بعه شق و دل دچن بو خاندنی
كچ و كور پیلن دا بیكشه بچنی
فه له و موسلمان هه می مهزه به
پیلن دا بچویك بچنه مهكته به
دا ل هه می عهردا خاندن هه ره به
قه له م و كتیب هه رگاڤ دگهل مه به
سپیدی زوی رابن ئو بكنه كارا
خورت و زیرهك بن وهك هه می جارا
مهكته به دانن ل ناڤ گوند و شارا
فیركهن خاندنی فه قیر و ژارا
چه ند مه لا و مرید قه شه و شه ماشه
بیژنه بچویكا خاندن یا باشه
یا بی زه حمه ته و یا به لاشه
ب دهسته کی قه له م یی دی ره شاشه
میّه ئانی ده لال و مره ببینه
بچویكیت كوردا چه ند ژیهاتینه
نی هه وجهی گوتنی و مه دحا نینه
ئهو ب خو دزیره كن تیگه هه شتینه

شاگردی زيرهك بخو بكه نوبه
چهند شوليت خراب تو بيژي توبه
ب شهق و رۆژ بخوينه و ههريي هوبه

گوهداري بابي و سهيدا يي خوبه

تو دگهل فه ليتا چ جارا نه روينه
فايدهي ته ناكهن ته وله و دومينه
چنكو نه فا نا چ خي رتيني نه

ئو هه مي وه ختا دهرسا بخوينه

قان داي و بابا توب خودانكري
ب شهق و رۆژ زه حمهت ياب ته فه بري
چ تشتي جان ديت هزرا ته كري

وان عاجز نه كه ي هه تا تو دمري

سپيدي زوي رابه كاري بكه بلهزي
هه ره مه كتبه بي غارده و ببهزي
باش دگهل بابي شولكه ل ناقرهزي

دگهل خال و ماما هه ره بهر پهزي

تول ناقره دهولته تا بگهري قهي ده مي
ته ياره و ساروخ پاپور و گه مي
ب خاندني دانان نه فه تشته هه مي

دا ژنوي تو بزان ي قه دري قه له مي

ره حمه تا دا يي وي ل قهي.....

دا يي كه يف خو ش بيت سهيران و عهيدا
ل ناقره هه قالي ت خو ئاشكرا و پهيدا

قه دري دا يبابا بگري ت و سهيدا

وهختى يارىيا دكهن بچويك و زاروك
توبهري خو بدى چ دجانن دخشكوك
حهزى دكهن گهلهك دايياب و دادوك

فيقيى دنيايى روى دسور شهماموك

دايكا عهيايى ب توره بخودان كه
نه دهليني خو ئى گران كه
جليت سورو زمر چيكه ل بهروان كه

سهري ئى بشو و پاقرژ و جانكه

كچا كوردى زى ويى شل و ملى
سهرو چاقدگهشن وهكى سورگولى
ئهزوى ژبير ناكم هر چاقى من ئى

توژمن سل نهبه شرين كاكي

ئهى كچا دهلال زيرهك و شهنگى
دگهل دايى شولكه پاقرژبى دهنگى
توبو خاندنى ب قيمهت و سهنگى

كهيفا مه بته دهيت بشى كارى و رهنكى

ئهى كورو كچين گوه بدن حهيدهرى
هوين بو خاندنى هر ههرنه بهرى
دا ههوه هه ميا خيىر بجيته سهري

ل مهكتهبى د زيرهك ئو لپشت چهپهرى

فیربون ل ئازادیی ١٩٤٥

های دا بخوینین دا بخوینین
کچ و کور پیکشه بخوینین
دا کوردس تانا رهنگین

خورت و سه ربه ست بیینین

ل ده می مه کتبه ب قه بینی
ومرن پیکشه دا بچینی
دا ل خو خوش کهن قی ژینی

کچ و کور ل ده ف ئیک روینن

چه ند ژن و کچ و کورا
چه ند باب و خویشک و برا
ل سه ر چیا ببنه چرا

کوشتنی ژناق خو هلینن

زهنگل لییدا و مرنه ژور
هوین هه می لاو و بس پور
ب جلیت پاقر کسک و سور

ب جل و دلیت بژوینن

بو ده می دهرس خاندنی
بخوینن می رگه ل ژنی
ئه م ژی وهک گه لیت دنی

رابنه سه رخونه روینن

ماله تیت دنه بیینن

دگهل مه تینی بخوینن

دارا ئه آزادیی بچوینن

گهريانەك ل ناڤ چيا

ئەي دۆست و برا و مرن هوين كانى
ومرن ئەم پیکشه بچينه گهريانى
دا بو خو خوشکەين ئەم قى ژيانى
ل زۆزانىت ژۆرى بکەين سەيرانى

گهريان يا خوشه ل ناڤ کوردستانى

دا بچينه زاخو وارى بههـدينـا
وارى شـاھيا دەق ب کـهـنـينا
چ تشتى ته قيا وان بو ته ئينا
دلى بريندار ساخوو ژبرينا

جھى شينکاتى ئو دەخل و دروينا

گهليى دھۆكى گەلەك يى هوينە
ل سەرۆى رويبارى بيهنەكى روينە
خوخ و مەشمشه دپى گۆتينا
دەريى زۆزاننا بيهننا مە بينە

كول و كۆفانا توژ مە برهقينا

سەرسەنكا خوشه و مرن دا بچينى
جھەكى خوشه بو خەم رەقيني
سويسك و كەو پیکشه چون سەرھيليني
چەند كول و رحان هەوديت ئاسمينا

ئەو گهليى خوشه بو چا كەليني

وهرنه بامهەرنى وى خوۆشه گوندى
بچينه سهيرانا ل بن گويزيت جندى
چيايى مهتينا بهژن بلندى
چهپهري پاشاي بلند و توندى

بوته گورى بيت ئيقرستا هندى

ئهزى ب كوۆفانم ژيهروى لهوا
ل ويى دى تو كهى شرينه خهوا
ئودى توتير خوى په لاق و كهوا
قه خو چاياكه لى د گهل ماست و دهوا

ژبيرا مه ناچيت ئه و ئاق و ههوا

بچينه ئاميدى كه لا خوۆرستى
ل چاره خيت كه لى كهقرن و بستى
نى تول سويلاقى زيهره ك و جستى
چهند مه دحالى بكهى تويى درستى

خوزيا وى كهسى ل ويى نشستى

خوزيا وى كهسى كول ويى جهميا
ترشك و كيپارى سفا كه لهميا
داوت نهى بوو بو مه هه ميا
زكى مه بوو عه مبارا كه ميا

نى بو ميهقانا وان سه رنه جهميا

دا بچينه مايى چيايى شابانى
ماسييت سوۆر و زمه ل نيقه كا كانى

گوندى سيشيت سور و سيشه جانى

خارنا وان سيشال كچا دكهن جانى

ل ويىرى د ئهرزانن وهختى گرانى

دا بچين تشيشى و چهلكى و هرورى

كه لا قومري وهك چيائى توورى

زنارا كيسته نو گوندى نذرورى

بـرنج و گـهنم وان كرنه ژورى

ل ويىرى نهمايه نانى كرورى

ومرن ببيـنين خـابيري خيـرى

رينجبهر و پاله ئهون يى ل ويىرى

نى بو كيرارى ئهون دكهن حنيرى

جو تيار دگهل ژنى چونه سهركيرى

شقان و بيىرى هاتنه بهر بيىرى

ومرن دا بچينه كانى به لاقى

وان چه ميـت فيقى يى ل بهروى ئاقى

بيهننا سوركوليت كرتى خوناقى

پيـكشه د گهل دؤستا دابچينه راقى

كويشى بو قهلى، كهو بو په لاقى

باعهدرو شـيخان پيـده و ئهتروشن

ريبار و ئاقيت وان گهلهك دبوشن

ئهو دهخل و دانى ئهرزان دفروشن

جانيت كريشا بويكه پهرده پوشن

ل ويىرى هاقينا خه و گهلهك دخوشن

باژیری ئاکری زوری ب ئا قاره
د بهر دا رویاره یی ب دار و باره
تژی حلیک و سیف و هواره
وهختی تو بجیی ژدویر قه دیاره

ب رۆژی یا هوینه ب شهقی یا ساره

دا بجینه رهواندزو بارزان و گلاله
هه می بوونه ئیک ئه و خزم و خاله
خودان خهنجهر و تشهنگ و شاله
بو قی مللهتی ئه و بوونه پاله

حنی را مهزن دل یی زه لاله

دا بجینه بیی و نیی روه و ریکان
ئه و ژی شو لکهرن جوتیار و ششان
بییت بووینه خودان هویک و بیستان
کرۆریت گارسی بوونه نازکه نان

خودانییت زه قییا، رمز و دهخل و دان

وهرن دا بجینه جهی شه مدینا
ئه و جهی پهزی و هه سپ و ماهینا
جهی په نیر و که شک و هنگشینا
خودان نیفشک و پیستهروینا

ئه و جهی لاوا ئه و خوین شرینا

هه رنه شیروانه کفری و باوه نۆر
خودان ماهین و هه سپیت شین و سۆر

سياريت مهيدانى تۆلازو بسپۆر
 خودان تشهنگ و ورومر و ساجۆر
 ئەو بو ميهشاننا قهدهگرن زۆر
 وەرنه ههلهبچه دا توو بينى
 قۆپى قهره داغ توو ب دار و گووينى
 وهى دهره نديخان توو چه ندا هينى
 ل ويىرى دجه مينن نيخشك و رينى
 گويزيت ههرومان يان هنگشيني
 وەرن ئەم پيکشه بچين قى جارى
 بچينه ئەزمه رى ئو سه رچنارى
 بيهنه كى ل دۆكان هوين روينه خارى
 بكهين داوه تى بيژين ههى نارى
 قه خوین شه ربه تى بکيشين جگارى
 وەرنه شه قلاوه و سه لاهه ددينى
 بگه رپى ئيشاريا توو ئهوى حينى
 دا توو وان رمزيات فيقى بينى
 ل ناڤ بيستانا توو دمرسا بخينى
 رۆژيت دوشه مبه ئيشارييت ئينى
 وەرن هوين برا چهند دوست و هه قال
 بچين رمواندز سويلاقا بيخال
 ل بيىرى و شقانا ببوو گاله گال
 توو خو دريژكه باليفكى بده پال
 ته نه قيت ئيدى توو بزقريه مال

وهرن دا بچینه نفاق چیا ییت ژۆری
حائی ئۆمهراڤان یا لسه ره سنۆری
دا بزانی کانی چه ندا که ژۆری
چونکی نه مایه زۆرداری و ژۆری

خورتییت وه لاتسی خو کربوو گوژی

برادهر و مه توب باش بنییره
ئهفه چیا چه لخته به ره ژۆ شوکییره
دار و به زیهی که قر و ئاخ زییره
کپریت و ئاسن پرپر گازو قیره

ی باوهر نه کهت ئهو دین و هییره

هندی مه تینی ل نفاق دوست و برا
مه دحیت وان چیا چه و ریبارا
هه بهیتا چیکه م سیسه ده هزارا
هه ره زییده تره سه ده هزار جارا

ناهیتسه کهرین وه لاب پارا

ته خلیتیت خارنی

د گهل دۆست و برا دی هییم و رینم
به حسی خارنی دی بو وان خینم
چیتره به حسی خه لکی ئەز بینم
ل کهسی گازنده و حسیب من نینه

زاد هه می دخۆشن بو کهسی برسی
ئول ئیمناهی و تو نه ترسی
دی شبته به قلاقی خوی نانی برسی
تیر بخو و شوکرا خودی تو بینه

په لاقیا خوشه دگهل هه می ئافکا
ل سهیرانیته چیا ل ئاق و دهراقکا
ل گهل کابانیته جان گهردهن زراقکا
تیر بخو د گهل وی تامی زی بینه

ئه گهر ساقاری تیشته ته ئه و بیت
دقیته ئافکه کا خوش گوشتی قه له و بیت
ل شوینا ئاقی ههر ماست و ده و بیت
تیر بخو پاشی پالشه ده و روینه

عه یالی گوته دای و داپیری
که له پارچا خوش مه هه ریا ل بیری
دقیته نان گهنم بیت و نانی ته نیری
ئاق گوشتا ب دوهن باش لی بره شینه

ھندەك كوتلكن ئەھوئەت ميسلى
 يى ب نافر و قىمە ب دوينكى ھەلى
 ئەھون خۆشەتتى و كاككىت دلى
 ترشى و كەرەفسى و پيشازى بىنە
 ئو خارنەكا دى نافر لى قەيلوكە
 يا پردەرمانكە ب پيشازو نوکە
 ل سەر بروينە خارى لى بکە بەروکە
 کوتلکىت قەيلى توژىک بژينە
 سولتانا ھەميا ھەر دوغەقايە
 كاککا دلى خۆشەيا دەقايە
 فان ژن و ميرا ژئىک دوورەقايە
 ھەمى مېھانیا تووئ دگەل بىنە
 دى ل مالى لىنن ھندەك جارا نيسکا
 عەيال ل دور و مریا وەك بابە لیسکا
 کەچکىت وان پیکشە يىن ددەن کرىسکا
 ھشيار بە مەعدى ل خوە نە درینە
 گولئ ئەھوئ ژى جار جار چیکە
 گەلەك يا خۆشە برا حەژىکە
 توروینى داخ پیچ پیچ لیکە
 ھەقال دوشاقە یان ھنگشینە
 شلا برنجى يا ب بەقل و دوھن
 نە گەلەك يا تیر و نە يا روھن
 بو مرقىت پیر ئەھو دبنە جوھن
 ئو بو نە ساخا ھەر ئەھوئ بىنە

خارنا گارسی دەستا ژێ بەهردە
زک دبیتە هەمبەن جەمال و فەهردە
فایدی تە نادەن گەشەل و پەهردە

تروفس خویشکن دبێهن گەنینه

خۆشتقیهەکا دی نی هەر کیپاری یه
زەبلوق و ریشیک ئاقهەکا بکاری یه
ب راستی برادەر گەلەک خۆش پاری یه

تو نایق خودی ل سەر سفری بینه

هەندەک خاریت دی کوتلکیت شامی
ومەرە خێشەکە ژێ بگەرە تامی
گەلەکا نەخوی بکەقیهە سەر قامی

هەوجەهی حسیبی هژماری نینه

دانقوتاب هەستی هەندەک جار بینن
د گەل سەر و پیپکا ئەوی ب کەلینن
تو و ژن و عەیاڵ ل سەر سفری روینن

وہلە و هەندەکا یا ب دلی نینه

تەشربیا خۆشە یا بگوشت و هەستی
تو بو خارنا وی سەرخۆش و مەستی
کەچکی پاقیزە ئورابی ب دەستی

دەوی و پیشازی ترشی دگەل بینه

ئو خارنەکا دی هەندیکە ماشە
بو گەلەک کەسا یا خۆش و باشە
حەژی دکن یین پیر مەلا و شەماشە

دوہنی و پیشازی بو باش بقەلینە

جەمەکانیا خول سەر ماسیی فەدە
ژ بەروکی بخو ئو نه تیکشەدە
بو خارنا ماسیی نمراتە سەدە

هشیار بە هەندەك تژی هەستینە

چەند پیخارنیّت خو ش بیژە من کانئ
قەیماخ و سەرتوی و ماستی قازانی
ژاژی و پەنیریّت پیستا و هەمبانی

ئو هیك و ئارخافك خو شتر تەحینە

دل و گولچیسکا تو فریکە
دگەل میلاکارەش دسیهلی دا چیکە
پیژاژی و دەرمانکا گەلەکا لیکە

ل دەف گرزا نانی تو هەر روینە

هەندە تشتیّت دی یا خو فەشارتی
کەباب و مریشک گوشتی فەشارتی
حەژی دگەن نانی پاتی

ل هەمی سەیرانا فان تشتا بینە

ئیپراخ زی دخۆشن پیتر کەلەمی
دی مەدحا لی کەم ب شعرا و قەلەمی
ل دۆرین قازانی دی کۆم بین هەمی

بیهن هاته ته، پاتکی ب خورینە

کوتلکیّت بچویک ئەویت ساقاری
نی ئەو خو شترن ژ ئافکی و گراری
کەرەفس و قوراد گیایی بهاری

دگەل باجانکیّت سور سفری ب نه خشینە

نه بیژن ترشک من یا ژبیرکری
خارنا (مهتینی) ژدل من ههژیکری
یی ههژی نه کهت خودی ژنک بری

بو میهشانیت خو هه ره ئهوی بینه

گازندیت خانەنشینا

۱۹۹۴ - ۲ - ۷

ئەز دى كەم بەحسى چەند پیرەمیرا
ییت متهقاعمد خودانییت خیرا
سەیداییت هەمی قان هەلبژیرا

دەرس دگۆتنە خەلکی ل تەکیا و دیرا

ئەو هەمی پیکشە دبى حال و گیزن
دپیرن و سەرسپی ب روژی و نقیژن
ئو بوو ئیک و دوو گازندا دبیزن

گۆتندا د دلى دا دى هەردەریژن

ئەو هەمی پیکشە ل ناڤ گوند و شارا
وەکی فەقیرا یی ل بەردیوارا
جزدانکا خالی یە ژپاره و دینارا

ل پیش چاقییت خەلکی و هەمی نهیارا

کانی هەقالییت هاریکار کانى
هوین چەند خیرخازییت کوردستانی
حەق و حسیباً بکەنە میزانى

هەرتیک باهرا وی هوین بیژن هانى

داکویى فەقیر باهرى وەرگریت
خارنى و دەرمانى بچیت بو خو بگریت
عەیانى رويسە جاکا بو بدريت

دایى تەنا بیت ژبرسا نەگریت

برس قههره و ترس دههبی مهزنه
 شهرف ل مه هه میا وهلات و ژنه
 ئەهف چهك و تۆپه یا مه بو چنه
 ههه حالی نهخۆش ئەه و باهرا منه
 ئەه یی ل خو دزقرین پیلا ئەه برین
 دل پری کوفان و ئاخینک و برین
 ییت پیرین نهشیین چه کا هه لگرین
 دا ژ معاشی خو پتر و مرگرین
 دهردی نهخۆشه ژاری و فهقیری
 مادی چ لیکهین بینهفسا عیری
 دلی مه دچیته سهرتویی و شیري
 د گه ل چایی بخوین سهوکیت په نیری
 نه مه رههاتی یه، نهخۆشی و خهوه
 عه یالی مه یه چه کدار ل نک هه وه
 پیشمه رگی زیرهك تو بیژی که وه
 رزقه کی حه لال داخازا مه ئە وه
 یی تیژی ئاگه هژی برسی نینه
 ئو ژ دهرامه تی هه مبان دخالینه
 هه ره مالا خو لدهف ژنی روینه
 دهور و یاسینا ل عه یالی بخوینه
 خهونیت من ییت خۆش دهرکه تن وه نه
 ژاری و فهقیری هه قالیت مه نه
 خا رن و نان و دمو بو مه دزیده نه
 ئو ترشک و په لاق بو ئەویت هه نه

ئەو خودی مەزن ل سەر مە بلندە
دزانیست خاڕنا مە ساک و کونندە
وی یا دایە مە باهرا مە هندە

بەس پەربێژی گۆتن و گازندە

(مەتین) ی گۆتە مەقەدا

ئەم بیست قەدەر بوین ئو بوینە جودا

ئەو داخوازا مەن یا ددلی مەن دا

ل مە بیستە خودان یی مەزن خودا

بویکا بههدینا

ب خۆشی و نه خۆشی ئەق مەرگه بۆری
ب سەر مه دا هاتن زۆرداری و زۆری
من بهری خۆدا قان چیا ییت زۆری

من دیت تیک هژیان چەند عەرد و عەسمان

من دیت پەریهك جوان ل ویری دیار بوو
ب جلیت ئارمویشی یا ب کار و بار بوو
چەندا ب تدارهك یا کۆفی خار بوو

یا بهژن بلند چەند بیژی یا جان

یا ههستی سشك شبتي شفرکا
دهست و تیلیت وی وهکی شهفرکا
جانا سه مه رقهند عه جه م و تورکا

گەردەن پەرزێر یا قوویت و مەرجان

چەندا بیگۆتیە ب جانی و نامویسی
شهوقا وی قەدا وانی و بەدلیسی
روینه خاری سەر عەرشی بەلقیسی

هەر بۆتە دباشن کورسی و کەسرموان

نی تو سۆرگولی ل ناڤ باغی گولا
توژ مه درهڤینی کۆقان و کولا
ئاڤا حه یاتی و ملحه ما دلا

تە روهن کەرن گۆڤەند و زۆزان

ژ عهسمانی بلند تو هاتیه خاری
 بهزن بلند وهکی سپینداری
 ددانیت دهمزی وهکی دندکیت هناری
 پی شه عاشق بون ته جنه و ئینسان
 دی و مره نیزیک بوچی ژ من دویری
 بو جانیی سهلا مه لایئ جزیری
 و بو شرینی هه شه کوه شیری
 تویی خوشتیا چه ند گهنج و لاوان
 خوزیا وی که سی ل رویا بکهت خیشا
 رامووسانیت خوش ژوان دهق و لی شا
 خوشترن ژ تامیت هر میک و سی شا
 خال و نیشانا مه چاف پی شه مان
 چه وایی چ که رهوی جاره کی
 ئادهم سهردا بر سهرا سی شه کی
 ته خه لک سهردا بر سهرا دیتنه کی
 مانه بی روژی و نشی ژو ئیمان
 و مره گافه کی تو بکه که ره می
 دا چافا زلکه م بهری خوب ده می
 یا ماقولتره نه و ژ زینا مه می
 بره و مژیلانک بوون تیر و که قان
 من گوت هه رتوی رهوشا دنیایی
 ئو بو جانییا خوه وهک زوله یخایی
 ب چه ند حیلا ئیسف نه هاتبوو رایئ
 هه تا کو خودی لی بوویه خودان

تو بو ماقویلی لهیلا عامری
بهس بهزن و بالالا ژوی زیدهتری
شبتی مهجنوونی ته ل خورتا کری

ئهقان جهحیلا ب رهحم به بووان

هندی تو بیژی جانهك دهلاله
گهردهن یا زرافدی بیژی خهزاله
دوست پیژه دین بوون ئو چهند ههقاله

ژچهك و خرخالا خهملاندی و گران

عهبلا عهنتهری یا رهش نهسمه
ژینا ههردوگا مه ههمیا ژیهره
ههچیئ ئهف بویکه دیتی عهنتهره

ل هیثیا وی ههمی مانه بی ژقان

نه یا قهلهو بوو نه یا زراف
سؤلینا گولئ و یا پر خوناف
ئهو سینگی بلندی بیهن گولاف

حورییت عهسمانی چاقیت وی کلدان

ئهف خودی مهزن ئهم بهنییت وینه
وی یا چیکری ئهف خوین شرینه
هندهك ژی کرییت وهك کممینه

هند دههستی سشك هندهك ددارگران

ههرتو جانتی ژ چهند بیک و زافا
بیهناته خوشتر ژ ههمی گولافا
روناهیال دنئ و قان ههردو چاقا

خوزیا وی کهسی ئی ببیته میهشان

رموشا فان گولا و كولىكىت چيا
يا سرت و چهلهنگ وهك پهز كيشيا
هه چيى ديتى وى دهر حال فيا

خۆبۆگۆرى كىر ب جهندهك و گيان

(مهتيني) گۆتى بويكا بههديننا
بهس ل دلى مه بكه ئيش و برينا
چ عهردى بچيني ناقى ته ئينا

چهند لاوتۆلاز بون دين و ديوان

ب دهنگه كى بلند وى جابا مه دا
وهك شهوقا رۆزى روناھى ل مه قه دا
ل قى دنى كهسى نهختى من نه دا

ناقى من بزنان ئهزم كوردستان

کوردستان

تییگهه‌ن چینی و یابانی و چه‌رمه‌نی
ده‌له‌هی و پاریس روما و له‌نده‌نی
چه‌ند عه‌ره‌ب تورک و عه‌جه‌م و ئه‌رمه‌نی

ئهم خودانین ل فی جهی دوژمن ئه‌زبه‌نی

ل بارزان و وان و حه‌له‌بچه و ئورمی یه
ل سه‌ر چیا می‌روژنا وان گازی یه
ما ده‌م ئازادی نه‌بیت ژین بوچی یه

جه‌به‌ه‌شته هه‌ر ژ سه‌ری هه‌تا بنی

خابیر و سیروان هه‌ردوب گازنده‌نه
بوچی بن ده‌ستی و به‌نی باه‌را مه‌نه
بوچی نه‌سه‌یران و شاه‌ی و که‌نکه‌نه

بینه پاله به‌سه که‌شخه و مه‌زنی

رویاری و هند گازی کر رویاری زیی
دوژمنی دقیت ئه‌زه‌شک بم تو نه‌هی
به‌س دی مینم ئو تو سکری که‌ه‌ره‌بیی

ئه‌زل کوفری تول ئامیدی و درگنی

هه‌رنه سه‌ر چیا ییت بلند کاچ هه‌یه
نی به‌ه‌ه‌شتا سه‌ر زه‌مینى هه‌ر ئه‌قه‌یه
به‌س یا مایی بو دوژمنی نه‌بو مه‌یه

سیف و خوخ و هر میک، هزیریت ئه‌رزی

ئەهە قەل ھاقینا وەرنە ناڤ چیا
 ل بەر چەم و سەرڤان رووبار و کانیا
 سەیرانا بکەن دگەل لاوو جان و پەریا
 فێقیی فرەموسی و دنیی دی ژێ چنی
 کوردستان ھاقینیی خوش ھاقینگەھە
 بۆمە ھەمییا خوش واره یا ب دالەھە
 نیی برا ئەو یا مەییە باش تی بگەھە
 پاریی خوش ئاڤا تەزی شەربەت و ھنگشینا منی
 کوردستانا ل قی دنیی مای بی خودان
 ئەو ھەمییا پەر بوونە دەرد و کۆڤان
 ئەم یین بوینە وەک پەزی بی شقان
 دوژمنی مایە تیدا ئو ئەرنی
 کوردستان توی رەوشا دونیایی ھەمی
 یا خودان بەخت و ھونەر ئو کەرەمی
 چەند جنیک و بیستان ورمز فێقی ل چەمی
 دای و باب خویشک و برا و ژینا منی
 کوردستانا مە تیدا ئیک گەلە
 پەر مسلمان ئیزدی یان ژێ فەلە
 ل بن چیا ب کولن دا دیار بیت مەسئەلە
 پەر گاز و کبریت و زێرد گەل ئاسنی
 ئەهە برا ھندی ل دنیی تو بچی بگەری
 دی چی سەر ھلبی ل نەخۆشیا ئو شەری
 دی خو بیننی تەھیرەکی بی شاپەری
 دی زڤری جارەک دی ھییە مەھوتنی

حهیدەر مهتینی شاعری ل ناڤان چیا
کوردستان ته ب عهشق ودل هه ره ئه و قیا
ئه و فهراشین و کولیاک و گیا
پشتی که عبی تو قیبله گه ها منی

ناشتی داخازه

ئەه ی خودی مەزن توی مە دبینی
حالی کورد تییدا پیکشه فی حینی
قان دمردیت مرنی پیکشه ژناق مە هەلینی

دا کو بدویر کەفن ژ ئەقان شەرکەر

ما مە بۆچنە ئەف تۆپ و چەکە
مرۆفیت دلساخ ل ناق مە زیدەکە
خودی قان کوردا ب ناشتی ژیک فەکە

کیم بیت خودان چەک و مەرورا

کوردستانا مە بیک پەردەپۆشە
تەناهییا ب راستی گەلەک خوشە
ئەف ناشتی لدوور مە بیت چار گۆشە

بەسە ئیدی مە شەرل ناق چەپەرا

ما هەتا کەنگی ئەف تنگژینە
ل ناق چەل و چیا کوشتن و خوینە
دی ب چافی رەحمی دنیایی بینە

ببە خوشی جامیردگەل برادەرا

ناشتی یا خوشە بەلی بمینیت
ببستان و زەقییا جۆتیار بچینیت
شاگردی زیرەک دەرسا بخوینیت

دی بنە دختوور دگەل ئەفسەرا

یئ گازی مه دکهت مه حمیدی حهفید
بو ئیک دو ببنه خو شمیر و مرید
هوین چهند پیشمه رگه خو شمیر و عهگید

بهسه ئیدی شهر کوشتن ب خه نجه را

بو ههمی گه لا ناشتی داخازه
ملله تی ب ناشتی یئ سه رفه رازه
چه کدار پیشمه رگه و ئەق سه ر یازه

بکه نه هاقینگه ههمی چه په را

ناشتی هیقی یه بو ههمی گه لا
ل نک موسلامانا جو هییا و فه لا
ئارمانج ته ناهییه و شه ره به لا

ئهم یئ ل سه ره به ختی نیشتمان په روم را

یا فه ره پیکشه خویشک و برا بین
بو ملله تی خوه ئاگرو چرا بین
ل نک خه لکی دنئی دا دناشکرا بین

ل نک ههمی خودان بهخت و هونه را

ئەو ھۆزانییت نە بە لافکری
ومن ژ دەسنفیسای دەریخستین

خهبات و ئازادی

بـؤ وان براییـت دل پـر برینـه
بـؤ کوردستانـی رییـتی ئەهـفـ خـوینـه
هـنـدەـک ژوان د ساخن هـنـدەـک مـرینـه
دا بـؤ خـۆش بـییت ئەهـفـ مان و ژینـه
بـؤ خـورتیـت ئەهـرزان گـیان فرۆتـی
ئـشـهـری و خانـدنـی کـریاری و جـۆتی
ئـهـویـت دوژمـنی هـناق لـی صـووتـی
وان شـهـهـفـ و روژا هـهـر تـیکـۆشـینـه
خـورت و چـهـلهـکـبـن هـوین هـهـمی گـاقـا
بـؤ پـیـشـکـهـفتـنی باش قـهـکـهـن چـاقـا
ل ریکـا خـهـباتـی بـخـۆ بـدەن ناـقا
بـهـری پـیـنگـاقـی ریکـی بـبینـه
ریکـا راسـت بـگره و دەرئەچـه ژدـامـی
ل وانـی و سـهـبـلاغـی بارزانـی و شـامـی
خـهـبات و ژینـا صـینـی و قـیتـنامـی
تـوژـی ل وی ریکـی خـۆ لـی بـهـزینـه
بـهـری خـۆ بـدەنـه هـنـدی و یابـانی
گـهـلی ئـویرس یان ئەهـمـریکانـی
وان بـلـند کـرن صـارۆخ ل عـهـسمـانی

رابە توژی خو قی را بگه هینه
 پیکشه فی ربینه خاندنی و چه کا
 کتیباً بخوینن ل نیشا خەندە کا
 قە لە مزی شۆل دکەت شپتی فیشە کا
 مابۆ زیره کی شتە چیتەر کینه
 تۆ بکە خەباتی ئو هی زژی ژ خودی
 نەو هە ک لیوازا مینیە ل بەر گدی
 حەقی قی ئاخی رابە تۆ بدی
 پاشی بیهن بده پالشە دە و روینه
 برا بی بزاق قەت بیهنی نە دە
 لشی ژینی براستی ریکاً خو قە دە
 چنکو بو خورتیی نە مرا تە صە دە
 دیرو کا نە هرۆی قە کە و ب خوینه
 بابو با پیرا وان کریوو خە بات
 جار روژ ئاقا دبو هەندە جار د هە لات
 بو کوردستانی گیان کریوو خە لات
 ئو چوند قە هرە مان گۆری کرینه
 وان بۆ مە هیلان ئە هە ق شووینوارە
 چەند گوری کەرن هەزار هەزارە
 بازارانی نە مرد نا قە دا دیارە
 ب ئیش و برینا حنی کرینه
 چەند کو قانو ئیش و برین لوان هە بوو

بەس ترس و رەقەین وان لادلی نەبوو
نێ ئەق بزاڤە ژ بەر من و تەبوو
چاقییت خۆ قەكە و خۆ تی بگەهینە
چوند بابو باپیر وەك شیڕا دلویران
وان دوژمنییت خۆ لێن پیا هییران
وەك گەنج خەلیلی وشەری چلادیان
کریارا ئەقن بیری خۆ بیینە
دا د گەل مەتینی پیکشە بچین ئەم
ئەم ژێ وەك خورتییت قەلاتا دمدم
دا بۆ شەهیدا مزگینیی بیەم
هەرد گەل مەد ساخن ئونە مرینە
پارتا دیموورات یا کوردستان
گازیە ل پیشمەرگە ی ئەقرو تۆکان
شپتی پلنگا وەرە مەییدان
عەرد و عەسمانا بخوینی بنەخشینە

بیرھاتنا ۱۱ ی ئاداری

وهرن ئەهی برا چەند دۆست و هەقال
وهرن دا بـزین زینـه کـا دهل
هوین دگهل ئیکودوو ببنه خزموخال
دل یی پاقت بیت وهك ئاقتا زهل
ئهم ههمی پیکشه ب ئاشتی بزین
نهکو بزک رهشی یانژی ب تنگترین
بخهباتا راستی ئو براییت بزین
بی گهفو بی گورئو بی خوین رژین
۱۱ ی ئاداری بهیان بۆمه دا
بارزانی و بهکری سیندهک پیکشه دا
پهرهک نوی شهکریی کهفن شهدا
بۆوه ئافهرین ل دوژمننا قهدا
ئهی برایی کورد دۆستی عهرهبی
چهند پاله و جوتیار یانژی مهکتەبی
هندی ئەزبمینم ئو توژی هەبی
دی هاری ته کهم دا لهاری مهبی
ئەزهری لگهل ته ئو تو لگهل منی
فهله و بسلمان تورکو ئهرمهنی
راستگهین چهکی خولسنگی دوژمنی

رحا نۆكەرا ھەلكىشەين ژبەنى
 چەندكوردوعەرب لىخۆ بىنە خودان
 پىشمەرگەو لەشكەر بىجەندەكو گيان
 بو قى عىراقى ھوين بىنە ششان
 پىنگاقت پىكشە و جان لگەل جان
 چەند لەشكەر وگەل وەك مىرامىر بن
 لەشەرى دوزمىنى وەك شىرا شىر بن
 ژملاقتىت دنى ھوين دەرسا فىرىن
 بو پىشكەفتنى خودان حنىر بن
 گوندصوتن بەسە يانژى خوین رىتن
 بەسە شەرى رەش ئوتوپ ھاقتىن
 شاگرد بخوینىت ھەندى بشىتن
 شىرى دەيكا خو بچويك بەيتن
 بەرەسەستۆ خوش بکەين سەيرانا
 ئوبو ئىكو دوو دەرمانکەين ژانا
 ببیتە شاھى ل بىرى و ششانا
 جۆتیار و پالە بەن پلخانا
 دا سىنگى عەردى بجوا بنەخشىن
 قان مىرگوزەفيا بکولین بچىن
 دا دەخلو دانوتىتنى بجەمىن
 مەکتەبا دانىن دەرسا بخوین
 چەند لاو و جەحیل بچنە سەيرانى

سەر خابیری و زینی گۆلا وانئ
 پیکشه کچ و کور بگرن دیلانی
 نئ سەیران دڤوشن لنافکوردستانی
 داوتئی بکەین لنافوان حەویکا
 لئبن خەملا کاژا ئوتوی شەمبیکا
 دەنگئ سترانا و کەنیئ بچویکا
 ئەم هەمی پیکشه دگەلباین خۆزیکا
 هەقال یا خۆشه بمینیت ئەفرەنگە
 ژیتاب ناشتی زۆریاب سەنگە
 ئەم هەمی شۆلکەین پیکشه درەنگە
 ئاستەنگیت زۆرن نە ئیک ئاستەنگە
 دا پیکشه بژین ئەم بسەر فەرازی
 ئود گەل مەتینی دئ کەینە گازی
 چەند کوردو عەرەب ژئیکودو درازی
 یئ کیر هاتی بیت دئ کەینە قازی
 خودئ ئەف ژینە بۆمە بمینیت
 ئوبەندکی ناشتی کەسنە بزینیت
 پالە شول بکەت جۆتیار بچینیت
 شاگرد ئی بیترس دەرسا بخوینیت

ئەق باشی و قەنجی تیکدا بوونە حیلە
درەو بوو باشی و راستیا رەزیلە
زاخۆ و قەلەعە دز بیارە و تەویا
بوونە کافلە گوند سووتن و د خرابن
حەیف و مەخەابن

کریار ئە کیم بوو ئو نەما خەبات
بوو تارێستانێ ئو روژ نە هەلات
مە چەند بێر کۆلان ئو ئاق تێ نەهات
بوویە بەهرا مە ئەق بێرا بێ بن
حەیف و مەخەابن

بۆچی د خرابین د گەل ئیک ئشی جەبی
عەردی لێن پیت مە بوو تەقن و هەری
لخۆ بوونە خودان چەند فەلە و جوهی
بۆچی ئەهێ برا هوین وەك وان نابن
حەیف و مەخەابن

یئ بەحسی مە دکەن خەلک ئەهەمی عەردا
مە دنیا پویج گرت ئو دین مە بەردا
لەو جە دوژمنی گرت خۆ ئسەردا
ما حەتا کەنگی دی د ژیک جودا بن
حەیف و مەخەابن

فەرکو جوداهی هندی ئە هەبیت
باھرا دایابا بوو منو تەبیت

چەوا دی دوژمن ئیدی ژ مە قەبیت
خەلک چوون سەر چیا هوین لێن پرا بن
حەیف و مەخەبەن
دوژمنی براند کریار ئو کەرن
ئەق لاوو تەولازوان چ لێ کەرن
هەندەکی تێرن هەند ژ برسە مەرن
ئیدی چ جارا مە تەول قەنابن
حەیف و مەخەبەن
گول ئو کولیکا وان رەنگ لێ نەما
ئەق چەل و چیا بوون لێسی خەما
چەند کول و کۆفان بۆ مەنوتەما
ئو لێر بیانی مە چاقارانابن
حەیف و مەخەبەن
ئەو سالی ت بەرێ ل باژیر و گوندا
ل سەر رووی شینو گەلیی بالندا
قان لاوو جانا بەهژن بلندا
خۆشی و سەیرانبوون ئو نەو نابن
حەیف و مەخەبەن
ل سەر زینی ئو سەپنە خابیری خیری
جۆتیار د گەل ژنی چوونە سەر گییری
شان ل بەر پەزی بییری ل بەر بییری
نەو پەنیر و نیشک مە نابن

حـــــهيف و مخـــــابن

لسهروان رويبارا ليه ر ئاقو چهما

خوشى و سهيرانيت پيكشه د كرههها

كيثيريشك و كيشى سيسكو كهونهها

كا گورگ و دههبه كول وان درا بن

حـــــهيف و مخـــــابن

قان دهحلو و بيشا چيا و نهالا

جهى پهز كويشيا ناسكو خهزالا

كهس تيدا نهمان گوند مانه قالا

خودان چوو ژ قييرى دوژمن تيدا بن

حـــــهيف و مخـــــابن

گزيير لسهر چيا يى د كهته گازی

ميزان خهله تبوو خار بوو تهرازی

يى نه خوينهوار يى كرية قازی

ئيىدى مهحكه مه دى بو دزا بن

حـــــهيف و مخـــــابن

پربىژى ئه قرو برا (حهيدره)

پشتى قى چهندي ما مه چ ليهره

بلا نه مينين نى مرننا فهره

تا روژا ههشرى د ناقهبرى دا بن

حـــــهيف و مخـــــابن

كهوی روباد

١٩٧٧

روبادی هیلین چیکریوو ژگیای
ل چیاپی مهتینا ل (چهپهری پاشای)
ئهو تهیری تازه خودی مهزن دای
یی ب صهبره برا من ژدل یی قیای
ئهی روباد و مره ههر ئهقی حینی
صهبری مه هه میا پیکشه دا بیینی
هندی ته بکوژن دی ههر تو مینی
دی د چهپهرا دا سهه بلند خوینی
روبادی فردا چوو ئهقی جاری
بلند بوو دادا چیاپی شنگاری
دیت چیاپی بتنی روینشتیه خاری
بدهنگهکی نزم د کهتن زیماری
چیاپی گوت کهوی صهبری من ئینا
دی مه دحا لی کهم ئو ئافه رینا
هه ره زوزاننا وان فهراشینا
سلاقیت من بو چیاپی مهتینا
روبادی دادا چیاپی سهه فینی
هنه دا ش هه قلاوه و صهه لاهه ددینی
دونیا بهر فره دی لویری بیینی

د گه‌ل دۆستا ته دقیت هه‌ر لویری رۆیتی
 رۆبادی فردا پو چیا یی قه‌ندیل
 یی به‌ژن بلن‌د پیچه‌کی پشت خویل
 چه‌ندیت سه‌ر را چووین ده‌بابه ئو زیل
 چه‌کیت ئه‌نفالی و به‌در و شه‌رحه‌بیل
 رۆبادیت خوینیت ل چیا یی شارانی
 لسه‌ر جو و جوخینا به‌ران به‌ر کانی
 ئه‌ف دۆژمناهی هه‌می ژ نه‌زانی
 دی شه‌ری مه‌که‌ن به‌ه‌ری به‌رده‌قانی
 هه‌می نیچیرقان دۆژمنیت وی نه
 چوره‌حم و مروه‌ت د دلیدا نینه
 چه‌ه‌ند داڤ و ده‌ری وان چه‌یکرینه
 چه‌یف و مخا بن وی نه برینه
 نیچیرقانه‌کی قه‌ه‌کرن ده‌ری
 ئیکی دی ب جفتی یی ل پشت چه‌په‌ری
 ئیکی دی ژی هات یی سیاری که‌ری
 رکامی که‌هوی دانا پشت به‌ری
 می که‌هوی د رکی دا کره چیزه چیز
 ئه‌هوی چاڤ په‌حنا بی شه‌رمو ریز
 یی نیرگولی بوو گر دژوار و حیز
 هات که‌ته داڤا یی شکه‌ستی و غلیز
 ل هه‌ریر و باتاس چیا یی خانزادی

روباد لجهييت خووش تو هه ره دادی
 جهی س هیرانا و قهه برک و کادی
 تو لویری بخازه بو خو مرادی
 روبادی فردا چیا ییت زیباری
 چوو بیرا کهه پرا ده می بهاری
 قهه بهه با ویه لهه لسهه ری وی داری
 لویری ژی فردا چوو چیا یی گاری
 روباد لسهه گاره ی تشته کی د بینیت
 لویری تیت و دجیت تو هه ریی دخوینیت
 د بیژی بیرکه ره تهه قنی رادچینیت
 هه دهه هیلینیت بیانی د بینیت
 گوته ههه قالا نهه ز بو وه دخوینم
 نی نهه زیی بلهه زم ئقییری نامینم
 شان کولکاب نکلی دی ههه رفینم
 هنگی ژقییری دجهه نهه شان نهه بینم
 ل وییری ژی فردا کهه لا قومریی
 وی کهه لا بلنهه هیش رییک نهه بریی
 وهختی پاییزی تو ههه یفا چیری
 یی لبهه ششانی کهه پهه نی هریی
 روبادی فردا چوو بو ههه ندرین
 وان زوزانییت خووش وی ههه وایی هین
 دی ل وییری ساخ بن چهه نهه ئیش ویرین

یی پر ریڤاسه و کهنگریت شرین
 بهفرا گران کت ئو کهو د رهقسی
 فردا هاته خارژ چایی پیرسی
 لبه چهم و ئاڤا بی دهنگ مسمسی
 یی ل جهی د گهرییت ماشا و گارسی
 زڤستان یا هات هه یڤا کانوینی
 نیچیرقان پیکشه ییت کهن نه خمینی
 بۆراقا کهوی وهرن دا بچینی
 چوون سه رییت چیا ئو رابه زینی
 راقا کهوی هات لی کریوو باران
 روبادی د بیژیت وان گه فیت گران
 ئەزم به گاهه و سه رهۆکی ئەڤان
 بو کوردستانی بهس ئەزم نیشان
 دارا بههری گوت روبادی دینه
 ئەه و بتنی نیشانان چیا نینه
 تو دارا کاژی لسه گری ببینه
 ئەڤ چیا تژی په زیت کویشی نه
 ل روبادی خوری ئەه و دارا مازی
 لبه رهۆژی ژووری یا د کهته گازی
 ئەم دی شکیاتی بهینه نک قازی
 شاهدیت منن من و ته رازی
 دونیا بۆ رهشی سههری بهاری

بوو بیست و ئیکى هه‌یڤا ئادارى
مه‌تینی گازیه لسه‌ری زناری
نه‌ورۆز پیرۆز بیت هه‌ره‌ قی جاری
روبادی شرر بوول چیا یی شرینی
هنا داڤ بازارزانی وی فه‌راشینی
ل وی‌ری ژى نه‌ما چوو کیله‌ شینی
دا بخوول وی‌ری چیکه‌ت هیلینی

قهسپ و پرتسه قال حولى مېردينا
 ئەزى شۆلكەرم بشهقى لسەرگىرا
 ئەفدەخلو دانە من هەلبزىرا
 من بىرە ئاشى و تازە هىرا
 دانانى بخون دگەل چا و تەحينا
 پالەى لى قەدا ئەى برا جۆتیار
 ئەزژتە چىترم بشولى و كرىار
 هەرى لهيشيا من ماقىل و خوندىكار
 بۆرە و سمبىل و سەر تراشىنا
 چىدكەم ماكىنا و چەند تەرمبىلا
 ئەف شۆلە ژمىژە من گرت نەههيا
 ئاقاد كەم خانىا چەند قەسرو بىلا
 دامر كەفن ژبن خىشەت و كوينا
 نى من چىكرن ژدارا و ئاسنى
 مزانە و هەقجار ئود گەل كىسنى
 تەقر و بىر بۆتە تۆ لهيشيا منى
 داشۆل پى بكەى وەختى هافىنا
 ئامىرا چىدكەم چەرخو لەولەبا
 ئو ئاقارنا خانى و مەكتەبا
 من ل خەستە خانانا كەهەربا
 دا دختور چاقەمت ئىش و برىنا
 پالەك ژى يى هەى ئەو ئاسنگەرە

بوۆ زهنـد و باسـكا د بـيـژى عهـنتـهـره
 تـيـشـكى كاوهـيه ئـو زـيـرى زمـره
 نـهـورۇزا رهنـگـين وى بۇمـه ئـينا
 پـى ژويـشه تـيـتن خـودانـى چـهـكا
 ئـهـو سـهـر قـولـهـيه يـى لـگـهـل هـنـدـهـكا
 يـى راپـيـچـايـه ژرـهـخت و فـيـشـهـكا
 كـهـفـخـوشـى د گـهـل هـهـردوكـا ئـينا
 ئـهـو پـيـشـمـهـرگـهـيه هـهـرى لـناـق چـيا
 د گـهـل گـورگ و دـهـبـا ئـو پـهـز كـويـشـيا
 هـهـرى ل ئـاسـتـهـنگـا دويـره ژ خـوشـيا
 خـارنـيـت خـوش نـيـنن دگـهـل فـراـقـينا
 چـهـكـدارى گـوتـى هـوين هـهـردوو چـنـه
 لـناـق قـان شـورهـشا كـى ژ تـهـمـهـت مـنـه
 حـنـيـرا مـهـزن نـى هـهـر بۇمـنـه
 مـن ژـيـنا خـو بـر ب ئـيـشـو نـالـيـنا
 ئـهـزم خـودانـى رـهـخت و وـمـرـهـرا
 يـى خـورت و زـيـرـهـك لـناـق قـان چـهـپـهـرا
 پـشـك دارم لـشـهـراد گـهـل بـرـادـهـرا
 د گـهـل و ان دى سـتـيـنم هـهـر ئـافـهـرينـا
 پـالـهـى گـوتـ دزـانـم تـويـى بـناـقـودـهـنگ
 بـهـس شـولـى مـنن ئـهـو چـهـك هـهـمى رهنـگ
 مـن يـيـت چـيـكـرين ئـهـو تـوب و تـشـهـنگ

صـارۆخ هـا قـا ئـتـن بـا الـهـفـرـيـنا
 ئـهـفـ تـشـتـه نـى مـن هـهـمـى چـيـكـرن
 ئـو شـهـر بـيـى قـا نا نا هـيـتـه كـرن
 ئـو بـ ئـهـفـان چـهـكا دـوژـمـن پـى دـمـرن
 ئـو دـى گـهـفـزن لـنا قـهـهـرى و خـوـيـنا
 مـا ئـهـگـهـر نـهـبـن دـمـر زـيـك و شـوـيـژن
 دـى چـهـهـوا شـوـلـكـهـت كـا بـا نـى ئـو ژن
 شـهـلـوـالى بـا دـرـيـت بـۆتـه ئـو بـۆمـن
 بـۆ هـهـمـيا جـا كـا بـدـهـنـه دـوـرـيـنا
 رـا بـۆ قـهـه بـ تـو نـدى بـرـايـى جـۆتـيـار
 هـا تـ سـلا قـ كـرى و نـه رـوـيـنـشـتـه خـار
 گـۆت بـيـى شـۆلى مـن كـهـسى زـاد نـهـخـار
 نـه نـا نو كـا دـه دـگـهـل هـنـگـشـيـنا
 ئـهـگـهـر تـۆ بـهـيـى ئـو ژ مـن بـيـرسـى
 دـى كـى شـۆل كـهـتـن ئـهـو بـز كـى بـرسـى
 وـهـلـهـو نـا نـهـك بـيـت بـلا يـى بـتـرسـى
 دـا شـنى بـشـيـن شـۆلـكـهـن هـوـيـن لـهـمـى شـوـيـنا
 ئـيـكى گـۆت يـى هـا تـ ئـهـفـ بـرـا دـمـره
 سـهـر چـا قـا هـا تـى كـهـر مـكـهـ و مـره
 دـۆسـتـى مـن سـل بـو و يـى ژ مـن قـهـد مـره
 خـودى ئـهـفـ رـيـشـيـنـكـ وى بـۆمـه ئـيـنا
 يـى هـا تـ خـودانـى وى زـيـر قـهـلـهـمـى

ئەم پیکشە قەدری وی دگرین هەمی
 یی گوو نەدەتی ئەووە جەهەنەمی
 نی ئەو یی بقەدرە لناق قەوم و دینا
 سەیدایی مە هات روینشتە خاری
 کەتە تەخمینا د کیشیت جگاری
 گۆت هوین خودانیت شوئی و کریاری
 د گەل ئیکو دوو بن هوین وەکی ستوینا
 هندی چەکارن یان پیشمەرگەنە
 جۆتیارو شقان یانژی پالەنە
 سەیدا و خویندەوار عەیالی مەنە
 خاندنی فیرکەن دمرسا و زانینا
 کەس هەووە ژیی دی قەت چیتەر نینە
 هوین خەتکاریت قی مللەتی نە
 کی ژ هەووە پیتەر یی دل بژوینە
 ئەم دی حەژی کەین مە کەیف پی ئینا
 ئەم هەمی پیکشە دۆست براینە
 لناق خەلکی دنی ئەم د ئاکراینە
 خودان هونەر و شەرەفو راینە
 سیاریت مەیدانی و هەسپو ماھینا
 پیشمەرگە و پالە و جۆتیارگی
 وەک پەهلەوانا و میسر چاکو میرا
 بو قی مللەتی هوین د کەن حنیرا

بەهۆه سەربەند چایێ مەتینا
هەر سیکا گۆتی نی ئەم ئەقەینە
بۆ کوردستانێ پیکشە پالەینە
ئەم دگەل (مەتینی) براییت تەینە
ئەم ئەسەر تەحتیکی تۆل سەر نەینا

زیاره

ئەه ی دۆستو برا خورتییت کریاری
دا بکهینه گازی لسهری زناری
ژزاخۆ و مههاباد ئۆ سهرجناری
حهلهبچه و شنگار ئوبهری گاری

پیکشه بدل خوشی دا بکهین زیاری

ل زنارا کیسته هنداقه خابیری
هوین بکهینه گازی شپتی گزیری
گولی ئو سندی دۆسکی و مزویری
ئییک دوو باش بگرن وهک قورمی داری

پیکشه بدل خوشی دا بکهین زیاری

ئاکره و پشدمر بلای و دوکانی
لهوهندیاهه لمدن و مرنه مهیدانی
دا بدل خوشی بژین ئەم قی ژیانای
ژئییک دو بهرنه دهین دهستاقی جاری

پیکشه بدل خوشی دا بکهین زیاری

بهرنه دەن ئییک دوو شیریت زهمانی
ههکاری و فهیلی ئو هههورهمانی
دا موکوم دانین بنگهها خانای
بچینین فیقی و گویز و هناری

پیکشه بدل خوشی دا بکهین زیاری

ئاشوتى و زىدك تيارى و گوران
ئىزدى و فهله دگهه وان بوسلمان
شگاڭ و ههركى نىروه ئورىكان
بىنه دهستهك هوين بو كيارى

پيڭشه بدل خوشى دا بكهين زيارى

پيڭشه شول بكهين ههمى ميو و ژن
بهيمه هارى ته ومره هارى من
دا ژكهرىا ب مرن نوكهرو دوژمن
پاشى بيهن ده ئوروينه خارى

پيڭشه بدل خوشى دا بكهين زيارى

شولا خو بكهينه كيلان و چاندىن
ژنك لبهرنهخش و تهفن و راجاندىن
چهند كچ و كورا ئهوان دهرس خاندىن
جوتيار لسهر گيرى و كور چوو خهپارى

پيڭشه بدل خوشى دا بكهين زيارى

ماژمه چيترن هندى يان زنجى
بيستانا بكهينه تويتن ئو كونجى
زهفيا قهلهو بيت ئهه و بو برنجى
دا دهخلو دانى تژى كهين كوارى

پيڭشه بدل خوشى دا بكهين زيارى

زباره د خوشن لناق كوردستانى
وهختى سهر گيرا و گويز داقتانى

دا چهما چیکهین بکهین پلخانی
کۆلانا رمزا وهختی بهاری

پیکشه بدل خوشی دا بکهین زیاری

بۆبئی خودانا هوین بکهن بیشی
پیکشه شۆل بکهین وهک شلخا میشی
بهفرا گران کهت دا بچینه کیشی
ل مهتینا و پیرس چیاپیچ دهراری

پیکشه بدل خوشی دا بکهین زیاری

چهند خه لکی گوندا بهرۆژو که لیا
دی هاون رابن نی بهفر حه لیا
رابن دا چیکهین پیکشه مشته لیا
ئۆپاشی بنخیشین ب ستری کناری

پیکشه بدل خوشی دا بکهین زیاری

زیاره د خوشن وهختی هاقینی
دهمی مزهیتا و دهخالا دروینی
چوونا نافرما و فیتقی چینی
ئوبیهن قه دان ل بنی دینداری

پیکشه بدل خوشی دا بکهین زیاری

دا ریکا قه کهین جاده و کۆلانا
و خانیا ئاقا کهین د گهل خهسته خانا
بۆ دهردیگ گران چیکهین دهرمانا
بۆ نه ساخیت ژار بکهن هژماری

پیکشه بدل خوشی دا بکهین زیاری

شَمانی ب گۆپال ئو بیریا بکهزی
هه رنه سه ر بیره وان ئاقیت تهزی
سه ر کۆزیت ژووری بچه رینن پهزی
ل حه جی مه تینی و زۆمیست دهراری

پیکشه بدله خوشی دا بکهین زیاری

هوین ببنه برا وهك میریست می رین
بو دوژمنی خو هه رگاڤ ئه م د ویرین
دی وی برینین ل بن پیا هی رین
شه ریه تی لی دکهین وهك ژه هره ماری

پیکشه بدله خوشی دا بکهین زیاری

جزیرا بو تا هه تا ئیرانی
به سه ژیک سل بووین تبل عیرانی
دا د گهل (مه تینی) بچینه سهیرانی
وه ختی کوئیاکا هه یفا ئاداری

پیکشه بدله خوشی دا بکهین زیاری

باشی و خرابی

١٩٩١

هند پیّ حەمەر بوون هند ژبرسا د مری
باشی و خرابی یا تیکهەل کری
گوھیّ خو بدەنە بەحسیّ وەلاتی
تژی لاوییت خورت ژنیّت ژی هاتی
بوئییک دوو د باش بوون دیاریا و خەلاتی
چو جارال ئیکو دوو حیلە نە کری
ئەو خودان و مرزو بیستان رمز بوون
خودان چیل و گۆل جەلەب و پەز بوون
خودانیّت پەمبی و هری و مەرەز بوون
ژنکا مەحزیر و بەررک چیکری
ئەف کوردستانە وار بوو بو مەردا
بەلیّ خیزانییّ هات خو لسهردا
میرو ژن ب شۆلبوون ئەو ئەمەمی عەردا
ب هۆنەر و شەرەف بخۆ شۆل کری
چەند باب و باپیر مرۆف بوون و جامیر
پالە و جۆتیار بوون خودان تەقرو بییر
بخوها ئەنیا خو بشۆلبوون ژن و مییر
ییّت فەقیر و ژاروان هاری کری

ل فهقیر و ژارا لی دبوونه خودان
 پیر و نه ساخا بو د ئینا دهرمان
 رابوون د گه لیک ئه و ب روح ئو گیان
 خه لکی بیانی مه دحه لی کری
 گه لیت بیانی هه رد هاتنه قیری
 ئه م ددیتهن دل ساخ خودانیته خیری
 ششان لبه ره پهزی جوتیار لسه رگیری
 رمزقان لئا قه رمزی مزهیتا کری
 که پرو هاقینگه ئه وان چیکر بوون
 بو ییت بیانی چه ند د قه در گریوون
 چی تشتی وان د قیا ئه وان بو بر بوون
 نی کورد هه قالن ییت باشی کری
 قشان داریقانا وان دار د فرۆتن
 پهزو چیلیت خو ژنکا ژی د دۆتن
 دا کو بجه لالی نانی خو بخۆتن
 بو خود جه ماندن وان که قل و هری
 ئه زدی لقییری که م به حسی هنده کا
 ئه و بازرگانیت بومبا و فیشه کا
 ئه و ییت بز ن دز ئاسنی و چه کا
 ته دا ف وان بکه فن پی تشت ژی کری
 ئه ق شولیت خراب بهس ژهنده کا نه
 ئه و ژی هژماریت تللیت ده ستانه

ییت دی بۆ خەلکی خویشک و برانە
 بۆ ئاشتی خازا خو گۆری کری
 چاقیت خو زل کەن ئو فەکەن گوھی
 هاتین فەگەریاین ئەم بۆ قی جەھی
 مە دیت ئەمە بوون دز هەفالیت دوھی
 چەند گوند و باژیر وان تالان کری
 چەند قەسر و خانی وان ویران کرن
 مائی فەقیرا ژێ ستاند و بـرن
 چەوا بروی رەشی دی چن ئومرن
 بەرکا ئیتیمە کیشا ژبن بری
 ئەم بۆی مشەختبووین لئاف چۆلو چیا
 خارنا مە بەرری گوھیشک و گیا
 مە گۆت دی وی کەین یا کو مە دقیا
 نەکو تۆ بهیی دەخلی من ب دروی
 دزیت وەلاتی قەچاغیت گەنی
 تۆل دین و دنیا روی رەش و ب تەنی
 تۆ و ژن و عەیاڵ چ جار نەکەنی
 ئۆ هەمی کافا د نەساخ د نیف مری
 گازیەک بۆ هەمی پێشمەرگە و پالا
 کورد بی خودان مان ل چۆل و نھالا
 رابن ئافا کەن فان گوندیت فالالا
 مادی هەر چاقا لبەر وکی گری

كا عماد الدين حسهينى وهلى
دهسته كا دزا ييت بووينه بهلى
ل پيش خه لكى دنى نهو دين و دهلى
چنكو ل ئىكو دوو بى بهختيا كرى
يا كو شان كرى هه ر نهو يت هه نه
هندهك دوژمنن هندهك زى ژ مه نه
په له كى بينه بدلى من قه نه
سهرو جهندهك چوون بهس يا ماى كورى
ژقه هرو كو قانا يى لال و گيژم
دى ژ نهو پيشه چ كه م چ بيژم
يا چيتر رابم زه هرى ب ريژم
كفننى خو ژ ميژه من دايه دورى
قه چاخى و دزى نى گه لهك شه ر مه
پشتا مه رويس بوو لحيفك چوو لسه ر مه
ل پيش قى دونيا يى چا ق كه تنه به ر مه
تالانى حه رام هه وه كوم كرى
هوين بوونه ده به وه كى گورگى هار
يى لسه ر به ختى وه چه ند فه قير و ژار
قويت و درامه ت هه وه بر لى خوار
نتف ماليا وان زى راتبى زى د كرى
مه گوت ييت هاتن نه بينه خودان
دهر كه تن هندهك دزو نه زده قان

ئو ئەم يىت بووينه پهزى بى شقان
 ئو سه روكيت وان خو لى كه رر كرى
 خودى پى دزانيت دبيني ت نزرائيل
 هوين بو ته عدايى وهك اصحاب الفيل
 خودى فريكى ته هيريت ته بابيل
 دا لى ببارينن ئەو ته رگا بهرى
 هيقيا مه چوو نك دهرسو ك قورمزا
 داكو زوردارا بده نه بهر جزا
 دهر كه تن ژ مه بخو شريكيت دزا
 وان قورمى دارى د بنى را بررى
 دزيت كهفن و نوى ئىكو دوو د نياسن
 ئەوان داعيران ما كينه و ئاسن
 بو چى ته قيت دى د رويس و پى خاسن
 عه يال و بچويك ژ برسا بكه ن گرى
 هوين جلكا و خارنى بو مه پهيدا كه ن
 بو شو و جون مي جهر ههر مه تيچر ناكه ن
 فهر قوجوداهى ژ ناق مه زوى راكه ن
 بهس بى به ختى بكه ن شپتى كافرى
 چه ند ئەم گو تنى دريژ كه ين بيژين
 باومرى نه ما و نه ما هه قگورى
 ئەق تورو عاده ت وان چ لى كرن
 شپتى دهه بى هار ئىك دوو د خنزرن

زۆرداری و ته عدا ژ خه لکی د بیژن
وهکی همه شه د نرن لسه گری
دائیم هه ره شه گوته (هیدم) ی یه
ژفرین ژ خه لته تی هه برادهمریه
خوش ته تی خودی ئو پیغه مبهریه
هه ره فو و ئازا ئه وان له کری
مه دل بوو لیسئ کوقانا و خه می
کی هه یه بیژیت دی ریکی به می
دا بجه سه ری ئو ماچی که می
دا که پرا چیکهین شوینا چه پهری
قیجار نهی برا نه م بچینه کیشه
قان دزا گرتن ریکو ده لیشه
د کفنی خو و مرکه شه قزیر و زیسه
ما کیه مری و مال د گه ل خو بری

گۆتتهك بۇ خويشك و برا

۱۹۴۵

لاوى كورد باش تۇ بزانه بباومرى
دوژمنى زۇردارى و تهعدال مه كرى
دوژمنى خو تۇ بنياسه وى كافرى
دى دممهك هيت وى بسوژين ب ئاگرى
لاوى كورد كانى قرار و ومعه دان
خه لك هه مى بوونه خودان ملك و خودان
بهس بى بههرين ئەم بتنى ماين بى شقان
ژ مه بخويه كوريك خودى ژنك مه برى
رابنه سه رخۇ پيلييت ئاقيھوين برن
بهس لبه روكى خو بتنى باهرى بگرن
بهسه زۇردارى ئو پاره كومكرن
هندى توعه مرى ببهى ههردى مرى
ههردوو چاقا زل كهن و قه كهن گوها
نه مرن لسه روان نشينا ئو جهه
هوين خوينا خو بريژنه سه رئاخا زوها
لبن پييت دوژمنى هه لكهن ئاگرى
بو بيانيا بهس ببن بهنده و بهنى
لناق چيا هوين بكهن خه باتى ب رموشهنى
دا ژدى من قههر و كوئانا برهنى

بوژینا ئازادی ژهه میا پیتری
 کانی کوردیت ب عه شقو دل وان شه کرین
 کانی پیشمه رگیت مهتینا و هندرین
 ییت کو دوژمن ژناق وه لاتی دهر کرین
 چه ند توپ و ده بابه ییت پرتپر کری
 کاژنا کورد یال خه باتی ناشکه را
 دا بکه تن خله تا پسمام و برا
 پارزینی نانی بیه ته سه رییت گرا
 ئو دا جلکیت چه کدارا بده ته دوری
 خوشکا کورد هه ریا بحنیره لقی دنی
 یا چه له ک ئویا زیره ک جانی کنی
 شه هه رمزایه بو چه کا دا گرتنی
 فیشه کا وره ختی دبه تن بو چه په ری
 ره وشا کابانیال چیا نی هه ر ئه وه
 بو چه له کیی د بیژی په ز کویشی و که وه
 لناق شه را ژی هه ریا ب هه ودان و هه وه
 ئاگر باران ل دوژمنی وی یا کری
 بو گوری کرنی یا مه رده ئه ق ژنه
 سه میانو دا خاز و ئارمانجا منه
 بده سته کی لسه ر سیلی وی نان په حتینه
 بده سته دی شیری د ده ته کچی و کوری
 کا لاییت واننی ومه هه باد و باننی

دا ژدلی (مهتینی) دهرکهن قی کولی
دا بچینن لشیوینا وی شتلی گولی
دا لخباتی ژبیر نه کهن قی شاعری
رۆژهکا نوی بۆمه کوردا شنی ههلات
چهند میروژن پیر و جهحیل ببنه جشات
شاهدن لسهر مه ئەفه دیجابه و فورات
کی پیتر بۆ مالهتی یا شۆلکری

هه‌قالینیا ملله‌تا

١٩٨٨

دوژمنی مه له بوو فیرعه‌ون و ده‌جال
که‌نگی دی د‌گه‌ل ملله‌تا بینه هه‌قال
ئه‌و به‌یانا ئاداری و هختی کو‌دای
ئه‌ف داخازه مه هه‌ما خاستی ژ خودای
ئه‌ف ته‌ناهی و ئاشتی بوو کو مه‌قیای
دا له هه‌میا خو‌ش بیتن مالو حال

که‌نگی دی د‌گه‌ل ملله‌تا بینه هه‌قال

مه هزر کر شه‌ف تاری چوو روژ هه‌لات
بو ئیکو دوو گیانی دی که‌ینه خه‌لات
مه گازی کر هه‌ر بژیت ئاشتی وه‌لات
مه جلیت نوی به‌ر کرن ئه‌ف شه‌پکو شال

که‌نگی دی د‌گه‌ل ملله‌تا بینه هه‌قال

هی‌فیا مه‌ل ئاداری ئه‌بوو بینه ئیک
کو‌رد و عه‌ره‌ب شپتی برا مینه د‌گه‌ل ئیک
لنا‌ف شه‌را شپتی پلنگا بچنه ژیک
پیکشه بن د‌گه‌ل ئیک بخو‌ن نانی حه‌لال

که‌نگی دی د‌گه‌ل ملله‌تا بینه هه‌قال

مه بو خو‌ د‌گو‌ت ئیدی خو‌شیه له هه‌ما
ده‌رکه‌تین ژ بن باری قان ئیش و خه‌ما

دی چینه سهیرانا لبهر ئاقو چهما
کهیفو خوشی و شاهی ئودل یی زهلال

کهنگی دی د گهل ملهتا بینه ههقال

گۆته مه کهیفو خوشی هه ربؤ وهبن
گوند و خانی و خهسته خانه دیچ ههبن
مهکتبهه و ریکو هاقینگهه دی قهبن
کارخانیت شۆلی دیچ شۆلکهن سال ب سال

کهنگی دی د گهل ملهتا بینه ههقال

مه نهزانی گۆتنییت وان درهون
تهکلیفیت بۆمه کرین بوونه خهون
ئهم لخوا زقرین خارنا مه نانو دهون
دوژمینی لبهر مه قهدان تهلهه و چال

کهنگی دی د گهل ملهتا بینه ههقال

چهند گازی دکهم ئهه برا تویی د خهوی
ئهف روباده بوویه دوژمن لشی کهوی
میروونه دوژمن ل ئیکو دوو و ژن ههوی
ئهف کولاقو دهرسوکه نه بنه عهگال

کهنگی دی د گهل ملهتا بینه ههقال

قان جهحیلا پشتا وان لی بوو کشان
کهتنه دهریایی مهزن بی مهلهقان
کی بۆ مه پشت گرت ئهوان یانژی ئهقان
ل پیش چاقیت مه ئهف دنه بوویه شهکال

کهنگی دی د گهل ملهتا بینه ههقال

دقیقت خو لایمی ئەم بکەین لئاڤ مللەتا
یان بچین خاستنی بکەین ژبی مروەتا
ئو بکەین هیثیی ژ سەرۆکیت دەولتەتا
کا سەرۆک کانئ مەلک ئو کا قەرال
کەنگی دی د گەل مللەتا بینە هەڤال
مە ل ئیکو دوو دوژمن کر ئاشکەرا
ئە بوو هزرەت نیسکو نۆک دەخلو درا
دوژمنی کوشت مامو باب ئو صوت برا
مەنە مان دوستو برا نە مامو خال

کەنگی دی د گەل مللەتا بینە هەڤال

هەندەکیت شتی زرر کەرا یی ئە د زررن
ئپیش چاقییت مە داریت فیقی یی د بررن
ژ مە بخوی یی د چن لەهەردەکی دی ژئی د کرن
سەبیلال مال بۆق د کەن بالیفک ل پال

کەنگی دی د گەل مللەتا بینە هەڤال

ژ هەردوو لا هەبوون برا جاسوویس
پر کرن ژ پارا ئەوان تیررو تەلیس
مان فەقیریت بی خودان د پی خاس و رویس
نە دەرمانەت نە جلک نە کوچک و مال

کەنگی دی د گەل مللەتا بینە هەڤال

یی کو کیڕنە بو خودانی وەرورئی
ئو د پی خاسبوون وەختەکی لیدیف ماکەری

بوون خودان شه‌شخانه سه‌یاریت سوپه‌ری
قون قه‌له‌و بون عویر بوو همبانو جهال

که‌نگی دی د گه‌ل ملله‌تا بینه هه‌قال

ته گولئ نینه برا توئی که‌رری
دوژمنی جاره‌ک دی ده‌ست دا بوو شه‌رری
ب خوینا می‌را ئەه‌ف‌ئاخه کریوو هه‌رری
ژ چه‌نده‌کا چه‌ند پر کرن کۆرو نهال

که‌نگی دی د گه‌ل ملله‌تا بینه هه‌قال

ئهم دا رابین ژقه‌هرادا بکه‌یننه که‌نی
په‌یمانا مه‌سه‌عودی و ئەحه‌مه‌د حه‌سه‌نی
وان درراند و هه‌ش تیدا ژیک فه‌ره‌نی
ته شنی زانی ئەوچ بوو لاوی ده‌لال

که‌نگی دی د گه‌ل ملله‌تا بینه هه‌قال

دوژمنی ته‌کیا ئو خانی هه‌رفاند
مه‌کته‌به و خه‌سته‌خانه ژیک بژاند
یئ کوشتی ب لنگی گریدا ئو خرراند
بینا ژه‌هری و بارویتی ئو ناله نال

که‌نگی دی د گه‌ل ملله‌تا بینه هه‌قال

شه‌فو روژا ئاگر به‌ردابوو چه‌می
سیف و خوڤ هر میک تری صوتن هه‌می
ئه‌ه‌ف‌دنه پیکشه بی دهنگ شتی سه‌نه‌می
نی له‌وا پشتا مه‌خه‌لیا بوو گوپال

که‌نگی دی د گه‌ل ملله‌تا بینه هه‌قال

ههرفاندن مزگهفت و تهكيا ئۆ ديار
ژنكا كورد قيريه براندن فيله ميير
شان چيا تيدا نه مان پلنگو شير
شان بريندار و پيرا بوو گاله گال

كهنگى دى د گهه مللهتا بينه ههقال

دا ب ئاخينكا جابى بو هه ميا بيهين
ژتاقهتى زنده نه نه شين خوينى بدهين
ئهم شهري ژههري برا نه شين بكهين
بى خودان مابن ئه فرۆكه يا زو الجهلال

كهنگى دى د گهه مللهتا بينه ههقال

شنى (مهتيني) بدل صوژى گوته ژنى
هندي ئهم دهو بين دى ههه مینه بتنى
كەس بو مه دهست گيرى ناكهت لى دنى
ئاشهقان چوو ئاش دى مينيته بهتال

كهنگى دى د گهه مللهتا بينه ههقال

رۆژا زارۆکا یا جیهانی

ل رۆژا ۱ - ۶ - ۱۹۵۰ بۆ جارا ئیکێ ئاههنگ بۆ هاته گێران

ئهف هۆزانه ل ۶ - ۵ - ۱۹۹۱ من یا نئیسى

کوردییت قی دنێگازی د کهن ژبری
رابن هوین ههمی وهکی لهشکههری
تفال و بچویک بۆچی د کهن گری
ئهوان ژرۆندکا رویی ییت تهر کری
گازیهك بۆ ههمی دایکو داپیرکا
چ رهش بن چ سپی یان سههر کوزیرکا
پیکشه بخودان کهن وهك کون زقیرکا
بچویکیت نهساخ ئوییت نیف مری
گوه بدهن هوین ههمی میړك د گهل ژنی
ل جیهانی ههمی تا دیلکی دنێ
چاق بدهن بچویکا نه هیلنه بتنی
دا بکهنه کهنی نهکو بکهن گری
نههیلن ژبرسا روندکا ب ریژن
وان د قییت دایکییت وان لاوژا بۆ بیژن
لسهر سینگی دایکا مه مکا ب میژن
ئو بدهنی شیری و شههههتا تری
بچیکی کورد زی برسی و دامایه

حیسسیلک و بهررک دزا ژ بن بری
هوین بۆچی ناهین هاری وان ناکهن
دهستیت بچویکا هوین نه خهنا ناکهن
ییت رویس و برسی وهرن تهناکهن
دا بن چهکار د گهل قی لهشکهری
بیینن بجهمینن بۆوان دیارییا
چیکن مهکتبهبا ئۆجهی یارییا
دای بۆوی بی ترس چیکنهتن پاریا
بابی وی سهربهست بو خۆشۆل کری
ئهفه (مهتینی) گۆت دا بزانی
کهرب و تنگژیی دگهل ئیکو دوو دانن
بتنی ل قی دنی کورد بی خودانن
ئهوان بخۆ خۆلی یا بخۆ وهرکری
خودی ل هاری بیت دگهل پیغه مبهری

ئىكگرتن

۱۹۹۰

سلاڤ چەكدارىت خورتو ھەلبىژىر
بۇقى مىللەتى شۆلكەر و ب سەخبىر
بوونە دەستەكەك ھەمى ژن و مېر
ئول سىنگى شەرى پانىگن و شىر
رىچكا رزگارنى مەگرتى ژمىژە
رىكا ب ئاستەنگە دوىرو درىژە
بەس گۇتتا ئىدى تۆبۆمىن بىژە
بەستى خۇنانى چىكە ب پىژە
بۇقى شۆرەشى ھەوۋە قەكرىك
نە ئالزىنن نەكەنە گرىك
دل ساخ بن پىكشە بىمىنن د گەلىك
كۆمەل ئىكاتى پارتى بچنە ژىك
پىكشە بن ھەمى ب دلەكى بژوین
ب كرىارا درىست ئوبى تىگىژىن
خوینى ل ئىكو دوو بەس ب رىژىن
دال مە خۇش ببىت ئەفژىار و ژىن
ئەم خودان كرىار ئەزمان و دەقىن
ئەم ھەمى پىكشە بخۇشى و ئەقىن
ل رىكا ئازادىيى براىىت ھەقىن

ئوژ بەر دوژمەنی چ جار نا رەقەین
 ئەهی خورتییت دەلال چەند خویشک و برا
 ھوین ھەمی وەختا ئازاد د ئاشکرا
 ئناقشان چەپەرا ئسەر چیا و گرا
 بوینە خەتیرە شەمالک و چەرا
 ئەهی برا کوردین چەند جەحیل و پیر
 چەکدار خویندەوار ھەمی شۆرەشگێر
 یی گازی مە د کەن دایابو داپیر
 ل شارێ حەلەپچە یا ب ژەهری مەشھیر
 برا گوو بەدی حنیرا ئەفان
 مەندەلی و سۆرداش ئامیدی و بارزان
 وی شیخ مەحمیدی ل دەربەندی بازیان
 ل شەهری دوژمەنی وان ریک نەبەردان
 بەس شۆل چینیابیت بتشەنگی بتنی
 ل شەهری دەبابا و تۆپ داگرتنی
 دقیت ل پشتا ئیک بین میرک د گەل ژنی
 چەند زاروو و بچیک بچن بو خاندنی
 نی ھەر ئەقەییە گۆتئا (مەتینی)
 ھەرە سەر شۆلی چ جار نە روینی
 ئو ئسەر ھاندانی بێرا خو بینی
 دا تۆلی قەکەهی تازیی ھەلینی
 بیشمەرگا ل چیا خو گۆری کروان

ل رەخ (کانیا سنجی) یا هەهێ کوردستان
قیری و ههواره وی ل (گری سهیوان)
جهماوهری کورد فهکن تولا فان

بهره‌ی کوردستان

۱۹۹۱

بهره‌ی کوردستان بهره‌ی کوردستان
کوردییت په‌ریشان لی بینه خودان
ژ حه‌ربا جیهانی حه‌تا قی گاقی
ئه‌م هه‌می که‌تین سه‌رقی پینگاقی
ژ نو می‌ر پیکشه یی دکهن بزاقی
دا یی حه‌لال بیت درامه‌ت و نان
بهره‌ی کوردستان

یا فه‌ره برا کو تو تی بگه‌هی
عاده‌تییت کوردا تو پی ئاگه‌هی
بابو باپیرا کربوو نان ده‌هی
دا ئه‌م ژی بچین لسه‌ر دموسا ئه‌وان
بهره‌ی کوردستان

خاسیه‌تییت کوردا مه‌ د قییت هه‌ره‌ه‌بن
باشتر ئو چیتتر ئو به‌رزه‌ نه‌بن
خیر خازی و مه‌ردی هه‌رل هزرا وه‌ بن
دال قی دنیایی بینه‌ خانه‌ دان
بهره‌ی کوردستان

حه‌له‌پچه و سه‌رداش بلی و شننگاری
ئاکره‌ ئو زاخو و چه‌ند به‌ری گاری

دا فێقیی باش بدهت چهند دهوور و زهمان
 بـــــه ره ی کوردســـــتان
 لازم مه د گه لیک باوهری هه بیت
 باشی و قهنجی هه ر ل دلی مه بیت
 یی نه ساخ ساخه م ژ خهستی دهر که قیت
 ژ برس و نه ساخیا پشت لی بوو کشان
 بـــــه ره ی کوردســـــتان
 دهسته کی بتنی چ دهنگ ژئی ناهییت
 دی دوو دهست پیکشه بنیاتی داریییت
 دی بو وهلاتی وی کهن یا بقییت
 دی بنه خودان شه ره فو و جـــــدان
 بـــــه ره ی کوردســـــتان
 برس لناف وهلاتی دهه بی مه زنه
 شه ره ف له هه میا وهلاتو ژنه
 توپ و مه ته لیۆز پامه بو چنه
 ماده م چاقی خو نه دهینه ئه فان
 بـــــه ره ی کوردســـــتان
 پیشمه رگ بوون شه هید ل چل و به یارا
 نه هنده ک بهین دا کوم کهن پارا
 و مرن رازی بکهن فـــــه قیر و ژارا
 پیکشه خو بکهینه دایو باب بو وان
 بـــــه ره ی کوردســـــتان

بۆ ھاریکاریی تۆ پایش مە بکەفی
بکەینە ملی خۆ وەك کورری و نەفی
ئو بو وان ببەین چی پاریی دەفی
ئەوی ئسەر عەردی لھیفک ژى عەسمان
بـــــەرەى کوردســـــتان

یا فەرە پیکشە ئەم ھەمی بزانی
بو قى وەلاتى ئەم بخۆ خودانى
ئسەر ریکاکا حەقیی بنیاتی دانین
دا شنى خوش ببن ئیچیر و سەیران
بـــــەرەى کوردســـــتان

برا و خویشک بزانی کا بەرە کینە
کورد چەند میروژن نی ئەم ھەمی نە
چی کەسى باش بیت ئەم ھەمی ژوینە
دی ھاریکار بیت خودی و دلۆقان
بـــــەرەى کوردســـــتان

ھوین ھەمی وەرن پیکشە ئەزینەنی
ریکا ئازادیی خوشکەین ب رەوشەنی
گریی بچویکا لی بکەینە کەنی
بۆ پاشەرۆژی ئەھون زیرەقان
بـــــەرەى کوردســـــتان

ئەز نەشیم ئیدی بیھنی ھەلکیشم
ژ بەر قان کیماتیاب کۆقان و ئیشم

رابم ژ قههرا دا روحی ب کیشم
ئه زبووم ئنا قههوه پر بیژ و دارگران
بهره‌ی کوردستان

من ئه‌قهه گوتن دا کوتی بگههن
ما دژینا مه‌دا بهس سال و مههن
زیان و قوسیری ه‌زار و ده‌هن
خابیری و سه‌رزیی ه‌تا کو ئیران
بهره‌ی کوردستان

شویمی و کیماتییا ژ ملله‌تی راکهن
باشی و خرابیا ه‌وین ژیک جودا کهن
مرؤقییت خراب د زیندانا دا کهن
بلا جهی وان بکهنه گۆرستان
بهره‌ی کوردستان

چینکو ئه‌قانا زۆرداریا ک‌ری
ره‌حم و خیرخازی خودی ژ نک‌بری
زارو و بی خودان ژ قههرا د کهن‌گری
خودی و پیغه‌مبه‌ر ل وان بینه خودان
بهره‌ی کوردستان

گازی بو لاییت دل ساخ و بس‌پۆر
چه‌کدار خویندار پاله ئو مه‌ئموور
بینه ه‌اریکار مامۆستا و دخت‌پۆر
بو کوردستان بینه قهه‌ره‌مان

بهره‌ی کوردستان
گۆتئا (مه‌تینی) ئەفا دویم‌هاهی
ژبیرنه‌که‌ن چ‌جار ئاشتی و ته‌ناهی
یی ئاشتی بخازیت هه‌رنه‌ به‌راهی
چ‌ه‌ند کورد و عه‌ره‌ب عه‌جه‌م تورکه‌مان
بهره‌ی کوردستان

دیاریا هۆزانقانهکی کوردستانا عیراقی بۆ گهلی سوییدی یی ههقال

کورد و سویید

۱۵ - ۵ - ۱۹۹۸

هۆزانقانهکی واری بهه—دینا
د گهل باایی چیا ئو فهراشینا
د کهتن سلاقا و ههرا ئافه رینا
بۆ گهلی سویید کهیف ب کوردا ئینا
ئهی گهلی سویید هوین د خانهدانن
دهردی مه کوردا ژ مه چیتتر د زانن
هندهک مشهختن ل نک وه میشانن
جهی ههوه د قییت وان ل وییری دانن
ههقال ژ نک وه تین پیکشه ب جقاتی
د گوت دیت حالی مه یا چ له هاتی
ههرا بۆ مه د ئینن دیاریا و خهلاتی
ئهوان پیروز بیت ئهه و دیمقراتی
د گهردهنا هه میا دهست تی و مرانندن
خارن ئو دهرمان بۆ وان جهمانندن
پیقه ماچی کردهست لی ههژانندن
یییت نهساخ و پیر ل خهستا نئانندن
وان هاری مه کربکهیف و دهق کهنی
نه شتی هندهکا دوژمن ئو د گهنی

یی د قیا مه بکهنه بهنده ئوبه نی
 ئوبؤ وان هەر گاف مه بچه مییت ئه نی
 هنده جار هه قال یی د هینه فییری
 د گۆت خوۆش مرؤفن خودانییت خییری
 بسلامان ل ته کیا و فه له ل دییری
 چه ند قه شه و مه لا هه قالن ل وییری
 داخاز مه کوردا ئاشتیه و ئازادی
 فه له و بسلامان ئیزدیجیت عادی
 خویشک و برابین ب خوۆشی ئو شادی
 ئه ی خودی بۆمه هه رتۆ مرادی
 چه ند خوینده وار و هه می هۆزانان
 مل ب مل پیکشه هه رن ل دهوسا وان
 بخوۆزی بگرن خاسیه تییت ئه وان
 بو ملله تی کورد بینه قه هه رمان
 پیلن ل فییرگه ها کچ و کور بچنی
 وه ک گه لییت دنی دمرسا خاندنی
 جو تیا لنا فزه قیا شتلا چاندنی
 پاله ل کارخانا تشت شاداندنی
 کورد لنا فبیانیا هندی ب مینن
 بو خوۆشیا چیا دی خه ونا بیینن
 نانی هسک بخون لسه ر که فرا رویینن
 بو کوردستانی خودان هه ر هویینن

سلاقیٲ گەرم ژ (حیدر مەتینی)
بۆ گەلی سوید ب عشق و ئەقینی
هاری کورد کرب برادەری
خودی لسه خیری تۆ مە بەرینی

دیاری بۆ جڤاتا هاریکاریا پیرا ل دنیا ئی

۱۹۹۹-۲-۲۰

پیره مییر بزانی ل گه ل پیره ژنی
مزگینی بۆ وان هه مانه لشی دنئ
دا د رازی بن بۆ ئه قی هه لکه هفتنی
خیر خازیت باش هوین نه هیلانه بتنی
هوین بوونه ئارمانجو چاقدیریا گه لا
چهند بسلمان و جو هی ئو د گه ل فه لا
جۆتیار و پاله و قه شه شیخو مه لا
دا هه وه دویر که ن ژه می حیه و به لا
دی هاریکار بن باپیر بابو نه قی
دا یی ساخه م بی ژنه خو شیا دهر که قی
دی بۆ ته ئینن هه می پاریی ده قی
ل ریقه چوونی ده ست گرن دا نه که قی
گازی بۆ چهن دی گه لا لنا ق ماله تا
چهند مه لک ئو چهند سه رو کیت دمو له تا
ئه وه هه می مییر چاک خودانی ت مروه تا
بهینه تانا بی خودان و سه قه تا
ئه وروپا و ئاسیا د گه ل ئه فریقیا
ئوسترالیا د گه ل هه ردوو ئه مریکیا
دا بجه هه مینن دهرمانا و دیاریا

بو ئه قان پييرا و نه ساخو تاويا
 هوين مرؤقيت قى دنى چهند زن و مير
 چهند مه ندىس شيخ سه روك خودان حنير
 چهند حه كيم و دوختورييت باش هه لبزير
 قان پييرا ژ دهرمانو خارنا بكه نه تير
 ئه ي برا خير خان هه نه نا به رزه بن
 قان پيرييت چهند ملله تا هندی هه بن
 چهند نيزيك بن يانژى دوير ئان لناق مه بن
 نى قوسيريا وان خه مه لمن ئو ته بن
 قان پييرا چا قى ل هه وه ئه قى ده مى
 ئه وه نه قينه ييت با پيري ئاده مى
 چهند رمش و سپی نى مرؤقن ئه وه هه مى
 ئه م د زانين تؤول خله تا وان يى بخه مى
 (حيدر مه تينى) ئافه رين تو شاعرى
 لسه نه ساخييت خو خه ما قان هه لدگرى
 بو عه يالى قان ته پاريه ك چيكرى
 دا نه قى بيكشه بكه نن نه كهن گرى
 كوردستان ژى پرته كه ل سه رزه مين
 هارى مه بكه نن ئه م بخو ييت كيم خه مين
 چا قلى كرنا مه هوينن هنده ك ئه مين
 دا ژ بن قى بارى گران ئه م دهر كه قين

كجا نه قرۆز

خـلاـس وهـختـى زفـس، تـانـى
بـوـو دهم ل ئـادار و نـىسـانـى
گوئـىت سـۆر كـه تـنـه كـامـلانـى
پـهـرى كـورد چـۆنـه سـىـرانـى

پاشى، پشتى من هندەك هۆزان و دیوانیت بهیتا خواندین؛ وهكى دیوانا شیخی جزیرى ئو بهیتا مەم و زینى یا ئەحمەدى خانى ئو بهیتا سىسەبانى یا خالدا ناغایى زیبارى ئو هندەكیت دى، هاته بەر هزرا من ئەزب خو هندی بشیم دەست پاڤیمی هۆزانهكى لسەر (دیروکا شۆرشا بارزانى) ساللا ۱۹۴۷ ى چیکەم. ئو دى دیار كەم كو ئەز دگەل هزر و هۆش و بیریت خو ئو کیم زانینا من لسەر دەستپیکرنا قان جەنگا ساللا ۱۹۳۲ تاكو دانانا کۆمارا کوردستانى ل مەهابادى ب سەرۆكاتیا قازى محەمەدى نەمر ئو پشتى سالەك ب سەرڤه نەچۆى هەرڤت و بى بنیات بووى، وهكى ستیرهكا گەش ل ئەسمانى ژۆرى رۆهن بووى و پاشى رژیای، چۆى و قەمريای ئو پشتى هینگى مشەخت بووین و چۆن رۇسیا ل ساللا ۱۹۴۷ ى.

قیجاری، بەرى دەستپیکرنى ئەزب شەڤ و رۆژا د هزر و تەخمینا دا بووم كا چەوا دى دەست پىكەم. ل دویف نەشەهرەزاییا من ئو کیم زانینى ل دۆر سەرھاتیا هەمی جەنگا، كال كیدرى یا ب شەرگەه بوو ئو پیتربوو ئو كەنگى ئو كانى كى ژ نافە ملەتى بووینە هاریكار و كى قەدەر بووینە، چۆینە دگەل دژمنى ئو شەرى بارزانى نەمر كرينە.

لسەرفى چەندى من دەست ھاقىتى، من ب ناھى خودى دەست پىكر: شۆرشا
سالا ۱۹۳۲، ۱۹۴۳ ھەتاكو بارزانى چۆينە ئىرانى ئو پشكدارى دگەل كۆمارا
كوردستانى ل مەھابادى كرین. ئو پاشى ل پىنگاڤا دوماھىي چۆينە ئوپرسى.
دېسا من ھىقى ھەيە ژ ھەمى برادەرا و خویندەوارال من ببۆرن ئەگەر
ھندەك خەلەتى يان نەراستى يان ژى لىگئىنان دروست نەبن چونكو يا ژ من ھاتى
ئەڤەيە من پىشكىچشى ھەوہ كرى.

ئوقى ھۆزانى ھىژ رۇناھى نەدیتىە ل دەمى چىكرنا وى سالا ۱۹۴۷ ى
ھەتاكو نۆكە من پىشكىشى ھەوہكر ھىژ ئەزىي ساخ^(۱).

ھەيدەر يوسف تاھر نەخشەبەندى

ھەيدەر مەتىنى - قدش

زنجیرا شوڤشا بارزانی

- خوانده‌قایی هیژا: ئەق ھۆزانە ھەقالی هیژا د. فازل عومەر بیّت د نامیلکە یەکیدا لسا لا ۲۰۰۵ بە لاقکرین کو د. سەرۆمەر سادق بە ھائەددین ژ ئەرشیفی بابی وی نئیسەری هیژا سادق بە ھائەددین مابوون.

سوپاس بۆ ھەردوو دختۆرا، لی پستی کچا ھۆزانقان ھەیدەر مەتینی خاتینا هیژا (ریناس) خانی و زاقایی ھۆزانقانی هیژا (د. ئازاد) ئەق ھۆزانە ب دەستخەتی شاعری بخو داینە دەست من، من بیّت ئەسلی دگەل قان ھۆزانا بەرامبەر کرن وجھیت قالا تەژی کرن و ھەر جھەکی پیدقی راستشە کرنی ئەز لی نە بووریمە. سوپاس بۆ وان ھەمیا.

شۆرشا ئىكى ۱۹۳۲

گەلى دۇست و بىرا و شەنگا
گوهى خو بىدەن ئەقان دەنگا
كوردستان ل نيشا ئاسستەنگا
بى پىيار ل قى دنى مابوو
خودان ل بازارانى يى هشىيار
گازىكر كانى دۇست و ييار
رابوون پىكشە زوى كرىوو كار
وان ل وەلاتى ناق ل خو دابوو
لاو وژن ل خو ددەن ناقا
پانگن ئەو هەمى گاڤا
ل نەيارا دەر دكەن چاڤا
ل پشەتى رەخت كرى دابوو
ئەگەر بىژى بو چى هوىە
ل گەل دەولەتى تىكچوىە
براننى ژىبەرژىنا خووىە
رويسى و برس لەش تىژى تا بوو
رىكىت راست گوند و كارخانە
كەيلان و كارو پلخانە
ئومەكتەبە و نەخوشخانە

ئه قیته هه داخازا وا بوو
 نه یار ژ ترسا نهویرانه
 ئهوان ئینه جابلخانیه
 ئه شه لوال کهه تبوو تهشکانه
 چهته و عهسه کهرچ جهمیا بوو
 چه عهسه کهر هات سهه ری گرکا
 وهکی خیزی ل بنی برکا
 ئهوزی ده عهجهم و ترکا
 ل دورا وان کهه هر دابووو
 چههند کرمانج هندهک د بیانی
 دزییت بزنا ئه وتالانی
 تفهنگ دانا سههر شانی
 لگهه ل دمو لهته تی هه و دابووو
 ههاتن وان خه وهه رانبه هرکر
 ئه و بارزانی چه خوش شه پرکر
 ژ جهه رگیته وان چه خوین دهرکر
 بهه لی وان ری که نه بهه ردا بوو
 ل دلی من پر بوو ئیش و کول
 چه وان گهرتن نوههال ئه و مل
 ئه اکر بهه ردا پهه را بلبل
 شه و پرش ل قی ره ری راهه سهه تابهو
 چه په کهه هه هه ودا بهه ارزانی

ههواره ل كورد هه وین كانی
خودان گرت بریوو زیندانی
چهوا چو ئو نه پهیدا بوو
خودان چو ل مه نه بوو پهیدا
چهوا كهت زیندان و قهیدا
ل مه بوو شینی هه می عهیدا
قیامهت لهول مه رابوو
چ گرتن ئه قه میرو شهنگه
ل ژنگه بوو گری و دهنگه
نه ما بوو سهه ودا ئو رهنگه
ل به سه رایئ حه بس دابوو
ژ به سه را بر سه ایمانی
چ بر سه می مان قی ئه هرزانی
كهتن دیالی و په ریشانی
دهمی حه قیئ نی بریابوو
مه لا دخه و چو ل وی دانی
خه ون دیات چو یوو شه یروانی
چ دیات حالی كورد ستانی
سه شك ئه و زوی ژ خه و رابوو
ژ خه و رابوو ئو زوی ب له كهت
وی دقیه شه شه یه له كهت
ژ به شه یه چه و دمه كهت

ب ش ه ق چ و ل و ی ر ی ه ن د ا ب و و
زوی روژناما خه ب ه ر ل س ه ر د ا
مه ل ا ژ ه ب س ی چ ه و ا ب ه ر د ا
دی نوی ک ه ت ل م ه ک و ل و د ه ر د ا
برینا ک ویر ل م ه ئ ا ر ی ا ب و و
مه لای زه ح م ه ت گ ه ل ه ک ک ی ش ا
چ ک ه ت د م ر د و ک و ل و ئ ی ش ا ا ا
ر ا ب و و ک ر ک ا ر ی د ه ر و ی ش ا
ب و ب ا ر ز ا ن ی و ع ه ر د ا ب و و

شۆرشا دووی ۱۹۴۳

چۇنا بارزانی ژ سلیمانی بۆ بارزانی
مهلا چۆبوو رهخی گوندى
كارى وى وهك ئىكى هندی
ببوو ميهه ان ل مامه ندى
ل وارى شىرا ل شىروانى
مهلاى گوت رابه مامه ندى
هلو بگه پى ل هه مى گوندى
داخا زهك يىا ددى من دا
بۆ سه ربه ستيا كورد ستانى
مامه ندى گه پى ل هه مى عه ردا
وهكى ميچاك و ئو مه ردا
دو ره خست و ومرومه د بـه ردا
ب شه ق چۆ شارى بارزانی
خه بـه ردا بـو و ژن و ميـرا
خودانى ت خه نجـه ر و كيـرا
هـلـون رابـن وهـكى شـيرا
بـكهـين جـارهـك دى سـهـيرانى
وهلات ئه قـرۆ په ريشـانه
بۆ مه جهنگ ئه قـرۆ سـهـيرانه

ئەگەر بۆ باشیا كوردانە
 ئەمەین شـیـریت ل مهـیـدانى
 دەما خەلكى هەما زانى
 لى بوو كەیف ئەو پەريشانى
 چ بانگ دا كانى بارزانى
 هاوون ورنە قى ديلانى
 مرؤفە هاتن دەرى سويكا
 كارەك كر وەك زاقا و بويكا
 خـودان بـرـنـۆ و تەماتىكا
 ل وان بـوـو رۆژا شـهـهـيانى
 هەواردا جۆتیار و پالا
 هەمى وەك خزمات و خالا
 گریدان رەخت ل سەر شالا
 بوونە لەشكەر بۆ لیکدانى
 هەمى پیکشە رابوون ئیکدل
 وەكى شـیـر و پلنگیت سل
 دل و جەرگ و هناقیت كول
 تلیلیا بدەین با شەشخانى
 دەما دەولەتى زانى بوو
 رۆژا نیشتەرۆن ناھى بوو
 ل پيش چاقا چ تارى بوو
 ل وان بـوـو رۆژا میزانى

رابوو کاروانی خو لیکدا
 چهته و عهسکه ره می تیکدا
 بو بارزانی ئهوان ریکدا
 لگهه ل تپ و جهه بلخان
 چ پیکشه ب تپ و تهه یارا
 ئاگر بهردا هه می وارا
 ب زورداری وه کی هه اارا
 بی دلس و ژ بومبا بهردانی
 چ خوین چوول عهردی وهک جوکی
 ل زاخو و ئه رگوش و خیرزوک
 کانی بوئی و به ااداروکی
 بلی و سه رزی ئوریزانی
 حکومهت ههات کهته حه یلا
 رابوو دهست دابوو بهرتیلا
 پاره وان دان ب زهنبه یلا
 ئهوی ل کهه وان که لهک دانی
 بهلی پشتی هه می جارا
 کهتنه ته خمین و هه ژمارا
 خوسارهت بوون هه زار جارا
 روی رهش کهتنه په شه یمان
 نه یار هه اتن ب پورپوری
 خه بهر دابوو وه سی و نهوری

ها—ۆن راب—ن ب سه—رش—ۆرى
رويـا رهـش كـهن ب قـهـترانى
خهـبهـر گـهـريا ل قـى دنـيايى
مهـلا سهـربهـست چـۆ بهـغـدايى
لاويـت كوردميهـشانى داـيى
نيـشان و سهـد خهـلات دانى
ل بهـغـدايى وان خهـبهـر لسهـردا
فهـرمان داـبوو خوـدان بهـردا
نهـهـيلن هـوين دلى كـورد
خوـدان ئهـو بن ل كوردسـتانى

١٩٤٧

شۆرشا سى ۱۹۴۵

چ پشستى وه خست و دم بـــــــؤرى
عهشـــــــيرت ژيـــــــن ب بســـــــپؤرى
ههـــــــمى دبـــــــيژن ئهـــــــمىن گـــــــؤرى
بوـــــــؤقى ئاـــــــخى هـــــــزار جـــــــارا
نىـــــــ بارزانى كهـــــــكه د زۆرن
ههـــــــمى لاون چ بســـــــپؤرن
خودانىـــــــت دهرســـــــؤكىت ســـــــؤرن
كهـــــــهويت خـــــــورتن لـــــــسهر دارا
وهكى وان قهت عهشـــــــير نيـــــــن
وهكى شـــــــيريت بهـــــــكه شـــــــينن
بوـــــــسهربه ســـــــتتى د هـــــــارو ديـــــــنن
پلـــــــنگن ئهـــــــهول ســـــــهرز نـــــــارا
نىـــــــ بارزانى كهـــــــكه د خـــــــورتن
چ دهـــــــست ل ئيـــــــكودو ههـــــــما گـــــــرتن
خودانىـــــــت برنؤيـــــــت كـــــــورتن
ناترســـــــن ژتـــــــؤپ و تـــــــهيارا
خودانى جـــــــواب دا پايـــــــتهختى
بهـــــــس دريـــــــژكه هـــــــن ئهـــــــقى وهختى
ئهدا كهن وهعدى لـــــــسهر بهختى

ل حالئ مه بکهن زوی پسیارا
 خودانی گۆت و مرن روینن
 ئەمین مالەت سەرۆک هوینن
 بەهئ و هەدی بجەه بیینن
 بدەنە شوئی قان بی کارا
 بەهئ وان دەم یی بۆرانەدی
 و هەدی خو بە راست نەئینانەدی
 ئو بە نەدی ئاشتی بزدانەدی
 وەکی جە مەباز و عەبیبارا
 پاشی پشەتی دەم و وەختا
 دئی وان ما ژ قان سەختا
 بەزینە خەنجەر و رەختا
 مەلای گۆت زوی بکهن کارا
 بکهن ئەفرۆکە هوین کاری
 هەرن بـ بـ سەری ماری
 دا وی پویچ کەین ب ئیکجاری
 دا نوی دانین ئەقان شارا
 پیروز بیت بۆمە ئەف خاکە
 بۆمە بابو برا و کاکە
 کوردستان ئەو بۆمە ماکە
 دا بچینین چۆل و بەبیارا
 کە جە کەداریت کوردستانئ

پيش مهـرگه و مرنه مهـيدانى
 دا ئازاد بين ل ئهـقى ماني
 خودانيـت وهـمد و قـرارا
 كاني سـندي ئوتـالهـباني
 كاني خوـشناو و شـيرواني
 گـولي و دوـسـكي و ريـكـاني
 نهـمينن د گـهل گـونهـهـكارا
 دزهـيي كا ئويـت بابان
 كاني شـكاكـيت قـهـهرهـمان
 كاني هـهـركي و خوـرتـيت ريـزان
 و مرن د گـهل مهـ شـتي خـيردارا
 كاني چـهـكـداريت بهـهـدينا
 پيش مهـرگيت گـاره و مهـتينا
 نهـهـنگيت واري شـهـمدينا
 د گـهل مهـبن وهـك هـهـمي جارا
 مزويـري كا ئوـزيـياري
 گـهـرگـهـري كا ئوـشـنگاري
 ميرانـي و جـاف و بهـرواري
 چـهـند خودانيـت جـامـبـيـزارا
 پشـدمري كا و هـهـورهـماني
 كـريـف كاني ئوـشـيـخاني
 بهـژينن عـهـرد و عـهـسماني

خزم و خال بوون ئو خه زویر بوون
 مخابن چوون ژمه لای دویر بوون
 بهرام بهر زیرو دینارا
 چ بیژم بو قان بیخیارا
 وهکی گولکاسه هر گیارا
 له عنهت لی ل تهکیا ئو دیرا
 فرۆت مللهت ب مالی و پارا
 بوچی کورد دی ژیک جودابن
 دل جهی دهرد و کولا بن
 صهدهزار حهیف و مخابن
 بونده بن ههر بو نه یارا
 چ بیژم نه زبو ئه قانا
 بوون سه بهب ژان ئیشو ژانا
 وهکی فیرعهون و هامانا
 ئه وه هه می وهک کۆره مارا
 مه لارینا ئه فی کاری
 عه شیرت کهس نه چوون هاری
 ئه ویت بهخت دای ئو سویند خاری
 گۆتی یا چاک بچین ژقارا
 بشه فی وان پیکشه کار کر بوون
 بریندار لی گه لهک مر بوون
 ژنو مال پیگشه وان بر بوون
 چوون و بارکر ژنه قان وارا

پشتی مه پېشهکيا هیژا د. فازل عومەر خواندی ئەوا بۆ قان هۆزانا
 نھیسى، دیار دبیت کو هۆزانقان (حهیدەر مهتینی) لسهردەمى خو ئەق هۆزانە داینه
 دەست نھیسەرى ناقدار رەحمەتى (صادق بهاء الدین) ئەوی گەنجینهیهکا
 هۆزانیت کلاسیکیت کورد گەھاندینه چاپی، دیاره (مهتینی) ژى ژ بەر وی
 مەرەمى، هۆزانیت خو داینه دەست رەحمەتى (صادق بهاء الدین)، پشتی (صادق بهائی
 الدین) چووێه بەر دلۆقانیا خودی، ئەرشیفی وی کەفتە دەست کوری وی (د.
 سەرور صادق بهائی الدین) وی ژى ئەو ئەرشیف پاراست، هەتا شکەستنا رژیمبا بەعسا
 دکتاتور، وی ژى وهکی جامیرا ئەو هۆزان دانه دەست (د. فازل عومەر)، وی ژى
 جامیرانه گەھاندنه چاپی، من ژى ئەو هۆزان د گەل بیّت پەرتووکا (عبدالرحمن
 بامەرنی) دا هاتین، هەمی کرنه ئیک دگەل زانیارییّت شاعر (حهیدەر مهتینی)
 بەری مرنا خو د دەفتەرەکی بۆمن نھیسین و دیداریت من د گەل وی کرین.

ئى هەژى گۆتنى یه پشتی کچا هۆزانقانى، چەند دەفتەریت دەست خەتى
 بابى خو داینه دەست من، من دیت هۆزانقانى، هندهک نیف ریز و ریز و چارین یى ل
 وان هۆزانا زیده کرین، هندهک نیف ریز یان ریز بیّت گهورین، لەوما من سەر ژ نوی
 پیداچوون لوان هۆزانا کرو ب چارچۆقیچ نوی داریتن.

پاشى ئەز بکورتى لسهر هۆزانیت وی ناخفتم.

شۆپشا چارى

چوون بۇ ئىرانى

وہ غہر دا چہ یایى گۆقہ ندى
وہرن سہ حکہن ئہ قى چہ ندى
زارؤ برسسى لسہ رزہ ندى
چوون و بارکر شہقا تارى
ب شہقى چوون دنيا زور سارہ
يى ساخ ژى يى بريندارہ
گہ لہ کييت پير ئو بيچارہ
مابوونہ رويس و بيکارى
چ بيژم بو ئہ قى حالى
چہوا بارکر ب زكى خالى
بريندارى بزار نالى
ژئيشا و ہ زرا وى وارى
گہ لہ ک ژوان ييت بريندارن
نان و زاد کيم و کيم خارن
خودان پش تينہ ئو بارن
باران ئو بو ہ فرا لى بارى
ئہوان چانکا خو داگر تى
ژنانى ہشک و دەہ پرتى
بو خو دوختوريا گرتى

ئەوان ل خو كرىوو نۆژدارى
 ھەمى پيش مەرگە فیا ھە مین
 بو دۆستىنى خودان خیرن
 ل شەر و لیکدانان ھوشیرن
 نە كرىوو بو كەشنى ژارى
 چ ھاتن و كەتنە تەخمینى
 ل بەرقە لاتا كیلەشىنى
 برین شویشتن ژوی خوینى
 بىچارە و لەنگ و بىزارى
 ژوستانى نەما ھودا
 نە بىھن ئونە چاق ھودا
 برینىت كویرل وان ھودا
 نە دوختۆر بوو نە پسیارى
 نشستن لىبن دارو تەھرى
 ئەوان خەندەك كۆلاب تەھرى
 زیارەت دانابەر كەھرى
 بو شەھیدا ل وی بەھارى
 نى بازارانى د سەبركیشن
 بو دینى شىخ و دەرویشن
 ل ھاریكاری خودان بيشن
 بوونە سەركیش و خونىكارى
 تا كەنگى سەبرى ئەیوبى

ئازاد بە یان دى ھەرھۆبى
بۆقى ئاخى خودان توبى
قەماندن توگونگەھکاری
بەلى وان لگەل ئەھقان ئیشا
ب ئومىدى وان سەبر کیشا
ھەرى دکەن بخوینا خو بیشا
چ پیکشە کریوو ھاوکاری
ب قى تەرزى چۆنە ئیرانى
مشەخت کەتنە وی زۆزانى
دا نوى ل خو ئەھقى مانى
ب سەریەستی بخون پارى
گەھشتن چۆنە سەرىت شارا
ب ھاریکاری با برال وارا
بجەماندنا جاکا ئوپارا
مىرو ژن ھاتبوونە ھاری
ژنیت کورد پیکشە ھازیبوون
گوھارکیت خو ژگوھا کریوون
خەلات ھەمیا بو وان بریوون
دا نوى بکەن بو کاروباری
ناھیتە گۆتن ئەھف چەندە
ھەمى بو بوونە خەریەندە
قازى محەمەد سەریەندە

ل گەل وی جەعفەر پێشەواری
 حنیـرا وان شـۆلا کـریـوو
 چـی تـشـتی قـیا بـۆ وان بـریـوو
 بـرایـی وان دـیـار کـریـوو
 بـ راسـتی گـۆتـن و کـریـاری
 ئـو پـشـتی چـەند دەـمەـک بـۆری
 بـرین سـاخبـوون بـ بـسـپۆری
 بـ دەرمانـکـرنـا دـوختـۆری
 بـ سـەخبـیری ئـو هـشـیاری
 وان و چـەند کـوردل ئـیرانـی
 بـوونـە ئـیـک دـل ل پـهـیمانـی
 بـ ئـازادی بـگەـنـە سـەمیانـی
 بـۆ ئـیکـدو کـریـوو گوـهـداری
 نـە کـریـوو وان چـەپ و راسـتی
 خـەبات کـریـوو بـ دـلی راسـتی
 بـۆ مـانی وان مـرن خاسـتی
 بـ مەردی پـیکـشـە سـوینـد خاری
 بـۆ ئـازادی دـخـودان بـازن
 بـۆ قـی خـاکـی چـ خـیرخـازن
 بـۆ کوردسـتانی سـەربازن
 راکـریـوو ژنـاقـخـۆ خوینـداری
 بـراتـو بـنگـەهـی چـیکـە

مه گرتی ژمیژه ئەه فریکه
وهلاتی مه نی ههرئیکه
زیرهفان به ل سهری شکاری
ریکا راست باش ئەوان زانی
بخۆن پیکشه کهری نانی
ل بهراهیی بابی لوقه مانی
ب دلی سخ ئوب رزگاری

۱۹۴۷

شۆرشا پینجی ۱۹۴۷ (۱)

دانانا جه مهۆریه تا کوردستانی ل مههابادی

ئهوان دهست ل ئیکدو گرتن
پانگن دزی ره کن خورتن
تفهنگیت خو نوی داگرتن
جاره کادی سه ره هلاندی
هلاندن سه ره وهکی شیرا
بو میرینی وهکی میرا
کانی نه هرؤ ئو نه نیدیرا
دیروکا وان ئه قان خاندی
ئهوان خورتا ئو سه گشانا
تیگه هشتی ئو ییت زانا
چ دهست توورک نوی وان دانا
که قنه شوین وان زوی دراندی
هه میا پیکشه کرس پهیمان
قهشارتی و ئاشکرا جه میان
کوماروان دانا کوردستان
دژمنییت خو وان براندی

وهك بــــرا ئيــــكــــدو حهوانــــدى
 ميــــر چــــۆنه جۆتــــيــــارى و كــــيــــلا
 شــــشان چــــۆبــــهــــر پــــهــــزو چــــيــــلا
 شــــشاگردا خانــــدن نــــهــــهــــيــــلا
 ژنــــكاژى تــــهــــهــــقنى راجــــاندى
 جۆتــــيــــار و پــــالــــهــــه و شــــشانا
 بــــيــــرى يــــى دــــبــــيــــژن ســــترانا
 ل نــــاقــــمــــهه و بــــهــــرخ و بــــهــــرانا
 شــــير دۆت و ماســــتى مــــهــــياندى
 ئاقــــابوون ئهه و كوــــند و خانى
 هــــهــــر ئيــــكى شــــۆلا خــــۆزانى
 كــــرــــبوو دــــيــــلان و شــــيــــخانى
 قــــان ســــويارا هــــهــــسپ يــــيــــت بــــهــــزاندى
 چــــهــــند وار و بــــاژيــــر و كوــــند
 ئهه و ژكــــهــــيفى تــــيــــر و تونــــدن
 بــــهــــيــــداغ و عــــالا دــــبــــانــــدن
 ل چــــار چــــرا يــــيــــت چــــكلاندى
 زابــــت و عــــهــــس كــــهــــر بــــرانــــه
 خــــاكى كــــوردا هــــهــــر بــــۆوانه
 بــــقيــــمــــهت و زۆر يــــى گــــرانــــه
 بــــزىــــر و زىــــقى نــــه بــــهــــاندى
 وان گــــۆتن پــــهــــســــته و گــــۆراني

دگه‌ل سه‌روودیت نیش تمانی
 مسه‌ته‌فاژی دگه‌ل خ‌ودانی
 دارا ئازادیی یا چ‌اندی
 سه‌ریازو مه‌ئمور و پاله
 ئیک بو ئیکی خوش ه‌قاله
 ه‌ریک ژوان رؤسه‌ته‌می زاله
 ل دوژمنی پشت یا خ‌ه‌لاندی
 نه‌گه‌ر رابی دگه‌ل به‌یانی
 یی گازی دکهن ل نا‌ف‌ک‌ولانی
 روژنامه‌یا کوردسه‌تانی
 به‌سه‌می قازی یا نه‌خشانندی
 نه‌وه‌می یی دکهنه‌گازی
 نه‌زو تو و نه‌ویک‌سه‌رازی
 دا به‌ژین نه‌م به‌ه‌رفه‌رازی
 مزگینی بو مه‌گه‌هانندی
 پیک‌سه‌ نه‌وه‌دگه‌ل روژه‌ه‌لاتی
 نه‌وه‌می ه‌اتنه‌جه‌باتی
 به‌دلخوشی دا به‌کن خ‌ه‌باتی
 وان بو ژینی ری‌ک شه‌قاندی
 نیسه‌تیعماری نه‌به‌دلی بوو
 وه‌ک ماری بن‌گالگی بوو
 عه‌سه‌که‌ری وان وه‌ک ک‌ولی بوو
 لگه‌ل چه‌تا ئینا و جه‌مانندی

ل بهری زمر وان شهه پهك كرىوو
 میهری بازارانی حازر بوو
 جوابا مرنی بوو وان بریوو
 ژترسا دل لی بزدا نندی
 شهه ری سهه پلاخی دژوار بوو
 لاوی پیش مهوگه چه کار بوو
 ژن و میرا سویندهك خار بوو
 ل قی ریکی ئەم نههین مانندی
 ب کوردستانئ ئەوان سویندخار
 ل گوری کرنی بوونه پشکار
 گوری کوردستانئ سهه جار
 دژمنی خوژی ک بزاندی
 دهبابه و زیل ترنیل
 بو نیشانی کربوونه کیل
 لی بزاندن ک هه رهبا و تیل
 جه بلخانسه و توپی ستاندی
 ل مه هابادی و شنو بیوو شهه
 ژدهنگی توپا گوه بیوو کهه
 خوین ل عهردی پهنگی بوو کهه
 چههند باژیر بومبا روخانندی
 ئیستیماری دهست دا غارا
 بومبا بهردان ب سهه د هزارا

دین بـو و ئه و شـپتی هـارا
عهرد و عهسمان ییت هژاندی
ئهف سهاله ژی وهکی پار بوو
دوژمنی هاریی زۆردار بوو
وهکی جارا گورگی هار بوو
ل هندی وان کوشـتـبوو غانـدی
عهسـکـهـر و چـهـتـیت ئیرانـی
لگهـل سهـپانـیت ئهـمـریکانـی
کرنه کافل گوند و خانی
بومبا وان ییت داوهشانندی
چـوـل وری ژعهسـکـهـری مشـتن
دهبابه یی لبهر و پشـتن
زک دراندن بچـویک کوشـتن
میـرو ژن ب زۆری ئیشـانـدی
ب تهیارا ئهف شهـره گیـرا
مهتینی وهک دین و هیـرا
کهتنه نـاقـگـوند و باژیرا
چهـند ژن و پـیر وان شهـلانـدی
شـوـرـهـش راوهـسـتـاقـه رهنـگـه
ییت بریندار دهنگه دهنگه
کهـلهـک گـرتن لاو و شهـنـگـه
دگهـل قـازی وان خهـندقـانـدی

۱۹۴۷

ئاكهدارى

پشتى ۵۰ ساللا ژ چيكرنا قى زنجيرى من هندهك زانين و سهرهاتى و
ئاشكهرايى لسهر چوونا (بارزانى) بو روسى، من دهست پى كر بناقى خودى، من (ريكا
ژيانى) چيكر، بو زانين نهف سهرهاتيا وان ئو شهرر و ئاستهنگيت نهخوش دهست پى
كرنا وان ژ عيراقى بو روسى، من ژ براىي هيژا (محهمهد مهلا نهجيب بهروارى)
ومرگرتن، كو ژ دهست هاقيتنا شورهشا ساللا ۱۹۴۳ ى ئو چووينه ئيرانيه پشكداريا
كومارا كوردستانى ل مههابادى ئو چوونا وان بو روسى، نهف براىي هيژا د گهلدا
بوو.

حهيدمر مهتيني

ریکا ژیاڻی یان نهمانی

چونا وان بو روسیا ۱۹۴۷

قازی ل مه هاباد ئهوی ئاشکرا
بو ملهتی خو وهك خزم و برا
ل جهی چارچرا دگه ل بوو پینج چرا
خو گوری کر چوو قوتبی زهمانی
مه لای گوت قازی هندی ئه مییت ههین
تو بو مه هیچی ئوته ژبیرناکهین
دگه ل مه به دی هه رته ل پشته خو کهین
هه ربو مه کوردا تو قه هه رمانی
قازی ئو مه لا پیکشه بوونه جوت
هه ر ئیک دگه ل یی دی دا سویندی بخوت
ئالای کوردستان دا قه لای ئو گوت
لسه ری چیا یه کی بلند که و دانسی
پاشی ژئیکودو وان خاترا خو خواست
هیچی دا دلی دا وان ژیک نه گوه است
پیکشه ل خه باتی گرتبوو ریکا راست
که تنه ئاستهنگا ل ل هیچی رهحمانی
خودان خه نجه ریت دهست ئابه نوس
قه ره مانیه ک کر ل شه ری ئالوس
دهنگشه دا ل له ندهن هندی ئو روس

سۆ ھزرل قییری لنگ وان دیار بوو
پاشی وان دگه لیک پیگه سویند خوار بوو
پیگه ھزرهك بن لسه روی ژفانی
پاش چوون که تنه دری ھه رکیا
خوارنا وان کشارک و ریثاس و گیا
خودی ئەفریکه وی بو وان قیا
د نه ساخ و برسی د بی د مخل و دانی
نافه رین بو ته زیرویی ھه رکی
بو عه شیره تی سه روک و سه رکی
ئول دویف ناقی خو زیرو توبه رکی
ته هاری وان کر ئوب خانه دانی
ژوییری چوونه ناق عیالی شکاک
هندهك بو بوونه دوست و برا و کاک
نان بو برل شکه فتا بو هه لکر چراک
بو یرن دهرمان ئو دگه ل هه قپانی
ریکه کا دویره بگه هنه ناقه رؤسا
د نه ساخ د بیچاره چوون ناقه ره رؤسا
خوژی کورد هه می وهك قان بان د هوسا
دگوت دی کوری کهین بو وه گیانی
ب شهق و روژ د بیخه و ئو بری شهژی دچوون
پاشی گه هشتنه ناقه گوندی هاسوون
عیالی جه لالیا عیاله کی بو ش بوون

ئەو ئۆزى بۆۈن دژمەن ۋەكى ھامانى
 ئەو عومەر ئاغا ئەۋى جەلانى
 يى كاخ مەزن ئوژ مەژى خالى
 چەند ۋە عەدا بەدى تو نەھەقالى
 تو دويقە لەلانى شاھى ئىرانى
 دەمەك چۆن توركى ۋارى شەمىنا
 توركى دگەل قانا ۋەك ھار و دىنا
 چ ب سەرى كوردا ۋ نەرمەنیا ئىنا
 ۋەكى ھۇلا كۆى ئو جەنگىز خانى
 پاشى دەرىزىۋون ئەردى ئىرانى
 ئەو گوند ھەمى چۆل پا خودان كانى
 چەم د سۆتى ۋ خانىا ئاگر بەردانى
 دونىال مە كوردا بوو كافرستانى
 ل ئاستەنگىت نەخۆش يى دكەن خەباتى
 ل قى رىكا مرنى ۋ ھات ۋ نەھاتى
 گەنم لىكشە دكرب قالكى شخاتى
 خودى (ژو الجلال) ھەرتو پى دزانى
 ئەى خودى مەزن ھەرتو ئىلاھى
 قى ئەورى كەنگى ل مە كەيە ساھى
 ھاتن دەبابە ۋ فرۆكىت شاھى
 ئاگر بارانكر ل ئەرد ۋ ئەسمانى
 پىشمەرگە پىحەسىان ھە ئەۋى كاقى

دوازده کەس مابوون لسه رهخى ئاقى
خودى هيزا وان دوقا تکر دا قى
ئو چۆنه شهري ب ناقى يهزدانى
عهسکەر پیکشه هات دهبابه ل بهرى
ههشت کوردا شهركر ل نيشا چهپهري
پينجهه ئيخسیر بوون ژئهوئى عهسکهرى
ريکا رۆهن ل بهر بوو تاريستانى
مهلا وههشت چهکار چۆنه بهراهيى
بلا شاه بهيت بينت قى شاهيى
دا بو خو بگرييت دمرسا دويمهيهيى
جواب بدهته خزمایيت نه مريکانى
دهبابه سوۆتن ل وى شهري گران
کوژتى و بريندار ل وى بهيارى مان
ئيخسیر ئينان دگهل زابتى وان
بو بريندارا دئينن دمرمانى
پاشى ئهو ههمى وان عهفوو کريوون
دمرمان ئاق و نان بو ههميا بريوون
بلا ييت ساخ بن ل شهري نه مريوون
دا گهل بنياسن مهلاى بازارانى
پاشى فهگهريان سهر وى روييارى
ئهگه نان ههبيت دا بخون پارى
يا خودى مهزن تو هاريكارى

ئینانا سوندریکی^(۱)

دوعا

اللهم نجنا من الزولم والجور
ونور القبر زيائو ونور
وانك تبعس من في القبور
فاسكنهم الجنة مع الغلمان والحوور
مه زانى دى چن جهندهكاس ئينن
دى سوندرىكا ژكولا خهملين
هوين چهند ميروژن فاتحا بخوين
بو قان ييت نهمر ئيناينه قارا
پيشمه رگه هاتن دگهل سوندرىكى
كورد چهند ميروژن چون بهراهيكي
جوتيارو پاله زاقا دگهل بويكى
بوو كهيف وشاهى لناق ههمى شارا
گه ئيت دونيايى بنياسن ئهقى
ئهو بارزاني بوو دژمن ژبه درهقى
دى مه دحا لى كههم باقه له مى و دهقى
ميرى ئاستهنگا وههمى ههوارا
مه لا مستهفا ئو ئه دريسى شير
خودان نامويس بوون هونه ر ئو حنير

(۱) ئینانا سوندریکا بارزانیی نهمر بۇ ناڤ وه لاتى ۱۹۹۳.

بو بیخودانا ئەو بوون د خودان خیر
 وان ژبیرنەدکرن ییت ژار چو جارا
 ئەو ل شەریت گران ل چۆل و بەیاری
 دا رابیت چەلەك زوی كەتن كاری
 ب رەخت و تەهنگا وان شەهیت تاری
 ل بەر شویتکی خەنجەر باسکی جگارا
 خورتی بارزانی شنگاری و رانییا
 زیڕەك سەریلند ل ئەردی بیانییا
 ل ئاراس دەریازوو چۆب مەلەقانییا
 سەگشان و چەلەك ل شەری نەیارا
 ل زاگروس و سەفین سەری پیرسی
 خوارنا وی بەروی و نانی گارسی
 وەختی تەنگایی چۆبو ئویرپرسی
 دال خو نوی كەتن ژیان ل وارا
 گەلی ئەمەریكا و فرەنسا و چینی
 دیروكا ئەقان دا قەكە ی خوینی
 شیرێ یرادۆست و چایی مەتینی
 ل ریزا وی نەبوون كاسترۆ و گیشارا
 پی گەلەك كەیفخوش ل سەیران و شاهیی
 یی دگەل سەیدابوو وەختی تەناهیی
 ئول سینگی شەری هەردچۆب بەراهیی
 شپتی روپادی یی ل سەری شارا

سپیدی دا رابیت قورژانی خوینیت
ل دهقه ههمی کهسا دا هییت و روینیت
ئو دگهل جوتیارا دا زهقییا چینیت
ب شهقی نوبه دار دگهل نوبه دارا
ژیهر سینگی درهقین فهیلهق و ئوردی
دژمنا دزانی کا توج کوردی
دارا ئازادیی ل سههری هه لگوردی
کو ترا ئاشتی بوول سههری زنارا
داریت ئازادیی نی ئهوی دچانندن
دیروکییت گهلا دئینان و دخواندن
زهنگلیت ئاشتی ههروی دههژانندن
ئاشتی ژبیر نه دکر ئهوی ژو جارا
باقرؤق سههروک و روکنی نه سههری
وی دقییا ئالا سوورتو بهیالی زهری
ته گوه نهدا وی پیسی حه شهری
تو ههر مایه لسههروهعد و قرارا
هندی تو مابای دا ههریی هوبی
بو سههبری شپتی نه بی ئه یۆبی
ل بهری بهه شتییا نی ههردی تو بی
ل قهسریت فیردهوسی لسههروان روییارا
بو سههبری ههریی سههردریژ بوو
یی ئاشتیخواز بوو نه یی خوینریژ بوو
بو دینی ب زکات رۆژی و نشی ژبوو

گوه ددا قورئانی و بانگ و کهبارا
 پیرو و گه لاقی ژزوهره و ئەتارد
 خدر و چەند مەلەك بۆ بوونە شاھد
 بۆ قەهرمانی كوردی موحاھد
 ئەھقی چاقدیری فەقیر و ژارا
 ئەھ گەلیت دنی بزانی كورد چەنە
 داخوازا وان ئاشتیە ئو دەست گرتنە
 نە شەر و جەنگن ئو نە كوشتنە
 ئەم ل پشتا خو دكەین چەند بریندارا
 مەھلای لەشی وی پر بوو ژبرینا
 بەحسی كوشتنای دژمانا دئینا
 خودی ئەمانەت بر ل سەر نئینا
 ئو ئاھە قالا چەند دوست و یارا
 هندی تو بیژێ حەیدەر مەتینی
 چەند مەرگی ببەھێ ئو هندی بمینی
 وەك قی قەهرمان تو قەد نابینی
 فاتحای بۆ بخوینە هەزار هەزارا
 حەیدەر مەتینی تو هۆزانئانی
 ئەھ قەتە چەیکر هندی تە زانی
 سەلاق ل وی برای نەھقی بازارانی
 ئەھ قە پیشکیشە بۆ نیچیرقانی

پیداچوونەك لسەر دیوانا حەیدەر مەتینی

د. رەشید فندی

ژ خواندنا ھۆزانیټ حەیدەر مەتینی لێبەر زانینا کورتە ژیا نا وی و ئەو جەھیت ئەو لئ ژیا ی و ھەقائیت د گەل وان ژیا ی و تیکەلیا وان کری و کار ل ئیکو دوو کری، بۆمە دیار دبیت، کو (مەتینی) ھەر ژ گەنجاتیټ تیکەلی ھۆزانا کوردی ببوو و ھۆزانقانیټ کلاسیکیټ کورد باش خواندینە و وان ژ ی کار لئ کریە، نەمازە ل زارۆکینا خۆ ل بامەرنیټ بوو و تیکەلی د گەل ھۆزانقانیټ بامەرنیټ ھەبوو، نەمازە ھۆزانقانیټ شیخ غیاس نەقشەبەندی و ئەحمەدی نالبنەند و حوسنی بامەرنیټ، ئانەکو ھەر ژ گەنجاتیټ چووێه د ناڤ جیھانا ئەدەبیټ کوردی و ھۆزانا کوردیدا.

دەمیټ بۆ خواندنن و پاشی بۆ فەرمانبەریټ چووێه بەغدا و ئاسۆییټ بەرفرەھیټ ئەدەبیټ و رموشەنبیریټ کوردی دیتی و بسەرھەلبوووی و تیکەلیا ناقدارترین ھۆزانقانیټ کورد ییټ وی سەر دەمیټ کری، مینا ھەزار موکریانن و گۆران و جەگەر خوین و صالح یۆسفی، پاشی تیکەلی د گەل بنەمالا بەدرخانیا یا ناقدار ل شامیټ و قەدری جان و ھەتا دوماھیټ، ئاسۆییټ وی ییټ ئەدەبیټ کوردی و ھۆزانا کوردی بەرفرەه دبیت و ھەرارد ھۆزانا ویدا چیدبیت.

زیدەبارن تیکەلیا کۆمەل و ریکخستیټ سیاسی ییټ وی سەر دەمیټ لێبەغدا، وەکی کۆمەلا (ھیوا) بسەرۆکاتیا (رەفیق حلمی) و ھەقائینیا وی بۆ سەیدا (صالح یۆسفی) کو بەرپرسیټ وی کۆمەلن بوو ل دەقەرا (بەھدینان) و ھەر گوندییټ وی بوو، ئانەکو بامەرنیټ بوو، ھەر وەسا ھەقائینیا وی بۆ (ئیسماعیل سەعید ناغا دۆسکی) بەرپرسیټ (ھیوا) ییټ ل دەھۆکیټ، قان تیکەلیټ سیاسی کار

لسەر کر و بهری وی بدرستی کهته سەر رییا کوردایهتی. قی چندی کارهکی
نهتهوی و سیاسی لسەر هۆزانا وی کر.

حهیدەر مهتینی ل سالیته سیها ژ چهرخێ بووری دهست یی ب نئیسینا
هۆزانی کری و وهسا دیار د بیت ئیکهمین هۆزانا وی (چیا یی مهتینا) بیت، بیگومانه
چیا یی مهتینا نهو چیا یه یی د که قیته هنداق گوندی وی (بامهرنی) و ل ویری نهو
چیا وهسا دیار دکهت وهکی دهیکهکی دهمی زاروکی خو ددهته بهر سنگی خو، نهها
وهسا (مهتین) بامهرنی ددهته بهر سنگی خو. کا دا بزانی هۆزانشانی چهوا سالوخهتا
چیا یی مهتینا کریه:

ئه ی چیا یی ب خیر مهتینا
تویی جهی زیرو خزینا
کهسی داخا زبوته نه ئینا

لهو د گری رۆندک و خوینا

ئه هه چیا وهختی بهاری
نیسانی و هه یفا ئاداری
ژ هیلینا تهیر هاتنه خاری

د گهل کهوا یی د کهن کباری

ئه هو مهتینا ل دۆرا گوندی
کانییت ئاقی ل گویزا جندی
ئه هو کهه لا ئیفرستا هندی

وهکی وی تو بههژن بلندی

ههر لسەر وی سه لیقی پهسنا وهرزی بهاری دکهت، بیگومانهژی بهاریت

دهسیکی وی دیتین دی بهاریت بامهرنی بن:

خاس و مـختى زقسـتانى
بو دم ل ئادار و نيسـانى
كوليت سوور كهتنه كاملانى

كـچ و كـور چـوونه سهـيرانى

لاو و جانناچ كار كـريـوو
بو جهـزنى ئاگر هـهـلكـريـوو
كارى پـهـريا ئهـوان كـريـوو

هاتن كهتنه جديـدانى

لايى نهتهوى و نيشتمانى لايهكى دياره لجهم هوزانقانى و هزرا ژههـمـيان
ديار و ئاشكـهـرا و كوـيرـتره، ئهـوـژى ژ بهـر وان تهـگـهـريـت مه بهـرى نوـكه مه گـوتـين.

ههـر ل دهـسـپـيـكى دهـمى شوـرهـشـيـت (بارزان) ل دهـسـپـيـكا سـالـيـت سـيـهان دـژى
رژيـما مهـلهـكى ل عـيرـاقى چـيـبوـوين، ئهـو پـشـتهـقـانى وان شوـرهـشا بوو و هـوزـانـيـت وى
وى پـشـتهـقـانىـى ديار د كـهن.

ژ بلى شوـرهـشـيـت بارزان، وى ديتنيت نهتهوى ييت ههين و د هـوزـانـيـت وى دا
ديار دبـيـت، بـنـيـرهـد هـهـلبـهـستا (سـلاـفـ بـو پـيـشـمـهـرگا) چ دبـيـزـيـت:

مـيـر چـاكي و خـورتي و سـلاـفـ و قـهـدر
بو پـيـشـمـهـرگى ئازا ئوي تير عـهـمر
بو كـهـسى چ جـار وى چـهـك شوـر نهـكـر

ل شـهـرى دوژمـنى وى دل بوو كـهـفر

چ بـيـژم بـرا تهـگـهـر بـيـرسـى
هـنـدـهـك جـار تـيـر گـهـلهـك جـار د بـرسـى
دـوشـهـك و نـشـين تـهـراش و كـورسـى

ژ بهـر قـى مـالـهـتى دل تـژى قـهـهر

ب نافی وەلاتی ئەو سویندا د خۆن
شپتی پلنگا بۆ شەری ئەو چوون
ئو سەریی بلند وەك پیره مەگرۆن

نا ترسن ژمرنی لی بوونە بکر

لی دگەل ھندی ژێ کو پەسنا خەباتا پێشمەرگە ی د کەت، دەستی
ناشتیی ژێ درێژ د کەت، ئانەکو نە شەر بۆ شەری، بەلکو شەر بۆ ناشتیی، بۆ
بەدەستقە ئینانا مافا و بەلاقرنا ناشتیی، لەوما د ھەلبەستەکیدا بناقی (ناشتی)
داخازا ناشتیی دکەت و وەك ھۆزانقانەکی ناشتی خواز ھەر دەم ل ناشتیی د
گەریت و پشتمەقانی وەرگرتنا مافیت مللەتی خۆ دکەت ب ریچا ناشتیی..

وەسا دیار دبیت ھزرا نەتەوھیی ل جەم ھۆزانقانی، ل سالییت چلا ھەبیت،
چنکی ھەرو ی دەمی کەفتیە د ناف سیپەلا ھزرا نەتەوھیی دا، نەمازە گەر بزانی ئەو
عەر ژ وی دەمی ل بەغدا د ژیا و تیکەلی وان کۆمەلیت سیاسی ببوو بییت وی
سەردەمی ل بەغدا پایتەختی عیراقی رۆلی خۆ د گێرا وەکی کۆمەلا ھیوا و پاشی
پارتی دیموکراتی کوردستان و دەنگۆبایسیت کۆمارا مەھاباد بساناھی د
گەھشتنە وان ل بەغدا، ھەر وەسا تیکەلیا وی د گەل ھژمارەکا مەزن ژ ھۆزانقان و
نقیسەریت ھەر چار پارچیت کوردستانی ئەویت ل بەغدا د ژیان.

ھەر وەسا شۆرەشیت بارزانی ئەویت ھەر ژ سالییت سیھان ژ چەرخێ رابوووری
دەست پیکری و ھەتا دوماھیا سالیچت چلان، رۆناھیەکا گەش بوو بۆ ئازاندنا
ھزرا نەتەوھیی بۆ ھەمی کوردان، ھۆزانقانی د وان ھۆزانا دا ئەویت لسەر وان
شۆرەشان نقیسین سالۆخەتیت شیرانە و پلنگانە بۆ پێشمەرگیت وی سەردەمی

قەھاندینە، کو پیشمەرگیّت کوردستانی هەر و هەر خودانیّت وان سیفەتا بوون و نوکە ژى هەر ئەون.

ژ لایى سالوخدانا سروشتى کوردستانی قە، هۆزانقانى کامیرا هۆزانا خو بەردایه سەر سروشتى و جوانترین سالوخره بو داینه، نهمازه ئەم د زانین ئەو خەلکى (بامەرنى) کو ئیکه ژ جوانترین گوندیت کوردستانی ل بنارا چیاىى (مەتینا) و ژ وى عشقى ناسناقى (مەتینى) بخو دانایه.

پاشبەند

مه زانی دئی چن چه ندهکا ئینن
 هویئ چه ند میرو زن فاختا بختوینن
 بیته گه هاتن دگه ک سوئدریکئی
 جوئیاریو یاله زاخا دگه ک بوئیئی
 گه ئیئ دونیایی بنیاسن نه فی
 دئی مه دما لئی که م بقه له می و ده فی
 مه لاه مصطفه فا نو ئدریئی شیر
 بوئیئ خودانا نه و بون خودان خیر
 نه و شه ریئ گران چولو به یاری
 بره هتو ته نگه وان شه ئیت طاری
 خوریئ بازانی سنگاری و رانیا
 ئاراسی ده ربار بو هو چه له قانیا
 ئافروسو سه فین سه ریئ یویرکی
 وهئی طه نطائیئ هو بو ئویرکی
 گه لئ شه مریکئی فره نسی و بهیئ
 شیرئ برادوستو

گه له وێستوی

ههیدەر مهتیبی ئەو شاعری ٦٠ سالن ب بی دەنگی شعر دنقیسی

٢-١

ههئید فندی

ههسهرئ فه چو بهر دلوقانیا خودئ. بهری
رکرتن چارهکن هاته جهم مه ل پهیمان و
نواز ژئ کر تشهکی بومه لسه سه ربورا
دهبی ل سالتت چلا و پینجیا بنقیسیت
هند روزهکا دهفته رهک ب دهست خهتن
ن نینا و وهک یادگاری من لجهم خو
ب راستی تشهکن جوانئ نه دهبی په
نیکه لیا وی یا نه دهبی یا وی
نه زمونا وی یا هوزانئ و نه دهبی،
ت نه چهند نمونه که ژ بیرهاتنیت
بی بو خوانده قانا بهرچاڤ کهین.
وان بیرهاتنایه:

ئه نه دهبی کوردی ل سالتت چلا ل عیراقئ

قال و مه فگور فیک دکه تین و
هه سهیرانا لدهرقه ی به غدا،
سلمان پاک، سده الهندیه نو
ت کوردینین و نیشتمان
ل سه نیش و نه خوشی و
دستانئ دیار دکرن و ههر
سه لهک

سعید ناغا، حسن پتداوی، قاسم
پتداوی، سامان و بوطان کوریت
معروف چیاووکسی، علاءالدین
سجادی، محمود بابان، عبدالقادر
قزاز، علی حمدی، رشدی، حافظ
قاضی، ههروه ساژ هه قالسیت
عهسکهری ژئ عزت عبدالعزیز،
محمد شریف الحاج بدری، عنایهت
سعید، بکر عبدالکریم، مصطفی
خوشناو، نه مین ره واندوزی، نوری
احمد طه، خیرالله عبدالکریم، محمد
محمود قدسی. ژقانا نه ویون بیئت
باهرا پتر کوردینی براستی لئک
هه ی و هاریکاربون بو به لا فکرن
خاندن و نقیسنا نه دهبی کوردی و
په رتوک و روژنامه و نه شه ره بیئت
ناشکهرایان نه په نی بدهست مه
که تیان دا دهینه ف نیک و دو بیئت
ناشکهرایان وهکی گوڤارا گه لاویژ یا
علاءالدین سجادی و دهنگی گت

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

سە وایە ئە دەبێت کوردی سالیێن چیلان عیراق
 دی بەر تۆ دانی بیاری من هیئت هەبە زەھە حە
 ئە تالو هە تالو المن بە بورد ئە کەر لیمانێک هە بیئ
 و شەق بیارە زەن هاتە کورن و اجابە ئی بەم
 یخە هە سال بوردین لە رۆک دەمە کاتی دۆن
 ران لە هەزە نئاب هیئتە کەر باھرا بیئە سالی
 (کالو - پیرە بیئ) کما جاوی القرآن الکریم سر
 و عتیبا) تۆ ما یه بی هوشو بیئ تۆ تە خەین
 ویت بە رتە دانا ق بیاری : - سە وایە
 بە هەین باز سورانی) گە لە کە یە کێم تۆ ئێ
 یه تالو دوی دەم دە هەزە کەر تارو رور
 حورانی لە هەزە - سالیانی تۆ رە بیلی دە وە
 ی بە بەزە یە قە هیئتە هەزە کەر هەزبا و کور
 شورەش تۆ زین کورد .
 زە هە کە دیتە ئەم یە نە هە تالو هە تالو
 بیگە ئەم دەوینە سە رانا لە دە رتە ی
 سە هەزە یە . تۆمە بیگە دارە ل
 یە و دە هەزە نا دۆن لە مە بون تۆ

ناقهروك

- پيشهكى..... ۷
- چوونا ناڤ بابهتى..... ۸
- من ههيدمر مهتيني چهوا نياسى؟..... ۹
- ژيانا ههيدمر مهتيني..... ۱۷
- ديوانا ههيدمر مهتيني:..... ۱۹
- ژيانا هوزانثانى..... ۲۱
- ههيدمر مهتيني د ژيدمران دا..... ۲۲
- ديوان..... ۲۵
- "جيايى مهتينا"..... ۲۷
- وهلات..... ۳۰
- جهژنا بهارى "نهوروز"..... ۳۲
- سلاق بو پيشمهركا..... ۳۸
- بهارا ب شل و مل..... ۴۱
- تشهنگا من..... ۴۴
- ناشتى..... ۴۷
- جهژنا بيدهنگ..... ۵۰
- گول و بلبل..... ۵۴
- هاقينا چيا..... ۵۶
- ژنا كورد..... ۵۸
- فيريون و زانين..... ۶۲
- فيريون ل نازادى ۱۹۴۵..... ۶۵
- كهريانهك ل ناڤ چيا..... ۶۷

٧٣	ته خلیتیت خارنی
٧٨	گازندیٔ خانه نشینا
٨١	بویکا به هدینا
٨٥	کوردستان
٨٨	ناشتی داخازه
٩١	ئهو هوزانیٔ نه به لافکری
٩١	ومن ژده سنقیسا ده ریخستین
٩٣	خهبات و ئازادی
٩٦	بیرهاتنا ١١ ی ئاداری
٩٩	حهیف و مخابن
١٠٤	کهوی روباد
١٠٩	چار چرا دؤست و برا
١١٥	زباره
١١٩	باشی و خرابی
١٢٥	گۆتتهك بۆ خویشک و برا
١٢٨	هه قالینیا مللهتا
١٣٣	رؤژا زارۆکا یا جیهانی
١٣٦	ئیگرتن
١٣٩	به رمی کوردستان
١٤٧	کورد و سوید
١٥٠	دیاری بۆ جشاتا هاریکاریا پیرال دنیایی
١٥٢	کچا نه قروژ
١٥٤	زنجیرا شوړشا بارزانی
١٥٥	شوړشا ئیکی ١٩٣٢
١٥٩	شوړشا دووی ١٩٤٣

۱۶۳.....	شۆرشا سى ۱۹۴۵.....
۱۶۸.....	۱۹۴۷.....
۱۶۹.....	شۆرشا چارى.....
۱۶۹.....	چوون بۇ ئيرانى.....
۱۷۴.....	شۆرشا پىنجى ۱۹۴۷.....
۱۷۴.....	دانانا جەمھۇرىيەتا كوردستانى ل مەھابادى.....
۱۸۱.....	رىكا ژيانى يان نەمانى.....
۱۸۱.....	چۇنا وان بۇرۇسىا ۱۹۴۷.....
۱۸۷.....	ئىنانا سوندىرىكى.....
۱۸۷.....	دوعا.....
۱۹۱.....	پىداچوونەك لسەر ديوانا حەيدەر مەتىنى.....
۱۹۷.....	پاشبەند.....

مه تینی حه یدەر دیوانا

Zakho Centre
for Kurdish Studies

© مافی چاپی ین پاراستیه بو
سهنتهری زاخو بو فهكولینین كوردی

سهنتهری زاخو بو فهكولینین كوردی

✉ zcks@uoz.edu.krd ☎ +964(0)751 536 1550

📍 Iraq- Kurdistan region, Zakho- Univesity of zakho

ISBN 978-9-92-266113-1

9 789922 661131 >